

**Атрымаць
працоўную кніжку...
да заканчэння школы**

**Нават паўдзельнічаць
у дзіцячым
“Еўрабачанні” —
ужо перамога**

ЦЫТАТА ДНЯ

Уладзімір КОСЦІН, дырэктар
дэпартаменту па авіяцыі
Міністэрства транспарту
і камунікацый

«Грамадзянская авіяцыя — найважнейшы элемент транспартнай сістэмы, якая ў значнай ступені забяспечвае эканамічны рост, знешнегандлёвыя, дзелавыя і турыстычныя сувязі, а таксама мабільнасць насельніцтва і транспартную даступнасць рэгіёнаў. Беларусь займае цэнтральнае месца на еўрапейскай карце. Сёння ў нас налічваецца 56 міжнародных наветраных трас. Працягласць гэтай сеткі складае каля 25,4 тыс. км. Структура нашай наветранай прасторы дазваляе выкарыстоўваць транзітныя маршруты, у прыватнасці, паміж Еўропай і Азіяй. Напрамак Еўропа — Азія разглядаецца як адзін з самых цікавых для авіятранспартнага бізнесу. У сувязі з гэтым нашай асноўнай мэтай з’яўляецца пастаяннае развіццё сеткі міжнародных трас і маршрутаў навігацыі ў наветранай прасторы Беларусі, якое дазволіць парасціць паток наветраных судоў».

Курсы замежных валют,
устаноўленыя НБ РБ з 31.10.2013 г.

Долар ЗША		9210,00 ▲
Еўра		12660,00 ▼
Рас. руб.		287,50 ▲
Укр. грыўня		1125,99 ▲

НАДВОР’Е СЁННЯ

Брэст	+ 11°	
Віцебск	+ 10°	
Гомель	+ 11°	
Гродна	+ 11°	
Магілёў	+ 11°	
Мінск	+ 11°	

ISSN 1990 - 763X

Выдаецца
з 9 жніўня 1917 г.

ЗВЯЗДА

Родная газета на роднай мове

31 КАСТРЫЧНІКА 2013 г. ЧАЦВЕР № 206 (27571) Кошт 1800 рублёў

Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А

НА ЖУРАВІННЫМ БЕРАЗЕ

Небывалы ўраджай журавін збіраць у ААТ «Палескія журавіны» (Пінскі раён Брэсцкай вобласці) — больш за 500 тон ягад. Гаспадарка прадае сваю прадукцыю ў Беларусі, а таксама адпраўляе ў Расію, Германію, Вялікабрытанію, Італію, Польшчу і іншыя краіны.

ФОТА БЕЛТА

БЛІЖЭЙ ДА ЖЫЦЦЯ — БЛІЖЭЙ ДА ЛЮДЗЕЙ

Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі пятага склікання завяршыла першы год работы. З гэтай нагоды Старшыня Палаты прадстаўнікоў Уладзімір АНДРЭЙ-ЧАНКА даў інтэрв’ю «Звяздзе».

— Уладзімір Паўлавіч, наколькі камфортна працуеца вам з дэпутацкім корпусам істотна абноўленай Палаты прадстаўнікоў?

ФОТА БЕЛТА

— Даволі камфортна, калі разумець пад гэтым энергічны дзелавы настрой і ўзаемную адказнасць. Менавіта ў такім тонусе мы і працуем.

— Калі меркаваць па сесійных пасяджэннях, вы праводзіце трывалую лінію на ўпарадкаваную, канструктыўную работу?

— І, разам з тым, напружаную і прадуктыўную. Гэта не толькі мая лінія, яна праводзіцца нашым калегі-

яльным кіраўніцкім органам — Саветам палаты і пастаяннымі камісіямі.

— Аднак жа дэпутаты — людзі амбіцыйныя, са сваімі ідэямі і поглядамі. Ці не замінае гэта ў пошуку згоды па прынцыповых заканатворчых і іншых пытаннях?

— У здаровай амбіцыйнасці нічога дрэннага няма, але праяўляецца яна павінна найперш у якаснай рабоце над законапраекта-

мі, на канкрэтным даручаным участку парламенцкіх спраў. Такі наш падыход. Разуменне гэтага ў маіх калег, я ўпэўніўся, ёсць.

— Значыць, можна канстатаваць, што ўваходзіны народных выбарнікаў у прафесію дэпутата парламента прайшлі даволі ўпэўнена?

— Такой прафесіі не існуе. Ёсць дэпутацкая работа на прафесійнай аснове.

СТАР 3

З ЛІСТАПАДА ПАВЫШАЮЦА ДЗІЦЯЧЫЯ ДАПАМОГІ

Сёлета ў сувязі з ростам сярэднямесячнай заробтнай платы і павелічэннем бюджэту пражыткавага мінімуму дзіцячыя дапамогі павышаюцца ўжо чацвёрты раз.

Для разліку памеру дапамогі па доглядзе дзіцяці ва ўзросце да 3 гадоў з 1 лістапада 2013 года па 31 студзеня 2014 года будзе прымяняцца сярэднямесячная заробтная плата за III квартал бягучага года. Паводле звестак Белстата, у ліпені-верасні яна была роўная 5 460 345 рублям. Адпаведна, з лістапада памер штомесячнай дапамогі па доглядзе дзіцяці ва ўзросце да 3 гадоў складзе на першае дзіця — 1 911 100 рублёў (ці 35 % сярэднямесячнай заробтнай платы), на другое і наступных дзяцей — 2 184 100 рублёў (ці 40 % сярэднямесячнай заробтнай платы), на дзіця-інваліда ва ўзросце да 3 гадоў — 2 457 200 рублёў (45 % сярэднямесячнай заробтнай платы незалежна ад чарговасці нараджэння).

Сем’ям, якія пражываюць на тэрыторыі радыеактыўнага забруджвання ў зоне наступнага адсялення або з правам на адсяленне, дапамога па доглядзе дзіцяці ва ўзросце да 3 гадоў, як і раней, будзе прызначацца і выплачвацца ў памеры 150% да вызначанай законам.

СТАР 4

Жыллёвае пытанне

КОЛЬКІ КАШТУЕ СТАЛІЧНЫ ДАХ НАД ГАЛАВОЙ?

Куды падзеліся тыя часы, калі аднапакаёвую кватэру ў Мінску можна было купіць за 30-40 тысяч долараў? Цяпер на сталічным рынку жылля цэны вельмі «кусаюцца»! І калі вы маеце ў распараджэнні абмежаваную суму, то добрую кватэру прыйдзеца не проста пашукаць, а яшчэ і пачакаць. Карэспандэнт «Звязды» паспрабаваў знайсці кватэру на адным з папулярных інтэрнэт-сайтаў па нерухомасці.

Адзін пакой па цане трох

Самая танная аднапакаёвая кватэра ў Мінску (мікрараён Шабаны) зараз каштуе 51,5 тысячы долараў. Яе плошча — 31,85 кв.м. Таксама адной з самых недарагіх з’яўляецца кватэра за 54,5 тысячы долараў. Згодна з інфармацыяй на сайце, яна зусім невялічкая (усяго толькі 25 кв.м) і знаходзіцца на вуліцы Грыбаедава ў доме, пабудаваным у 1959 годзе. Знешне на элітнае жыллё яна не цягне. Ці не ў любым іншым горадзе Беларусі за такія грошы

можна было б прэтэндаваць на нармальныя ўмовы. У тым жа прыгранічным Брэсце — адным з самых папулярных сярод замежных турыстаў беларускіх гарадоў — за гэтую суму пакупнік пры жаданні можа набыць таксама аднапакаёвую кватэру, але на пешаходнай Савецкай вуліцы ў цэнтры горада або кватэру ў новабудуолі.

СТАР 6

22 РАЗЫ «НЕ»

У аўторак, 29 кастрычніка, Генеральная Асамблея ААН прыняла ўжо 22-ю па ліку рэзалюцыю, якая заклікае ЗША да спынення блакады Кубы.

Летась за падобную рэзалюцыю прагаласавалі 188 дзяржаў — членаў ААН з 193-х. Сёлета супраць рэзалюцыі прагаласавалі ўсяго пяць краін: традыцыйна — ЗША і Ізраіль, а таксама асацыяваныя з ЗША тры астраўныя дзяржавы — Палау, Мікранэзія і Маршалавы астравы. Аднак рашэнні Генасамблеі, у адрозненне ад Савета Бяспекі ААН, не носяць абавязковага да выканання характару і маюць выключна дэкларатыўны характар.

У рэзалюцыі пад загалоўкам «Неабходнасць спынення эканамічнага, камерцыйнага і фінансаванага эмбарга, уведзенага Злучанымі Штатамі Амерыкі супраць Кубы» Генасамблея ААН заклікае ўсе краіны ўтрымлівацца ад палітыкі блакады суверэнных дзяржаў і умяшання ў іх унутраныя справы.

Больш за 70% кубінцаў нарадзіліся ва ўмовах амерыканскай блакады.

«Зноў заклікаем дзяржавы, якія працягваюць ужываць такія законы і меры, распачаць неабходныя крокі, каб ануляваць іх ці пазбавіць сілы як мага хутчэй у адпаведнасці з рэжымам прававога рэгулявання», — гаворыцца ў рэзалюцыі.

У дакладзе генеральнага сакратара ААН Пан Гі Муна, які быў на гэты раз прадстаўлены да пасяджэння Генасамблеі, адзначаецца, што «эмбарга Злучаных Штатаў і дадатковыя санкцыі, уведзеныя пасля ўключэння Кубы ў спіс краін, якія падтрымліваюць тэрарызм, моцна адбіваюцца на эканамічным і сацыяльным развіцці гэтай краіны, аказваюць цяжкае ўздзеянне на яе насельніцтва».

Па звестках пасольства Кубы ў Беларусі, на красавік 2013 года эканамічная шкода ад паўвекавай блакады складала больш за 1 трлн долараў ЗША, з улікам зніжэння курсу долара ў адносінах да кошту золата на міжнародным рынку.

— Уражвае бесчалавечнасць жорсткай блакады з боку ўрада Злучаных Штатаў Амерыкі, — сказаў на сваёй першай сустрэчы з прадстаўнікамі беларускіх СМІ і грамадзянскай супольнасці, якая адбылася напярэдадні прыняцця рэзалюцыі, новы пасол Кубы ў Беларусі Херарда Суарэс Альварэ. — Гэта блакада, якую мы можам назваць сапраўднай эканамічнай вайной, з'яўляецца самай доўгай у гісторыі чалавецтва. Мэта яе — дабіцца, каб на Кубе ўзнікла незадаволенасць урадам за кошт бытавых цяжкасцяў. Але няма ніводнай нормы ў міжнародным праве, якая магла б апраўдаць такую блакаду. Яна не толькі фактычна парушае асноўныя прынцыпы Статута ААН, але парушае правы чалавека адносна цэлага народа, з'яўляецца актам генацыду і галоўнай перашкодай для паступальнага развіцця Кубы.

Сума штрафаў, накладзеных на розныя замежныя банкі за зносіны з Кубай, толькі пасля 2009 года складала больш за \$2 млрд. Кіраўніцтва па кантролі за замежнымі актывамі казначэйства ЗША (OFAC) выдаткоўвае больш сродкаў на

пераследаванне міжнародных фінансавых транзакцый Кубы, чым на барацьбу з тэрарызмам. Кубінскі дыпламат прывёў наступныя лічбы: з 1994 па 2003 год OFAC выдаткавала каля \$8 млн на санкцыі да парушальнікаў блакады Кубы, і толькі \$10 тысяч — на пошук і блакіроўку фінансавання тэрарызму.

З-за немагчымасці экспарту ў ЗША рому Куба страціла \$73 млн і \$121 млн — з-за спынення продажу ў гэту краіну элітных цыгар. З-за пераследавання Злучанымі Штатамі Амерыкі трэціх краін, якія маюць фінансавыя зносіны з Кубай, рызыка апошняй узрасла на 76%.

Дагэтуль Куба не мае доступу да крыдэнтаў Сусветнага банка. Міжнароднага валютнага фонду, Міжамерыканскага банка развіцця, іншых паўночнаамерыканскіх банкаў і іх замежных філіялаў. Любыя гандлёвыя караблі, якія прысталі да берагоў Кубы, пазбаўляюцца права ўваходзіць у парты ЗША на паўгода.

Куба не можа закупляць ніякія вырабы, калі яны маюць больш за 10% кампанентаў, вырабленых у ЗША. Гэта датычыцца не толькі самалётаў, электронікі, але і інфармацыйных праграм. Кубінскія турыстычныя кампаніі не маюць магчымасці размяшчаць сваю рэкламу ў Google, Yahoo! і іншых сістэмах, якія належаць амерыканскім карпарацыям.

— Кубінская бейсбольная каманда, якая з'яўляецца адной з самых моцных у свеце, дагэтуль не можа атрымаць свае ганарары ў памеры \$2 млн за ўдзел у чэмпіянатах свету 2009 і 2013 года, бо гэты грошы, згодна з правіламі блакады, не могуць быць пералічаны, — прывёў прыклад Херарда Суарэс Альварэ.

Найбольш балюча эмбарга ЗША супраць Кубы адбіваецца на галінах аховы здароўя і харчавання. Для кубінцаў недаступныя амерыканскія лекі і медыцынскія тэхналогіі.

Вольга МЯДЗВЕДЗЕВА.

НАВІНЫ

ПАДЗЕЙ

ФАКТЫ

РЭГІСТРАВАЦЬ МАЁМАСЦЬ СТАЛА ЯШЧЭ ПРАСЦЕЙ

Беларусь захавала трэцяе месца ў рэйтынгу Сусветнага банка «Doing business-2014» па пазіцыі «рэгістрацыя маёмасці», паведамлілі рэдакцыі ў прэс-цэнтры Дзяржаўнага камітэта па маёмасці.

Міжнародны рэйтынг па пазіцыі «рэгістрацыя маёмасці» ацэньвае тры індикатары: па колькасці працэдур, неабходных для пераафармлення правоў уласнасці на маёмасць, тэрміну правядзення ўсіх неабходных працэдур і іх кошту. Экспертамі было вызначана, што ў Беларусі колькасць працэдур у параўнанні з мінулым годам захавалася на тым жа ўзроўні. Разам з тым, працэдурна пераафармлення маёмасці паскорылася: агульны тэрмін рэгістрацыі скараціўся з 10 да 4 дзён. Выдаткі на пераафармленне маёмасці пры гэтым не ўлічваюцца, бо іх памер не параўнальна малы ў параўнанні з коштам маёмасці. Дзяржаўнамаёмасць працягне працаваць па ўдасканаленні заканадаўства ў гэтым кірунку і надалей. Так, налета плануецца знізіць да 1 рабочага дня тэрмін здзяйснення працэдур рэгістрацыі нерухомай маёмасці.

Сяргей КУРКАЧ.

ТРАПІЛА ПАД «МАЗ»

Раніцай на сталічнай вуліцы Карбышава пад коламі грузавіка апынулася жанчына.

Аказаць дапамогу пацярпелай (на выгляд гадоў 30, асоба ўстанавіліваецца) не было магчымасці: яе нагу заціснула паміж вострамі і падрамнікам «МАЗ». Па гэтай прычыне давялося выклікаць выратавальнікаў. Пры дапамозе падручных сродкаў тая дасталі жанчыну. Яна была ў беспрытомным стане, са шматлікімі траўмамі. Жанчыну перадалі брыгадзе хуткай медыцынскай дапамогі. Як стала вядома пазней, ад атрыманых траўмаў пацярпелая памерла ў бальніцы.

«УЛОЎ? ПАПРАСІЛІ ПАПІЛЬНАВАЦЬ...»

У Веткаўскім раёне ў зоне адсялення і адчужэння былі затрыманы чачвёра жыхароў Гомеля. Да месца «адпачынку» тая прыбылі на высокапраходным «УАЗе» з дачай-прычэпам і матарнай лодкай. На беразе Бесядзі разбілі палатачны лагер і расклалі вогнішча...

— Пры сабе грамадзяне не мелі ні спінінгаў, ні вудаў, тым не менш у рыбаках каля берага інспектары знайшлі каля 75 кілаграмаў рыбы. У салоне аўтамабіля былі знойдзены рыбакоўны падхватнік з ізаляванай ручкай, праз усю даўжыню якой праходзіў электракабель, акумулятар і пераўтваральнік для падключэння да яго ўстройстваў, — распавялі ў Дзяржаўнай інспекцыі аховы жывёльнага і расліннага свету пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь. — Ад улова парушальнікі адмовіліся, патлумачыўшы, што рыбу... папрасілі папільнаваць рыбакі, якія плылі міма лагера. А як у салон машыны патрапіла электралівельнае ўстройства, ім увогуле невядома.

Зараз Веткаўскі РАУС праводзіць праверку па факце незаконнай рыбалкі. Яе вынікі дазваляць вызначыць ступень адказнасці кожнага з затрыманых.

Сяргей РАСОЛЬКА.

ПАД СІМВОЛІКАЙ ЧЭМПІЯНАТУ

Дваровыя лядовыя пляцоўкі ў Магілёве гэтай зімой упрыгожыць сімволіка чэмпіянату свету-2014 па хакеі. Аб гэтым карэспандэнту «Звязды» паведаміў намеснік начальніка ўпраўлення адукацыі, спорту і турызму Магілёўскага гарвыканкама Вадзім Брэжэзінскі.

Наступны год пройдзе пад знакам чэмпіянату свету па хакеі, і нам бы хацелася акцэнтаваць на гэтым увагу, — адзначае Вадзім Уладзіміравіч. — Дарэчы, летась у горадзе працавала каля двух дзясяткаў лядовых пляцовак. Аднак якасць многіх з іх вымагала чакаць лепшага. У гэтым годзе плануецца зрабіць акцэнт на якасці, а не на колькасці. Зараз гэтае пытанне знаходзіцца на разглядзе раённых адміністрацый.

Нэлі ЗІГУЛЯ.

Дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь выказваюць глыбокае спачуванне старшын праўлення ЗАТ «Другі нацыянальны тэлеканал» Кісялю Рыгору Леанідавічу ў сувязі з напаткаўшым яго вялікім горам — заўчаснай смерцю ЖОНКІ.

РВУ «Выдавецкі дом «Звязда» выказвае глыбокія спачуванні старшын праўлення ЗАТ «Другі нацыянальны канал» Кісялю Рыгору Леанідавічу ў сувязі з смерцю ЖОНКІ — СВЯТЛАНЕ АДАМАЎНЫ.

15.11.2013 г. в 14.00 состоится внеочередное общее собрание акционеров ОАО «Гомельжилпроект».

Повестка дня:

- О выплате дивидендов по итогам 3 квартала 2013 г.
- Местонахождение ОАО «Гомельжилпроект»: г. Гомель, ул. Кирова, 17.
- Место проведения собрания: г. Гомель, ул. Кирова, 17.
- Время регистрации в день проведения собрания с 13.30 до 14.00.
- При себе необходимо иметь документ, удостоверяющий личность (для представителей акционера — доверенность).
- С материалами собрания можно ознакомиться в рабочие дни, начиная с 06.11.2013 г. (с 14.00 до 16.00) по месту нахождения общества.
- Наблюдательный совет.

УНП 400022625

■ Ад прадзедаў

ТАЯМНІЧАЯ СІЛА КРЫЖА

СІМВАЛ СМЕРЦІ СТАНОВІЦА СІМВАЛАМ ВЕЧНАГА ЖЫЦЦЯ

Гістарычнаму шляху аднаго з галоўных сімвалаў хрысціянства на беларускіх землях прысвечана выстава «Таямнічая сіла крыжа», якая экспануецца ў Гродзенскім дзяржаўным музеі гісторыі рэлігіі. Найбольш старажытныя прадметы былі выраблены ў XII—XIII стагоддзях.

— У чым жа яна, таямнічая сіла крыжа? — цікаўлюся ў аўтара выставы, навуковага супрацоўніка музея Сяргея КАЗУЛІ.

— Вядома, што ўкрыжаванне было самым ганебным відам пакарання ў Рымскай імперыі. І таму крыж нічога, акрамя агіды, нянавісці і жаху не выклікаў у жыхароў гэтай дзяржавы. Дык вось, у хрысціянскай рэлігіі з гэтым сімвалам адбываецца метамарфоза. Сімвал смерці фактычна становіцца сімвалам перамогі над смерцю, надзеі на вечнае жыццё. Паколькі на крыжы быў распяты Ісус Хрыстос, і сваімі пакутамі ён адкупіў першародны грэх чалавецтва, яго атрымала надзея на выратаванне. І, можа, у гэтым і заключаецца таямнічая сіла крыжа. Я б нават сказаў больш. На выставе мы спрабуем паказаць, што крыж асвячае ўсё жыццё хрысціяніна — ад нараджэння да скону. Тут ёсць і нацельныя крыжыкі, і ўзнагародныя, і крыжы-абярэгі, якія насілі ад пэўных хвароб, і магільныя...

а паміж імі змяшчалі мошчы святых. Вось гэтыя створкі энкаліпёнаў і паказаны на выставе: з выявай крыжа і тых, хто прысутнічаў пры распяцці Ісуса Хрыста. У асноўным энкаліпёны насілі прадстаўнікі духавенства, знатныя людзі.

Крыж сам па сабе быў абярэгам. На выставе прадстаўлена цікавая калекцыя нацельных крыжоў, сярод якіх так званы «халерны крыж», які з'явіўся ў Іспаніі як абярэг ад хвароб. Крыжамі таксама абменьваліся, іх дарылі за пэўныя заслугі. Паступова сфарміравалася цэлая сістэма ўзнагарод, у

Барэльф «Нясенне крыжа» (Беларусь, XIII ст.)

аснову якой быў накладзены менавіта крыж. На выставе можна убачыць узнагародныя крыжы расійскія, сербскія, з

Рэчы Паспалітай. У многіх еўрапейскіх краінах, дарэчы, гэтая традыцыя захавалася па сённяшні дзень.

Сяргей Казуля таксама звяртае ўвагу на вырабы з дрэва — барэльф «Нясенне крыжа» і скульптуру «Муж смутку» (Беларусь, XIX ст.). Традыцыя рабіць розныя скульптурныя выявы, барэльфы, звязаныя менавіта з пакутамі Хрыстовымі, узнікла прыкладна ў XIII стагоддзі. Яны змяшчаліся ўздоўж сцен

Скульптура «Муж смутку» (Беларусь, XIX ст.)

храма, і каля кожнага з іх людзі чыталі малітвы, прыгавдвалі пакуты Хрыста.

А якой магла быць задума аўтара драўлянай кампазіцыі «Крыж расквітнелы» (Беларусь, XVIII ст.)? Аказваецца, у сярэднявечнай традыцыі існавала прыпадабненне крыжа, на якім быў распяты Ісус Хрыстос, да райскага дрэва. Нават ёсць такая легенда, што быццам семя з гэтага райскага дрэва, якое сімвалізуе бессмяротнасць, было пасаджана. І з дрэва, якое вырасла, потым зрабілі крыж.

«Крыж расквітнелы» (Беларусь, XVIII ст.)

Таму і пераклікаюцца гэтыя ідэі вечнага жыцця і крыжа ў выглядзе дрэва.

— Ці можна сказаць, што беларускія музейшчыкі сабралі ўжо ўсе прадметы па тэме крыжа? Альбо пра нешта яшчэ мараць?

— Калі казаць пра мары, то галоўная, безумоўна, знайсці крыж святой Еўфрасінні Полацкай. Калі такое яшчэ магчыма... А увогуле, думаю, па гэтай тэме можна яшчэ сабраць шмат старажытных рэчаў, у тым ліку на Гродзеншчыне. Можа, нават больш, чым на ўсходзе Беларусі. Пасля скасавання ўніяцкай царквы абраднасць на нашых землях пераводзілася на праваслаўную. Таму многія некананічныя для праваслаўя рэчы з уніяцкіх храмаў, у тым ліку і крыжы, часта прыбіраліся, хаваліся. Іх можна яшчэ, мяркую, знайсці дзе-небудзь на гарышчах, — спадзецца Сяргею Казуля.

Барыс ПРАКОПЧЫК

МАЛАДЫЯ ПЕДАГОГІ
ПАДЗЕЛЯЦЦА ІДЭЯМІ

Мінскі моладзевы фестываль педагогічных ідэй і рашэнняў адкрыецца ў сталіцы ў апошні дзень кастрычніка. Плануецца, што ўдзел у гэтым мерапрыемстве возьмуць педагогі з Расійскай Федэрацыі (каманды з Масквы і Ноўгарада), Украіны (каманда з Кіева) і Беларусі (каманды Мінска, Мінскай, Віцебскай і Гродзенскай абласцей).

Праграма фестывалю ўключае правядзенне прэзентацый каманд, работу творчых педагогічных майстэрняў для маладых настаўнікаў, арганізацыю «круглых сталоў», педагогічную трыбуну, трэнінгі, інтэрактыўныя гульні.

Арганізатарамі фестывалю выступілі Камітэт па адукацыі Мінгарвыканкама, Мінская гарадская арганізацыя Беларускага прафесійнага саюза работнікаў адукацыі і навукі і Мінскі гарадскі інстытут развіцця адукацыі. Галоўная мэта мерапрыемства — падтрымаць настаўнікаў з невялікім стажам работы, паспрыяць росту іх педагогічнага майстэрства і ўстанавленню прафесійных кантактаў.

У ІЗРАІЛЬ — ТОЛЬКІ З ПРЫШЧЭПКАЙ
АД ПОЛІЯМІЭЛІТУ

Поліяміэліт — інфекцыя, пра якую еўрапейцам пакуль рана забывацца. Аб гэтым папярэджвае Сусветная арганізацыя аховы здароўя.

Так, па афіцыйных звестках Міністэрства аховы здароўя Сірыйскай Арабскай Рэспублікі, на 20 кастрычніка ў Сірыі ўпершыню за апошнія 14 гадоў былі зарэгістраваны два выпадкі захворвання на поліяміэліт. Эндэмічная перадача дзікага поліявіруса адзначаецца таксама ў Афганістане, Нігерыі і Пакістане. Неспрыяльная сітуацыя захоўваецца і ў Ізраілі, дзе, нягледзячы на адсутнасць захваральнасці сярод людзей з прычыны высокага ўзроўню ахопу насельніцтва прафілактычнымі прышчэпкамі, дзікі поліявірус першага тыпу працягвае выдзяляцца са сцёкавых вод. Сусветная арганізацыя аховы здароўя ацэньвае рызыку далейшага міжнароднага распаўсюджвання поліявіруса з Ізраіля як вельмі высокую.

Па інфармацыі прэс-службы ЮНІСЕФ, Украіна з'яўляецца адной з нямногіх краін свету, дзе захоўваецца высокая рызыка ўспышкі поліяміэліту, паколькі імунізацыя тут ахоплена менш як 50% дзяцей. У паведамленні таксама адзначаецца, што існуе пагроза завозу поліяміэліту ва Украіну з Ізраіля, дзе актыўна цыркулюе гэты вірус.

Ацэньваючы існуючыя рызыкі, Міністэрства аховы здароўя Рэспублікі Беларусь настойліва рэкамендуе асобам, не прышчэпленым супраць поліяміэліту, і тым, хто, не валодаючы дакладнай інфармацыяй пра вакцынацыю супраць гэтага захворвання, выязджае ў Ізраіль і эндэмічныя па поліяміэліце краіны, звярнуцца ў паліклініку па месцы жыхарства для імунізацыі супраць інфекцыі.

Надзея НІКАЛАЕВА.

ТАРЫФЫ НА ЧЫГУНАЧНЫЯ ПЕРАВОЗКІ
ВЫРАСТУЦЬ

У краіне будуць павялічаны тарыфы на перавозкі пасажыраў і багажу чыгуначным транспартам агульнага карыстання на гарадскіх і рэгіянальных лініях эканом-класа.

Гэта прадугледжана пастановай Міністэрства эканомікі №74 ад 8 кастрычніка, апублікаванай на Нацыянальным прававым інтэрнэт-партале. Дакумент уступае ў сілу праз 10 дзён.

Згодна з пастановай, кошт праезду пасажыраў цягнікімі на гарадскіх лініях у межах аднаго тарыфнага пояса павялічваецца на 42,9 працэнта — з 3,5 тысячы да 5 тысяч рублёў, пры праездзе ў межах двух тарыфных паясоў — на 27,7 працэнта, або з 4,7 тысячы да 6 тысячы рублёў за адну паездку.

Кошт праезду аднаго кіламетра цягнікімі эканом-класа на рэгіянальных лініях павялічыцца з 70 рублёў да 90 рублёў, за адну зону — з 700 да 900 рублёў.

Таксама падаражае праезд пасажыраў цягнікімі на рэгіянальных і межрэгіянальных лініях эканом- і бізнес-класа — на 50 працэнтаў. Дакументам вызначаны і павышаныя тарыфы на правоз багажу і грузабагажу на гарадскіх, рэгіянальных і міжрэгіянальных лініях.

ВЫЯВІЛІ ПЛАНТАЦЫЮ КАНАПЕЛЬ

Супрацоўнікі аддзялення па наркаконтролі і процідзейні гандлю людзьмі Фрунзенскага РАУС сталіцы разам з байцамі спецпадраздзялення «Алмаз» затрымалі двух мінчан 34 і 35 гадоў, якія падазраюцца ў вырабе і распаўсюджванні наркатычных сродкаў.

У адным з гаражных кааператываў Цэнтральнага раёна горада грамадзяне арганізавалі падпольную лабараторыю, прыстасаваную пад вырошчванне марыхуаны. Мужчыны прынялі сур'ёзныя меры канспірацыі, аднак аператыўнікі «вылічылі» іх. Было канфіскавана абсталаванне і 106 кустоў забароненай расліны. Пры асабістым аглядзе ў затрыманых быў знойдзены гатовы да ўжывання наркатык.

Сяргей РАСОЛЬКА.

БЛІЖЭЙ ДА ЖЫЦЦЯ —
БЛІЖЭЙ ДА ЛЮДЗЕЙ

(Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.)

Гэтаму нідзе не вучаць. Ёй трэба вучыцца самому ў Палаце прадстаўнікоў. Парламенцкі прафесіяналізм мае шэраг складнікаў, ключавыя сярод якіх — высокая кваліфікацыя па спецыяльнасці, жыццёвы вопыт, засваенне новых для сябе заканадаўчых ведаў, дзяржаўнае мысленне і актыўная грамадзянская пазіцыя. Я лічу, што дэпутацкі корпус пацвердзіў парламенцкі прафесіяналізм сваёй працаздольнасцю ў паслядоўным вырашэнні задач, пастаўленых перад намі кіраўніком дзяржавы. Зроблены новыя крокі ў заканадаўчым забеспячэнні сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны, ва ўмацаванні нацыянальнай бяспекі і нарошчванні дагаворна-прававой асновы міжнароднага супрацоўніцтва. Гэта самы галоўны вынік першага года нашай работы.

— **І колькі за год прынята заканапраектаў?**

— У другім чытанні — 71, з улікам 34 заканапраектаў аб ратыфікацыі міжнародных пагадненняў, а ў першым — 57. У графіку цяперашняй сесіі яшчэ больш за семдзесят новых дакументаў. Але мы не гонімся за колькасцю, галоўнае для нас — высокапрафесіянальнае і своечасовае заканадаўчае рэагаванне на патрэбнасці ўдасканалення рэгуляторнага поля.

— **Што вы маеце на ўвазе пад высокапрафесійным і своечасовым заканадаўчым рэагаваннем?**

— Такія заканадаўчыя рашэнні, якія адпавядаюць цяперашняму этапу эканамічнага і грамадскага жыцця і стратэгічным прыярытэтам нашай дзяржавы.

— **Прыняцце якіх заканапраектаў вам запомнілася асабліва?**

— Асабіста мне?

— Так.

— У першую чаргу назаву абнаўленне прававых механізмаў эканамічнай дзейнасці. Гэта даволі аб'ёмны тэматычны блок, у якім я вылучыў бы сістэмныя заканадаўчыя акты аб інвестыцыях, канцэсіях, бухгалтарскім уліку і справаздачнасці, аўдытарскай дзейнасці, аб племяннай справе ў жывёлагадоўлі. Эканамічны характар мае і шэраг ратыфікаваных парламентам міжнародных дакументаў, накіраваных на паглыбленне інтэграцыйных сувязяў у Мытным саюзе Беларусі, Расіі і Казахстана

і Садружнасці Незалежных Дзяржаў.

Сярод заканадаўчых рашэнняў сацыяльнага зместу асабліва важнае значэнне мела прыняцце Закона аб дзяржаўнай дапамозе сем'ям, якія выхоўваюць дзяцей. Адзначу таксама ўнясенне змяненняў і дапаўненняў у заканадаўства аб ахове працы, народным мастацтве і народных рамёствах, прыняцце ў першым чытанні закона аб фізічнай культуры і спорце і карэкцыроўку Працоўнага кодэкса.

Вялікая работа праведзена па ўдасканаленні прававога поля праваахоўнай дзейнасці, дзяржаўнага будаўніцтва, судавытворчасці, прыродакарыстання, міжнародных адносін і па іншых пытаннях.

Я хацеў бы падкрэсліць, што ўсе прынятыя законы садзейнічаюць вырашэнню наспелых праблем і задач у розных сферах грамадскага жыцця. У гэтым, лічу, іх несумненнае карысць.

— **Чаму ў заканадаўчай рабоце пераважаюць змяненні і дапаўненні ў дзейнае заканадаўства?**

— Гэта аб'ектыўны працэс. Парламент павінен чуйна і адэкватна рэагаваць на новыя задачы і праблемы, што ўзнікаюць на новым этапе грамадскага і дзяржаўнага развіцця. Такім шляхам удасканалення прававых сістэм ідуць і іншыя краіны, а не толькі Беларусь. У час імклівых эканамічных і грамадскіх трансфармацый пазбегнуць карэкцыроўкі заканадаўчай базы немагчыма. Само жыццё паказвае, што трэба ўдасканаліваць у законах. Таму мы разам з нашымі партнёрамі па заканадаўчым дапаўненню правапрымяняльнай практыкі, з улікам якой і ўдасканаліваецца прававое поле. Пры гэтым усе папраўкі, якія прапануюцца, абавязкова абгрунтоўваюцца і па іх робіцца адпаведнае заключэнне.

— **Штомесячныя пазедкі дэпутатаў у свае выбарчыя акругі дапамагаюць у гэтай важнай рабоце?**

— Несумненна, дапамагаюць. Рэгулярны прыём выбаршчыкаў, разгляд пісьмовых і вусных зваротаў грамадзян, сустрэчы ў працоўных калектывах, удзел у пасяджэннях мясцовых выканаўчых камітэтаў і сесіяў Саветаў дэпутатаў і ў розных рэгіянальных мерапрыемствах дазваляюць парламентарыю быць у курсе ўсіх спраў, праблем і задач выбарчай акругі. Аказваючы дапамогу людзям і раёнам у

вырашэнні канкрэтных пытанняў, найперш сацыяльных, дэпутат мае магчымасць убачыць і асэнсаваць тое, што можна і неабходна вырашыць толькі праз карэкцыроўку заканадаўства, у тым ліку шляхам канкрэтызацыі тых ці іншых фармулёвак, унясення новых альбо адмены дзейных прававых норм. Са свайго асабістага вопыту скажу, што работа ў выбарчай акрузе не толькі вельмі важная, адказная, але і няпростая, бо гэта работа з людзьмі. Кіраўніцтва палаты нацэльвае дэпутатаў на тое, каб у ёй ні ў якім разе не было фармалізму і бюракратычнага падыходу.

— **Якое-небудзь інструктыўнае прадпісанне аб рабоце дэпутатаў у сваіх выбарчых акругах існуе?**

— Такім прадпісаннем з'яўляецца заканадаўства, у якім вызначаны дэпутацкія паўнамоцтвы. Ім мы і кіруемся. Яшчэ ў парламентарыя ёсць адно вельмі важнае, я так лічу, няпісанае правіла. Яно простае: бліжэй да жыцця — бліжэй да людзей. І датычыцца гэтае правіла не толькі нашай работы ў выбарчай акрузе, але і заканадаўчай і міжнароднай дзейнасці — усяго, з чаго і складаецца парламентарызм.

— **Дэпутаты цяперашняга склікання актыўна ўключыліся ў міжнароднае супрацоўніцтва. Паглыбляюцца ўстаноўленыя раней і наладжваюцца новыя міжнародныя сувязі. У іх шчырокім вектары ўсё больш краін далёкага замежжа, у тым ліку Паўднёва-Усходняй Азіі, Паўднёва-Амерыкі, Афрыкі. З якой пазіцыі беларускія парламентарыі выступаюць у сферы міжнародных адносін?**

— З пазіцыі нацыянальных інтарэсаў Беларусі. Траекторыя нашай міжнароднай дзейнасці рухаецца ў кірунку ўмацавання міжпарламенцкіх кантактаў па прынцыпе многавектарнасці знешняй палітыкі дзяржавы. Мы развіваем адносіны з міжнароднымі парламенцкімі структурамі і парламентамі тых краін, якія гатовы да раўнапраўнага партнёрскага ўзаемадзеяння з намі. Напрыклад, з парламенцкай асамблеяй АСЕАН і парламентамі, якія ўваходзяць у гэтую аўтарытэтную міжнародную структуру. Міжнародныя парламенцкія пляцоўкі выкарыстоўваем перш за ўсё для пошуку шляхоў трывалата і ўзаемавыгаднага эканамічнага супрацоўніцтва

на дагаворна-прававой аснове, для прыцягнення ў нашу краіну інвестыцый, стварэння сумесных вытворчасцяў і рэалізацыі ўзаемакарысных міжнародных праектаў у іншых сферах.

— **Ці ёсць надзея на ажыўленне дыялогу Нацыянальнага сходу Беларусі з Парламенцкай асамблеяй Савета Еўропы?**

— Беларускі парламент ніколі не адмаўляўся ад дыялогу з ПАСЕ на раўнапраўнай, узаемапаважлівай аснове. Менавіта дыялог на такой аснове дыктуецца патрабаваннямі нашага часу, глабальнымі пераменамі ў свеце. Я лічу, што пры ўдэльным прагматызме і добрай волі ПАСЕ, жаданні аднавіць парламенцкі дыялог, сітуацыя, якая склалася, можа быць пераадолена. Нашым чаканням гэта адпавядае.

— **Яркі прыклад добрай волі і прагматызму — нядаўні саміт кіраўнікоў дзяржаў СНД у Мінску, на якім заяўлена аб перспектывах больш глыбокай інтэграцыі на постсавецкай прасторы і механізмах развіцця Еўрапейскага эканамічнага саюза, гатоўнасць да чаго пацвердзілі прэзідэнты Беларусі, Расіі і Казахстана. Гэта сігнал, што ў нацыянальнага парламента наперадзе новы абсяг заканадаўчай работы па пашырэнні дагаворна-прававой базы інтэграцыі?**

— У інтэграцыйных працэсах прававы складнік з'яўляецца асноватворным. Дзякуючы яму Беларусі, Расіі і Казахстану ўдалося гарманізаваць падыходы па ўсіх базавых элементах Мытнага саюза і Адзінай эканамічнай прасторы. Мы дадзім «ззяёнае святло» для аператыўнага разгляду і ратыфікацыі ў Палаце прадстаўнікоў усіх новых інтэграцыйных пагадненняў пасля іх падпісання. Галоўнае, што ёсць палітычная воля, каб будаваць эканамічныя адносіны на постсавецкай прасторы на глыбокай, цвёрдай аснове.

— **Такім чынам, Палата прадстаўнікоў цяперашняга склікання набыла сур'ёзны абсяг заканадаўчай работы. Што вам у ёй бацьця галоўным, Уладзімір Паўлавіч?**

— Ва ўсім працаваць на практычную аддачу, на канкрэтны вынік дзейнасці краіны. Гэта тое, за што і цянь парламент людзі.

Аляксандр ФІЛІМОНАЎ.

ФАКТЫ

ПАЛІЗЫ

НАВІНЫ

СУВЕНІРЫ НА КОЛАХ

Фотаздымкі БЕЛТА

Арыгінальная перасоўная сувенірная аўтакрама пачала працаваць на тэрыторыі мемарыяла «Брэсцкая крэпасць-герой». Пад яе адрэстаўраваны аўтобус ЗІС 1936 года выпуску. Штодня наведнікамі набываюцца сотні сувенірных вырабаў з беларускай і ваеннай сімволікай.

■ Актуаліі

КРОКІ ПА ПАВЫШЭННІ ПЕНСІЙНАГА ЎЗРОСТУ БУДУЦЬ СІНХРОННЫМІ З РАСІЯЙ

30 кастрычніка міністр працы і сацыяльнай абароны Беларусі Марыяна Шчоткіна правяла прамую тэлефонную лінію і анлайн-прыём на сайтах Мініпрацы і БЕЛТА. Адказы на найбольш значныя і актуальныя пытанні мы публікуем.

Сістэма аплаты працы будзе спрошчана

— *Якія змены плануецца ўнесці ў заканадаўства аб мінімальнай заробтнай плаце?*

— У новай рэдакцыі Закона вызначаны тэрміны і дадзены іх паняцці, сфера дзеяння Закона; зменены падыходы да вызначэння гадзіннай мінімальнай заробтнай платы. Пры распрацоўцы законапраекта вывучалася заканадаўства краін СНД і Еўрапейскага саюза, а таксама ўлічаны практыка прымянення дзейнага Закона ў нашай рэспубліцы і прапановы наймальнікаў і прафсаюзаў па яго ўдасканаленні. Сёння законапраект ва ўстаноўленым парадку ўнесены ва ўрад.

— *Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны падрыхтаваны прыклады пералік працоўных і сацыяльных гарантый, рэкамендаваных для ўключэння ў кантракты, калектыўныя дагаворы, іншыя лакальныя нарматыўныя прававыя акты арганізацый. Якія навацыі прапануецца ўнесці ў «сацыяльны пакет»?*

— «Сацыяльны пакет» уяўляе сабой набор дадатковых выгод, ільгот і паслуг, які наймальнік, зыходзячы з магчымасцяў арганізацыі, можа прадастаўляць работнікам акрамя гарантый, прадугледжаных працоўным заканадаўствам.

Для аказання садзейнічання наймальнікам у распрацоўцы і прымяненні «сацыяльнага пакета» ў канкрэтных арганізацыях намі быў распрацаваны прыкладны пералік сацыяльных і працоўных гарантый, якія рэкамендуецца для ўключэння ў працоўныя дагаворы, кантракты, калектыўныя дагаворы і іншыя лакальныя нарматыўныя прававыя акты арганізацый.

Аб'ёмы прымянення элементаў «сацыяльнага пакета» залежаць, у першую чаргу, ад фінансавых магчымасцяў арганізацыі, а таксама

Фота БЕЛТА.

зацікаўленасці кіраўніцтва ў прыцягненні і ўтрыманні высокакваліфікаванага персаналу.

Безумоўна, вялікая роля пры фарміраванні «сацыяльнага пакета» належыць прафсаюзам.

Сярод сацыяльных выплат найбольш часта наймальнікі выкарыстоўваюць аднаразовыя выплаты да прафесійных святаў, юбілейных дат; матэрыяльную дапамогу ў сувязі з нараджэннем дзіцяці; выплаты былым работнікам пасля выхаду на пенсію, а таксама шматдзетным сем'ям.

Як правіла, з высокакваліфікаванымі спецыялістамі заключаюцца кантракты тэрмінамі на 5 гадоў. Шмат якія кампаніі прадастаўляюць ільготныя санаторна-курортныя пуцёўкі на лячэнне і адраўненне (дзецяў і работнікам). Калектыўныя дагаворы буйных арганізацый прадугледжваюць пазыкі, беспрацэнтныя пазыкі на будаўніцтва (набыццё) жылля, што фінансуецца з прыбытку.

Найбольш поўнае прымяненне «сацыяльнага пакета» ажыццяўляецца ў арганізацыях, якія маюць стабільнае фінансава-эканамічнае становішча. Па выніках аналізу прымянення элементаў «сацыяльнага пакета» ў 2012 годзе — гэта прадпрыемствы Міністэрства сувязі і інфарматызацыі, Міністэрства энергетыкі, Міністэрства прамысловасці, Міністэрства архітэктуры і будаўніцтва і інш.

Пэўным трэндам стала і тое, што асобныя элементы «сацыяльнага пакета» накіроўваюцца на фарміраванне дадатковых пенсійных гарантый работнікам. Гэта могуць быць дадатковыя карпаратыўныя

пенсіі, якія выплачвае сам працадаўца, альбо добраахвотнае (карпаратыўнае і індывідуальнае) страхаванне працадаўцам (магчыма, з удзелам работніка) у страхавых арганізацыях. Напрыклад, дадатковыя пенсіі работнікам фарміруюць на Беларуска-металургічным заводзе, прадпрыемствах «Атлант» і «Беларуськалій».

— *У сацыяльных работнікаў самая нізкая заробточная плата. Чым гэта тлумачыцца і якія магчымасці яе павышэння?*

— Так, на самой справе ў работнікаў, занятых у сферы аказання сацыяльных паслуг, узровень заробтнай платы невысокі. У верасні 2013 года іх налічаная сярэднямесячная заробточная плата складала 3 млн 104,6 тыс. рублёў.

У сферы аказання сацыяльных паслуг занята каля 33 тысяч чалавек, з іх 5,2% — работнікі, якія працуюць на ўмовах сумяшчальнасці, гэта значыць, адпрацоўваюць за тыдзень не 40 гадзін, а 20, адпаведна, і заробточная плата ім налічваецца за 20 гадзін. Больш за 10% работнікаў, занятых у сферы аказання сацыяльных паслуг, сумяшчаюць іншую пасаду альбо прафесію і адпаведна атрымліваюць згодна з заканадаўствам даплату за сумяшчэнне. Большасць сацыяльных работнікаў не маюць вышэйшай адукацыі, узровень іх тарыфікацыі невысокі — 2-4 разрады. Гэта аб'ектыўныя прычыны.

Узровень заробтнай платы сацыяльных работнікаў кожнай арганізацыі розны. Сёння на стымуляванне работнікаў тэрытарыяльных цэнтраў сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва, у тым ліку сацыяльных работнікаў, акрамя бюджэтных сродкаў, накіроўваюцца грошы, атрыманыя ад аказання платных сацыяльных паслуг. Чым большы прыбытак ад пазабюджэтнай дзейнасці арганізацыі, тым большая сума сродкаў можа быць накіравана на матэрыяльнае стымуляванне работнікаў.

Пытанні ўдасканалення аплаты працы сацыяльных работнікаў будзе разглядацца ў комплексе з яе рэфармаваннем у цэлым. Вядома, вельмі важная задача — забеспячэнне росту заробтнай платы ва ўсёй бюджэтнай сферы і для сацыяльных работнікаў у тым ліку. У першую чаргу гэта звязана з

ростам тарыфнай стаўкі першага разрады.

— *Дзейная сістэма аплаты працы бюджэтнікаў — грукасткая і складаная ва ўжыванні з-за мноства розных відаў павышэнняў, надбавак, даплат, а таксама прымянення карэкціруючых каэфіцыентаў. Ці будуць зроблены захады па яе спрашчэнні?*

— Так, мы бачым гэтую праблему. Сёння прапрацоўваюцца падыходы па спрашчэнні існуючай сістэмы аплаты працы і ўключэнні шэрагу выплат у тарыфны складнік заробтнай платы. Акрамя таго, мы лічым мэтазгодным ажыццявіць пераход ад цэнтралізаванага да спалучэння цэнтралізаванага і галіновага рэгулявання аплаты працы ў бюджэтнай сферы. Пры гэтым на галіновы ўзровень мяркуюцца перадаць функцыі па рэгуляванні выплат стымулявага і кампенсававага характару, звязаных з галіновымі асаблівасцямі і спецыфікай.

— *Пры скасаванні кантракта ў сувязі з заканчэннем тэрміну дзеяння ці абавязаны наймальнік азнаёміць работніка з загадам аб звальненні, калі работнік у дзень заканчэння кантракта знаходзіцца на бальнічным? Што будзе служыць пацвярджэннем азнаямлення работніка з гэтым загадам?*

— У выпадку знаходжання работніка на бальнічным, азнаёміць яго з загадам аб звальненні па заканчэнні тэрміну дзеяння кантракта магчыма шляхам накіравання на яго хатні адрас ліста з паведамленнем.

Наконт пенсій:

дзяржавай даецца магчымасць выбару

— *Якое ваша стаўленне да павышэння пенсійнага ўзросту ў Беларусі? Калі на гэты крок вырашыць пайсці Расія, то за ёй рушыць услед і Беларусь?*

— У Беларусі захоўваецца нізкі пенсійны ўзрост — 55 гадоў для жанчын і 60 гадоў для мужчын. Такі ж узроставы крытэрыі дзейнічае і ў Расіі, Узбекістане. Сапраўды, ва ўмовах старэння насельніцтва пенсійны ўзрост павышаюць у многіх краінах, у тым ліку і большасць дзяржаў на постсавецкай прасто-

ры. Сёння мы пайшлі па шляху стымулявання больш позняга звароту па пенсію і, дарэчы, у Стратэгіі доўгатэрміновага развіцця пенсійнай сістэмы ў Расійскай Федэрацыі прадугледжваецца ўвядзенне аналагічнага падыходу.

Што датычыцца павышэння пенсійнага ўзросту, то, на маю думку, у рамках Саюзнай дзяржавы нашы крокі з Расіяй у гэтым напрамку павінны быць сінхроннымі.

— *Ці магчыма яшчэ адно павышэнне працоўных пенсій да канца года?*

— Пераразлік будзе праведзены з 1 лістапада. У выніку пераразліку з лістапада працоўныя пенсіі павялічацца ў сярэднім на 5,3%. Сярэдняя пенсія па ўзросце складзе каля 2 млн 295 тыс. рублёў. Фінансаванне расходаў на павышэнне пенсій будзе ажыццяўляцца са сродкаў Фонду сацыяльнай абароны насельніцтва.

Адначасова з пераразлікам працоўных пенсій у лістападзе будучы пераразлічаны мінімальныя і сацыяльныя пенсіі, надбаўкі, павышэнні і даплаты да пенсій у сувязі з павелічэннем бюджэту прахрытовага мінімуму ў сярэднім на душу насельніцтва ў цэнах верасня 2013 года.

— *Ці ёсць звесткі аб тым, колькі чалавек скарысталіся магчымаю адкладзенай пенсіі? Ці плануецца пераглядаць яе параметры, каб зрабіць больш прывабнай для грамадзян?*

— Норма аб прэміяльным павелічэнні памеру пенсіі за адкладзены выхад на пенсію дзейнічае ў рэспубліцы яшчэ з верасня 1998 года. З кастрычніка 2012 года павелічэнне за працяглую працу без пенсіі стала больш істотным. Ужо больш за 5 тысяч пенсіянераў скарысталіся такім варыянтам павелічэння ўласнай пенсіі. Але аб колькасці работнікаў, якія працягваюць працаваць без атрымання пенсіі, становіцца вядома тады, калі яны звяртаюцца па яе прызначэнне.

У гэтым пытанні першараднае значэнне мае не колькасць складнік. Дзяржавай дадзена магчымасць выбару, а як распарадзіцца гэтай магчымасцю — вырашаць самому чалавеку.

Падрыхтавала
Святлана БУСЬКО.
(Заканчэнне будзе.)

З ЛІСТАПАДА ПАВЫШАЮЦА ДЗІЦЯЧЫЯ ДАПАМОГІ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

З 1 лістапада 2013 года па 31 студзеня 2014 года новы бюджэт прахрытовага мінімуму ў сярэднім на душу насельніцтва (БПМ), згодна з пастановай Савета Міністраў, складзе 1 047 530 рублёў. Новы БПМ павысіўся на 2,1 %, такім чынам, на такую ж велічыню ўзрастуць памеры некаторых відаў дзяржаўных дапамог сем'ям, якія выходзяць дзяцей.

А менавіта, аднаразовая дапамога пры нараджэнні першага дзіцяці (10 БПМ) з лістапада будзе раўняцца 10 475 300 рублёў, пры нараджэнні другога і наступных дзяцей (14 БПМ) — 14 665 400 рублёў.

Аднаразовая дапамога жанчынам, якія сталі на ўлік у дзяржаўных арганізацыях аховы здароўя да 12-тыднёвага тэрміну цяжарнасці, складзе 1 047 500 рублёў (100 % БПМ).

Штомесячная дапамога на дзяцей, старэйшых за 3 гады, з асобных катэгорый сем'яў, якія вызначаюцца заканадаўствам: на дзіця-інваліда з лістапада складзе 733 300 рублёў (70% БПМ), на іншых дзяцей у сям'і — 523 800 рублёў (50 % БПМ); штомесячная дапамога па доглядзе дзіцяці-інваліда ва ўзросце да 18 гадоў — 1 047 500 рублёў (100 % БПМ); штомесячная дапамога на дзіця ва ўзросце да 18 гадоў, інфіцыраванага ВІЧ, — 733 300 рублёў (70 % БПМ).

Святлана БУСЬКО.

ПЕРАЛІК САЦЫЯЛЬНА ЗНАЧНЫХ ТАВАРАЎ СКАРАЦІЛІ НА СЕМ ПАЗІЦЫЙ

Аб гэтым гаворыцца ў пастанове Савета Міністраў ад 25 кастрычніка 2013 г № 934, якая ўступае ў сілу сёлета 1 лістапада.

Згодна з дакументам, з пераліку сацыяльна значных тавараў (работ, паслуг), цэны (тарыфы) на якія рэгулююцца Міністэрствам эканомікі, выключаны некаторыя прадукты харчавання. Гэта фарш з ялавічыны, свініны, мяса курэй і куранят-бройлераў; пельмені з ялавічыны, свініны, мяса курэй і куранят-бройлераў замарожаныя; крывяныя і ліверныя каўбасы, мясныя хлябы, зельцы, паштэты з ялавічыны, свініны, мяса курэй і куранят-бройлераў, субпрадуктаў ялавічных, свіных, курыных; сыры з карвінага малака ферментныя цвёрдыя, паўцвёрдыя і мяккія; рыба салёная (сямейства сельдцовых); кава, чай; соль кухонная.

Унесены змяненні і ў пералік сацыяльна значных тавараў (работ, паслуг), цэны (тарыфы) на якія рэгулююцца аблвыканкамамі і Мінскім гарвыканкамам. З такога пераліку выключаны бананы, лімоны, апельсіны, а таксама панчошна-шкарпэткавыя вырабы, мыла гаспадарчае і сінтэтычныя мыльныя сродкі бытавога прызначэння. Змены таксама закранулі і тавары для дзяцей, цэны на якія рэгулююцца

аблвыканкамамі і Мінскім гарвыканкамам. Цяпер гэты пералік стаў больш канкрэтным, калі ў яго ўвайшлі бялізна для нова-наароджаных і дзяцей ясельнага ўзросту (швейная); бялізнавыя трыкатажныя вырабы для нова-наароджаных і дзяцей ясельнага ўзросту (па 60-ы памер уключаюцца); панчошна-шкарпэткавыя вырабы для дзяцей; абутак для дзяцей ясельнага ўзросту; мыла, зубная паста; сшыткі школьныя; соські малочныя, пустышкі, бутэлькі для кармлення дзяцей; санітарна-гігіенічныя вырабы: пялёнкі, падгузкі, памперсы, сурвэтки вільготныя. Выключаны з пераліку дзіцячыя ложка, каласыкі, коўдры.

У лік паслуг насельніцтву, цэны на якія рэгулююцца, уведзены паслугі па перавозцы пасажыраў унутраным водным транспартам агульнага карыстання ў рэгулярных зносінах.

Сяргей КУРКАЧ.

Будзем знаёмыя

Ілья ВОЛКАЎ, наш прадстаўнік на дзіцячым «Еўрабачанні»:

«НАВАТ ПАЎДЗЕЛЬНІЧАЦЬ У ТАКІМ КОНКУРСЕ — ГЭТА ПЕРАМОГА»

Ён на сцэне з трох гадоў. Ужо ў дзіцячым садку спяваў, іграў розных персанажаў... Цяпер яму адзінаццаць. За плячыма юнага артыста ўдзел у такіх конкурсах, як «Новы рух» (першае месца), «Кубак Еўропы» (другое месца) і паўфінал «Новай дзіцячай хвалі». А зусім хутка Ілья Волкаў... вось ужо другі раз выступіць на сцэне дзіцячага «Еўрабачання». Летась ён быў удзельнікам танцавальнай групы Ягора Жэшкі, а на гэты раз прадставіць песню ўласнага сачынення. Пра падрыхтоўку да конкурсу, свае захапленні і мары мы даведаліся ад самога Ільі.

— Раскажы, як праходзіць падрыхтоўка да фінальнага конкурсу?

— Зараз мы дапрацоўваем нумар, выбіраем касцюмы. Якімі яны будуць — пакуль што вырашаем. Таксама працуем над вакалам і хараграфіяй. Зрабілі ўжо новую аранжыроўку.

— Настроены на перамогу?

— Нават магчымасць паўдзельнічаць у такім конкурсе — гэта перамога. Безумоўна, мне хочацца выступіць як мага лепш. Я веру ў сваю перамогу.

— Як уплывае «Еўрабачанне» на тых, хто ў ім удзельнічае?

— На мой погляд, дзеці застаюцца дзецьмі. Безумоўна, калі не пачынае праяўляцца «зорная» хвароба. Спадзяюся, што яе няма і не будзе ў маіх знаёмых. Асабіста мне конкурс дапамог стаць больш упэўненым у сваіх сілах і больш мэтанакіраваным.

— Ці лёгка паразумецца з канкурсантамі, калі не валодаеш англійскай мовай?

— Мы размаўляем пры дапамозе мімікі, жэстаў. Ну, вы разумееце! Летась у мяне так было з хлопчыкам з Грузіі. Ён не ведаў ні рускай, ні англійскай мовы, але мы разумелі адзін аднаго.

— Якія ўражанні засталіся ад паездкі ў Амстэрдам?

— Што тычыцца конкурсу, было шмат рэпетыцый. Удавалася і адпачываць. Мы наведалі музей, дзе я ўбачыў многа новага і цікавага, што звязана з вопытамі і навуковы-

мі эксперыментамі. Хацеў бы яшчэ раз табываць. Я люблю вандраваць. Калі б мог, то падарожнічаў бы ўсё жыццё.

— А свой першы палёт на самалёце памятаеш?

— Гэта было неверагодна! Асабліва, калі мы ляцелі праз аблогі. Я тады даведаўся, што яны маюць некалькі слаёў. А калі наш самалёт ужо спускаўся ўніз, то закладвала вушы. Зараз ужо не баюся лятаць.

(Заканчэнне на 4-й стар. «ЧЗ».)

Тэст на даросласць

ЯК ШКОЛЬНІКУ «ПАКЛАСЦІ НА КНІЖКУ» ПРАЦОЎНЫ «КАПІТАЛ»?

Уражанні ад летніх канікул, безумоўна, у кожнага свае. Хтосьці сёння цешыцца ўспамінамі пра адпачынак на марскім узбярэжжы, для кагосьці самай яскравай падзеяй мінулага лета мог стаць турыстычны паход або час, праведзены ў археалагічным летніку. Але ёсць школьнікі, якія гэтым летам атрымалі... працоўныя кніжкі. Менавіта так — яшчэ да заканчэння школы ім уручылі сімвал іх уступлення ў дарослае жыццё.

Фота Надзеі БУЖАН.

А пачыналася ўсё зімой — калі на ўзроўні ўрада было прынята рашэнне адрадыць у краіне дзейнасць летніх лагераў працы і адпачынку. Для савецкіх школьнікаў праца ў такіх лагерах была звычайнай з'явай, і нават адной з умоў, каб цябе ўзялі з базавай школы ў старшы клас. Але і сёння многія прыгадваюць свой першы працоўны досвед на калгасных палатках з удзячнасцю, хоць, шчыра кажучы, пра магчымасць зарабіць у тыя часы ніхто і не марыў: грошы за сваю працу старшакласнікі атрымлівалі, хутчэй, сімвалічныя. А сённяшніх падлеткаў цікавіць (і гэта не сакрэт) найперш матэрыяльны бок пытання...

Без прымусу...

— Гэты год быў вельмі няпростым для нас, — прызналася падчас падвядзення на базе нацыянальнага дзіцячага адукацыйна-аздараўленчага цэнтру «Зубраня» вынікаў летніх канікул начальнік упраўлення сацыяльнай, выхаваўчай і ідэалагічнай работы Міністэрства адукацыі Раіса СІДАРЭНКА. — І нават першая рэакцыя грамадскасці на адраджэнне лагераў працы і адпачынку была, хутчэй, адмоўная. Асабліва шмат негатыву вылілася на нас у інтэрнэт-прасторы: абвінавачвалі ў тым, што дзяцей будуць заганяць у такія летнікі прымусова. Але пасля першай працоўнай змены стаўленне адразу змянілася...

У сталіцы на базе Палаца дзяцей і моладзі быў створаны лагер працы і адпачынку «Капітал», які, дарэчы, стаў пераможцам рэспубліканскага конкурсу ў намінацыі «Лепшы лагер працы і адпачынку».

— Мы добра разумелі, што ад таго, як нам удалася арганізаваць дзейнасць лагера сёлета, будзе залежаць, ці знойдуцца ахвотныя на наступны год. Таму адным з ключавых пытанняў стаў пошук аб'ектаў, дзе для падлеткаў знайшлася б праца, — расказала дырэктар Мінскага палаца дзяцей і моладзі Галіна ШКЛЯР. — Прызнаюся, што выбар быў невялікі. Рызыкнулі прапанаваць сваю дапамогу агракамбінату «Ждановічы», які неаднаразова выступаў спонсарам нашых мерапрыемстваў. Патлумачылі, што хацелі, каб дзеці прайшлі працоўную школу менавіта ў іх. На шчасце, ад нас не адмагнуліся...

(Заканчэнне на 2-й стар. «ЧЗ».)

Размеркаванне

ГАСПАДАРЫЦЬ «ПА-БРАЦКУ»

Аляксей і Віктар Каханскія

пасля заканчэння ВНУ

вярнуліся ў вёску — працаваць

...Клубам тут называецца аднапавярховая драўляная пабудова, а ў кукурузе, кажучы, поўна дзікоў. У той жа час, да Шэнгенскай зоны — усяго некалькі кіламетраў. Мы на Ашмяншчыне, у вёсцы Крэйванцы. Менавіта ў СВК «Крэйванцаўскі» пасля заканчэння сталічнай ВНУ былі накіраваны родныя браты Аляксей і Віктар Каханскія. Аляксей ужо адпрацаваў патрэбныя пасля размеркавання два гады на пасадзе галоўнага інжынера, а Віктар атрымаў дыплом толькі сёлета і ўладкаваўся ў СВК інжынерам па ахове працы.

Браты Аляксей і Віктар КАХАНСКІЯ пасля заканчэння сталічнай ВНУ працуюць разам у гаспадарцы СВК «Крэйванцаўскі».

НАС ЦЯГНУЛА ДА «ГАЕЧАК»...

— Зараз мы ставім тэхніку на захоўванне. Усё будзе мыцца, фарбавацца, бяліцца і хавацца пад навесы, — праводзіць для нас экскурсію па мехдвары Аляксей.

Мы слухаем яго, а самі міжволі любуемся тым, што бачым за плотам таго мехдвара. Гэта вам не мегаполіс з яго «прыдушанай» асфальтам зямлёй і тлумам. Тут позірк не ўпіраецца ў бетонныя сцены, а «ляціць» проста да неба, забытаўшыся ў лініях узгоркаў, якімі адметны ландшафт Ашмянскага краю.

(Заканчэнне на 7-й стар. «ЧЗ».)

ЯК ШКОЛЬНІКУ «ПАКЛАСЦІ НА КНІЖКУ» ПРАЦОЎНЫ «КАПІТАЛ»?

(Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.)

Вывучылі ўсю нарматыўную базу, якая была ў краіне, і зразумелі, што для адкрыцця лагера нам яе не хапае. Таму давлялося распрацоўваць цэлы стос лакальных нарматыўных дакументаў. У інтэрнэце абвясцілі конкурс на лепшую назву будучага лагера, таму што і назва, лічым, павінна быць прыцягальнай. Падлеткі прапанавалі назву «Капітал» — напэўна, як намёк на тое, колькі грошай яны змогуць зарабіць падчас працоўнай змены.

Агульнымі для ўсіх лагераў працы і адпачынку сталі сёлета праблемы з афармленнем медыцынскай даведкі: каб быць дапушчанымі да работы, падлеткі павінны былі атрымаць медыцынскі дазвол. Але ў паліклініках не заўсёды разумелі, якую даведку трэба выдаваць. У выніку не ўсе ахвотныя паспелі аформіць свой допуск, а некаторыя падлеткі так і не змаглі трапіць у працоўны лагер па стане здароўя...

Між іншым, для гарадскіх дзяцей, незнаёмых з фізічнай працай, нават чатыры гадзіны сельгасработ аказаліся выпрабаваннем не з лёгкіх. Працоўная раніца для ўдзельнікаў «Капітала» распачыналася а палове дзевятай гадзіны. Пасля сьняданку дзядзечкі прывозілі на поле. Дзве гадзіны працы, перапынак з «перакусам», а затым яшчэ дзве гадзіны пад сонцам. Другая палова дня пасля вяртання ў горад была прысвечана прафесійнаму самавызначэнню старшакласнікаў з задзейнічаннем псіхалагічнай службы, якая працуе на базе Палаца дзядзечкі і моладзі.

Цана рублю

Самым прыемным заняткам для выхаванцаў «Капітала» быў, бясспрэчна, збор ягад: на пачатку лета школьнікі збіралі суніцы, пазней — маліну. Да таго ж і наесціся ягад можна было, як той казаў, ад пуза. Аднак якое лета без праполкі градак?

А самым непрыемным сюрпрызам для некаторых стаў іх заробак.

Але ўсё было справядліва: падлічвалася, колькі вядзерцаў ягад сабрана, ці быў праполканы адведзены ўчастак, наколькі якасна работа была зроблена. Хто больш працаваў, той і атрымаў, адпаведна, больш: самыя працавітыя — каля мільёна рублёў, а тыя, хто «філоніў», — на 300 тысяч менш. Між іншым, самым высокааплачым відам работ стала менавіта праполка.

— Мы праводзілі сярод падлеткаў анкетаванне: 43% з іх выказалі жаданне папрацаваць у лагерах і ў наступным годзе. Улічваючы, што сярод нашых выхаванцаў было шмат адзінаццацікласнікаў, лічым гэты вынік станоўчым. «Першы блін» не выйшаў у нас камяком, — з задавальненнем зазначае Галіна Шкляр.

У Мінску была арганізавана дзейнасць 76 лагераў працы і адпачынку, у якіх працавалі і адпачывалі 1419 дзядзечкі. Сярэдні заробак у працоўным лагерах склаў 900 тысяч рублёў.

Прадстаўнікі іншых працоўных лагераў таксама канстатавалі, што праблемы ўзніклі, як толькі дзядзечкі пачыналі працаваць матыкамі: праполвалі буракі, капусту, пшаніцу, прарэджвалі насаджэнні, рыхлілі зямлю, матычылі фруктовыя дрэвы. Хтосьці адставаў, і яму даводзілася дапамагаць. Але праца ўсіх аб'ядноўвала. У многіх рэгіёнах у працоўныя лагераў імкнуліся прыцягнуць найперш «цяжкіх» падлеткаў і дзядзечкі з малазабяспечаных сем'яў.

Толькі ў Мінску была арганізавана дзейнасць 76 лагераў працы і адпачынку, у якіх працавалі і адпачывалі 1419 дзядзечкі. Сярэдні заробак у працоўным лагерах склаў 900 тысяч рублёў. Пры гэтым кошт пуцёўкі ў лагер не перавышаў 612 тысяч рублёў, а бацькоўская даплата за 18 дзён складала 217 тысяч рублёў.

У рэжыме эксперыменту на базе двух загарадных лагераў, уласніка-

мі якіх з'яўляюцца сталічныя прадпрыемствы, была арганізавана работа кругласутачных працоўных лагераў. Так, на базе аздаруленчага лагера «Барок» ад таварыства «МАПІД» у жніўні працаваў лагер працы і адпачынку «Баркоўскія пчола». А паколькі «МАПІД» — будаўнічая арганізацыя, то і старшакласнікам быў прадастаўлены «будаўнічы фронт» работ — з тых відаў, да якіх дапускаюцца падлеткі.

Старшакласнік — лабарант і сакратар

У тым, што пералік работ у лагерах працы і адпачынку трэба пашыраць, — упэўнены і педагогі, і арганізатары летняга адпачынку.

— Мы прааналізавалі досвед арганізацыі работы працоўных лагераў гэтым летам і ўжо ўнеслі прапановы ў Міністэрства працы і сацыяльнай абароны па пашырэнні пераліку работ, якія могуць выконвацца падлеткамі ва ўзросце ад 14 да 18 гадоў, — паведаміла Раіса Сідарэнка. — Напрыклад, у яго можна было б уключыць асобныя віды некваліфікаванай ручной працы на прамысловых прадпрыемствах. Так, таварыства «Камволь» магло б прадаставіць для працаўладкавання падлеткаў месцы чысцільшчыкаў тканін, работа якіх заключаецца ў ручным механічным ачышчэнні гатовых тканін ад катышаў, нітак і смецця. На зборчых прадпрыемствах, такіх як ААТ «Мотавела», захоўваюцца асобныя віды работ па нескладанай ручной зборцы дэталей. Падлеткаў ва ўзросце 14-16 гадоў можна задзейнічаць у вырабе сувенирнай прадукцыі, у якасці адміністратараў сайтаў устаноў адукацыі або прамоўтараў пры правядзенні рэкламных акцый. Навучэнцы, якім ужо споўнілася 16 гадоў, у дадатак да ўсяго маглі б выконваць абавязкі лабаранта, сакратара (набіраць на камп'ютары тэксты дакументаў, прымаць тэлефонныя званкі і г.д.), працаваць кур'ерамі, расклейшчыкамі аб'яў, распаўсюджвальнікамі флаераў ці мерчандайзерамі.

У Міністэрстве працы і сацыяльнай абароны ёсць пералік работ, забароненых для выканання падлеткамі, і пералік работ, дазволёных падлеткам. За апошні час гэтыя дакументы некалькі разоў пераглядаліся і абнаўляліся даволі істотна. А ўсё таму, што пэўны час таму была дапушчана іншая крайнасць: санітарная служба не

Фота Надзеі БУЖАК.

дазваляла прыцягваць падлеткаў нават... да вільготнага прыбірання ў класах і мыцця падлогі! Неяк у барацьбе за інтарэсы і правы дзядзечкі ўсе забыліся пра такое паняцце, як «працоўнае выхаванне». Але сітуацыя пакрысе выпраўляецца.

Пасля заканчэння летняга працоўнай змены пералік дазволёных відаў работ быў пашыраны, і ў яго ўвайшло больш за 10 новых відаў. Для прыкладу, рамонт кніг у бібліятэцы. Вядома, школьнікі рамантавалі бібліятэчныя кнігі і раней, аднак грошы за іх работу ім заплаціць афіцыйна не маглі. А цяпер гэтая работа можа аплатавацца: або з бюджэтных сродкаў, або са сродкаў фонду другой занятасці. Адным словам, у тых, хто арганізуе працоўную занятасць падлеткаў у вольны ад вучобы час (а цяпер гэтая з'ява — круглагадовая, і нават школьныя будатрады могуць ствараць круглы год), з'явілася больш манеўраў для дзейнасці.

Для гарадскіх дзядзечкі, незнаёмых з фізічнай працай, нават чатыры гадзіны сельгасработ аказаліся выпрабаваннем не з лёгкіх. Хтосьці адставаў, і яму даводзілася дапамагаць. Але праца ўсіх аб'ядноўвала.

«Экзотыка» за грошы

Хапала таксама і іншых праблем, якія арганізатарам працоўных лагераў прыйшлося вырашаць аператыўна на месцах. Для прыкладу, усе сутыкнуліся з прававымі калізіямі: высветлілася, што ў Працоўным кодэксе і санітарных нормах і правілах, працоўны час падлет-

каў да 17 гадоў адрозніваецца па працягласці. Да таго ж калі тэмпература паветра павышалася да 25 градусаў, працаваць на вуліцы падлеткам забаранялася. Але ж на тое яно і лета, каб было гарача!

З іншага боку, спякотным летам можна арганізоўваць палатачныя кругласутачныя працоўныя лагераў нават пры ўстановах адукацыі, так, як гэта зрабілі, напрыклад, у Кобрынскім раёне, дзе пры Кіселявецкім дзядзечкім садзе-сярэдняй школе разгарнуўся палатачны лагер. Жаданне і падзарабіць, і адпачыць выказалі не толькі мясцовыя дзядзечкі, але і гараджане. Адпачынак на ўлонні прыроды, палаткі, песні пад гітару каля вогнішча — чым не экзотыка для гараджан? Разам працавалі, разам адпачывалі, разам у рамках культурнай праграмы ездзілі па цікавых мясцінах. І нават ад непагадзі падлеткі былі застрахованы, паколькі побач быў дах над галавой.

І ўсё ж такі большасць лагераў працы і адпачынку мела толькі дзённы рэжым. Такая форма арганізацыі працоўнай занятасці, па сутнасці, не адрозніваецца ад вытворчых брыгад, якія ствараліся раней, лічаць педагогі. І сапраўды, калі школьнікі шьюць у кабінце абслуговай працы бялізну, падушкі або коўдры, ці можна сказаць, што яны працуюць і адпачываюць у лагерах? Першае — так, а вось другое — наўрад ці. Таму ў далейшым гэтае пытанне яшчэ будзе абмяркоўвацца...

А вось у чым ніхто не сумняваецца, дык гэта ў тым, што будучыня ў лагераў працы і адпачынку ёсць. Толькі трэба якасна і з розумам падрыхтавацца да наступнай летняй працоўнай змены.

Надзея НІКАЛАЕВА.

Мядзельскі раён, п. Зубраньёўка.

Памяць і традыцыі

ПАД ДРЭВАМ СЯБРОЎСТВА

Ва Уздзе прайшла моладзевая экалагічная акцыя «Маладосць. Традыцыі. Будучыня», прысвечаная 50-годдзю студатрадаўскага руху і 95-годдзю Усесаюзнага камсамола.

Маладыя людзі з актыву Мінскай абласной арганізацыі БРСМ, а таксама навучэнцы школ і ліцэяў Уздзенскага, Дзяржынскага, Стаўбцоўскага, Нясвіжскага і Капыльскага раёнаў пасадзілі каля тысячы дрэў. Прыехалі на акцыю ў ўдзельнікі студэнцкіх атрадаў працоўнага семестра 2013 года.

«Гэтая акцыя — добрая нагода дапамагчы добраўпарадкаваць горад да абласных «Дажынак». І вядома ж, сёння сустрапаюцца хлопчыкі і дзядзечкі, якія працавалі ў рамках летніх студэнцкіх атрадаў», — расказала начальнік аддзела галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах сям'і і моладзі Мінскага абласнога выканаўчага камітэта Вольга ШЫБКО.

Маладыя людзі садзілі дрэвы ў трох месцах горада: на галоўнай алеі, каля галоўпаштамта і возера. А «разынкай» акцыі стала пасадка Дрэва сяброўства, на якое кожны ўдзельнік павязваў стужку. Нягледзячы на пахмурнае надвор'е, настрой у хлопцаў і дзядзечкі быў сонечны. Тым больш, што пасля плённай працы маладых людзей чакаў пачастунак — смачная «салдацкая» каша і гарачы чай.

— Сённяшні дзень проста цудоўны — было вельмі весела! Прыемна ўдзельнічаць у гэтай акцыі, — падзялілася сваімі ўражаннямі вучаніца Капыльскай сярэдняй школы № 2 Надзея Клыкава. — Тут пануе сяброўская атмасфера.

Юлія КІРЭЙЧЫК, фота аўтара.

Мінск — Узда — Мінск.

31.10.2013 г.

Увага, конкурс!

Камандны дух

РАЗАМ У ВУЧОБЕ, РАЗАМ — ПА ЖЫЦЦІ

«МЫ — ТАКІЯ!..» А РАСКАЖЫЦЕ — ЯКІЯ?!

Што рабіць, калі ты ведаеш родную мову, карыстаешся ёю, а рука сама цягнецца да нататніка ці клавиатуры, каб зафіксаваць тое, што цікавіць, хвалюе? Што рабіць, калі ты адчуваеш неабходнасць ад друкаваных радкоў ужо не толькі як чытач?..

Вядома ж, пісаць! Спрабаваць свае сілы ў такой пакуль яшчэ нязведанай, але прывабнай сферы, як журналістыка! Пісаць і дасылаць свае творчыя працы ў «Чырвонку», якая сумесна з Міністэрствам адукацыі абвешчае чарговы конкурс для юных і маладых няштатных аўтараў (на папярэдні, пад назвай «Новы погляд», прыйшло шмат допісаў, а ўсе тыя пачаткоўцы, якія актыўна супрацоўнічалі з рэдакцыяй на працягу года, паступілі на факультэт журналістыкі). «Мы — такія!..» Гэтую назву па рашэнні рэдкалегіі конкурс атрымаў сёлета. Сапраўды, а якая сучасная моладзь?.. Вось пра гэта і раскажыце ў сваіх матэрыялах.

Адзіная просьба: не прыцягвайце «за вушы» тэму, не «выцягвайце» інфармацыю з інтэрнэту. Зірніце на свет свежым вокам! Вакол нас столькі незвычайных людзей, адбываецца столькі ўсяго цікавага! Раскажыце пра канкрэтнага чалавека, які зацікавіў вас сваім лёсам ці, напрыклад, незвычайным хобі. Магчыма, вы ведаеце старажыла, які падзеліцца сваімі ўспамінамі пра даўнія часы: раскажа пра гісторыю краю і людзей, што некалі жылі і працавалі тут? Ці вы самі сталі ўдзельнікам цікавых падзей: ад турыстычнага паходу да ўдзелу ў школьнай бізнес-кампаніі? Бачыце, колькі тэм навокал!..

У якім жанры пісаць? Ды ў якім заўгодна: усе матэрыялы добрыя, акрамя нецікавых. Рэпартаж, інтэрв'ю, эсэ, замалёўка — выбар за вамі. Лепшыя допісы будуць надрукаваны на старонках «Чырвонкі».

Па выніках конкурсу трох пераможцаў чакаюць памятныя прызы. Калі нехта з іх збіраецца ў наступным годзе паступаць на факультэт журналістыкі — атрымаюць ад рэдакцыі яшчэ і рэкамендацыі. Конкурс будзе доўжыцца да 1 мая (дата адпраўкі матэрыялаў). Свае творчыя працы дасылайце на электронны адрас газеты: konkurschz@mail.ru у фармаце rtf (магчымыя ілюстрацыі або фотаздымкі — асобным далучаным файлам) з абавязковай пазнакай «На конкурс «Мы — такія!..» Або ў пісьмовым выглядзе на адрас «Звязды» (220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10А) з той жа пазнакай.

Абавязкова напішыце пра сябе: узрост, месца працы ці вучобы, колькі слоў пра свае захапленні, жыццёвыя памкненні. Пазначце кантактныя нумары тэлефонаў, па якіх з вамі можна будзе звязацца. Для налічэння ганарару, калі ваш матэрыял з'явіцца на старонках газеты, укажыце для бухгалтэрыі свой паштовы адрас (з індэксам), пашпартныя звесткі (кім і калі быў выдадзены, нумар, асабісты нумар (доўгі радок з лічбаў і літар), сваё імя, імя па бацьку, прозвішча. Уся гэтая інфармацыя павінна быць пададзена на рускай і беларускай мовах. Калі дасланыя матэрыялы не падыходзяць да друку, яны не рэцензуюцца.

Паверце, тых, хто праіграе, у конкурсе не будзе. Зычым творчых поспехаў!

Рэдакцыя «Чырвонкі».

Што можа аб'яднаць новы калектыў мацней, чым агульная мэта? Камандная гульня — вось тое, што ў стане зрабіць новаспечаных студэнтаў сапраўднымі сябрамі, а больш дакладна, спартыўна-інтэлектуальны конкурс «Кубак першакурсніка», які прайшоў у Беларускай дзяржаўнай універсітэце ўжо ў другі раз...

Заклучнаму этапу конкурсу, што праходзіў у гаі каля пасёлка Шчамысліца, папярэднічалі адборачныя туры на факультэтах, якія праводзіліся па-рознаму: дзесьці адбіраліся лепшыя па выніках турыстычнага злёту, а недзе ўдзельнікаў набіралі з «добраахвотнікаў».

Будучыя эканамісты Арцём і Аляксей жартоўна прызналіся, што вырашылі паўдзельнічаць у конкурсе, бо іх... абяцалі накарміць. Што ж, відаць, першыя месяцы студэнцкага

жыцця хлопцаў не пашкадавалі...

У выніку на старт выйшлі каманды ад 13 факультэтаў. Па чарзе ім давялося прайсці серыю конкурсных пікетаў-выпрабаванняў.

Яны былі самыя розныя: трэба было прыдумаць рэкламны слоган, паўдзельнічаць у чаўночным бегу (з якім многія спадзяваліся развітацца яшчэ ў школе) у спецыяльным абмундзіраванні, разгадаць «хітрыя» загадкі. Адным з самых «арыгінальных» быў конкурс на камандны дух. Трэба было разматаць, не парваўшы, на метраў 10-15... рулон туалётнай паперы, а затым скруціць яго зноў. Справа гэта не такая ўжо простая, калі ўлічыць, што ўсё праходзіла ў лесе, ды і людзей у камандах была розная колькасць: ад 7 да 12 чалавек.

Іншае выпрабаванне было нават і не выпрабаваннем, а задавальненнем. Студэнты павінны былі з'есці

па тры цукеркі на хуткасць. І нічога страшнага, што нельга было дапамагачь сабе рукамі — некаторыя смачненькае і з паперкай з'ядалі! На «расправу» з цукеркамі кожная каманда атрымлівала 100 секунд, але большасць спраўлялася і за 30.

Затое конкурс на эрудыцыю — «хітрыя загадкі» — прымусіў «папацець». Ну вось самі здагадайцеся: якая птушка носіць назву танца? Студэнтам геафака не пашанцавала — у галаву доўга нічога вартага не прыходзіла, хоць амаль што адразу «выплыў» варыянт з фламінга. Але фламінга — гэта зусім не фламенка, які, відаць, мелі на ўвазе, першакурснікі.

Пасля столькіх выпрабаванняў студэнтам, вядома, захацелася падсілкавацца, таму звычайная каша з грэцкіх круп аказалася вельмі «ў тэму» — па яе выстраілася сапраўдная чарга. Затым кожная каманда выступіла са сваім творчым нумарам, які пачала рэпэціраваць яшчэ месяц таму.

Некаторыя каманды падрыхтавалі гумарыстычную праграму, іншыя — танцавальную. А першакурснікі геаграфічнага факультэта БДУ змаглі стварыць атмасферу сапраўднага паходнага прывалу — з вогнішчам, палаткай і песнямі пад гітару.

Іван Жукаў, рэжысёр пастановкі мерапрыемстваў сакратарыята БРСМ БДУ — аднаго з арганізатараў конкурсу, падкрэсліў, што кубак гэтага конкурсу павінен кожны год пераходзіць да факультэта-пераможцы. Летась перамаглі першакурснікі гістарычнага факультэта. У гэтым годзе ўладальнікамі кубка сталі студэнты ваеннага факультэта. Другое месца заваявалі «галодныя» эканамісты, а трэцяе — будучыя географы.

Надзея ЮШКЕВІЧ,
фота аўтара.

Падрыхтоўка да нестандартнага чаўночнага бегу.

Залік на самастойнасці

ГРОШЫ Ў СТУДЭНТА: АДКУЛЬ БЯРУЦЦА І КУДЫ ЗНІКАЮЦЬ?

Памятаю, на першым курсе, акрамя студэнцкіх дысцыплін, я вывучала яшчэ адну, жыццёвую, — як правільна весці асабісты бюджэт. Спачатку было так: бацькі дасылалі грошы, а я на радасцях ляцела ў краму і набывала там розныя ласункі. А першыя стыпендыі дык і ўвогуле разыходзіліся за адзін-два дні. Потым, калі даводзілася сядзець пэўны час на «хлебе і вадзе» (у літаральным сэнсе гэтых слоў), з'яўляліся разумныя думкі, што трэба ўсё ж такі жыць больш эканомна.

І сапраўды, мяне чакала цэлая навука — як самастойна і правільна разлічваць свой бюджэт. А грошы ў студэнта «цякуць» як вада... Бывае, сядзіш і думаеш: «А куды яны ўсё ж такі знікаюць?»

НЕ ВУЧОБАЙ АДЗІНАЙ

Студэнты «са стажам» раць: пасля таго, як атрымаў стыпендыю або грошы ад бацькоў, трэба адразу вылічыць і адкласці пэўную суму на набыванне праязніка, квітка дадому, аплату за інтэрнэт і

мабільны тэлефон. І ў выніку атрымліваецца, што ўсе гэтыя выдаткі плюс паход у краму забіраюць палову стыпендыі.

Значная грашовая сума ў студэнта ідзе на штодзённае «падсілкоўванне». Складана вытрымаць паўдня без ежы, асабліва будучым медыкам. У іх, як правіла, заняты доўгацца з 8 гадзін раніцы да 5 гадзін вечара. Таму наведванне сталовай абавязковае. У сярэднім поўны абед каштуе 20-25 тысяч.

Працэс навучання няспынны, таму студэнтам перыядычна трэба набываць канцэлярыскія тавары — сшыткі, ручкі, алоўкі, нататнікі, файлы...

Амаль штодзённа студэнту даводзіцца плаціць за раздрукоўкі матэрыялаў да заняткаў. У сярэднім адзін аркуш абыходзіцца ў 500-700 рублёў.

На шчасце, студэнцтва — не толькі вучоба. І даволі шмат сродкаў ідзе на адпачынак — культурны і не вельмі. Платнымі з'яўляюцца «вылазкі» ў кавярню, тэатр, музей, на выставу і канцэртны. Тым больш што апошнім часам у Мінску часта высту-

паюць легендарныя гурты. Праўда, квітки на іх канцэрты зусім не танныя.

КАБ НЕ ЛЮДСКІЯ СЛАБАСЦІ...

Як сказаў студэнт 5 курса хімічнага факультэта БДУ Вадзім Шчаглоў, «у людзей, якія не кураць і не злоўжываюць алкаголем, грошы заўжды ёсць і іх хапае. А вось калі студэнты любяць перыядычна добра «адпачываць», то сітуацыя з безграшоўем у іх даволі часта паўтараецца. Сапраўды, калі кожныя выхадныя не «галівудзіць», то грошай хапае. Але безграшоўе можа наступіць і па іншых прычынах.

У кожнага чалавека ёсць свае слабасці. Напрыклад, я «хворая» на новыя і цікавыя кнігі. З-за майго набытага яшчэ ў дзяцінстве правіла «не выходзь з кнігарні з пустымі рукамі» я часта аказваюся «на мелі».

Мая сяброўка набывае сабе шакаладкі са словамі: «Я ведаю, што да канца тыдня мне прыйдзеца не есці, але не шкадую, бо не магу без шакаладак. Калі не з'ем, то ніякай радасці не адчую». А вось Вікторыя Пронцус,

студэнтка 2 курса БДМУ, кажа: «Не магу пражыць без ёгуртаў і цукерак, таму нават у крытычных сітуацыях усё роўна заўжды іх набываю».

РАЗЛІК АБО... ГАЛАДОЎКА?

Самы папулярны спосаб эканоміі, які застаўся ў свядомасці яшчэ са школы, — «не есці». Але, як было апісана вышэй, ва ўніверсітэце прытрымлівацца гэтага плана складана, а часам нават небяспечна і шкодна для здароўя. Таму студэнты, якія клапацяцца пра свой бюджэт, ідуць па іншым шляху. Яны набываюць талончыкі на месячнае харчаванне, якія, напрыклад, у БДУ каштуюць 190 тысяч. А потым штодзённа могуць сілкавацца абедамі на суму, не большую за 30 тысяч рублёў. Розніцу паміж «аптовай» цаной талончыкаў і коштам рэальных страў пакрывае прафсаюз. Добрая эканомія атрымліваецца!

Сэканоміць можна і на вопратцы. Анастасія Фёдарова, студэнтка 2 курса БНТУ, кажа, што адрозніваецца ад многіх тым, што не «хварэе» на шопінг. І грошы,

Фота Марыны БЕГУНЮКІ.

якія студэнткі звычайна могуць патраціць на чарговую кофтакчу, яна эканоміць.

ПРАЦАВАЦЬ ХАЦЯ Б ЧАСОВА

Амаль усе студэнты імкунца, па магчымасці, кімсьці падпрацоўваць: прамоўтарамі, маркіроўшчыкамі, кур'ерамі, афіцыянтамі. Рэдка хто працуе стабільна, але на некалькі месяцаў студэнты ўладкоўваюцца даволі-такі часта.

Іншая справа — студэнты старэйшых курсаў. Тыя ўжо намагаюцца працаваць па сваёй спецыяльнасці, каб і досвед назапашваўся, і гро-

шы былі. Ганна Марозава, студэнтка 5 курса факультэта радыёфізікі і камп'ютарных тэхналогій БДУ, працуе па сваёй будучай спецыяльнасці, і яе заробку хапае на тое, каб здымаць жылло і не прасіць грошай у бацькоў.

Але не ўсе студэнты могуць працаваць: хто з прычыны здароўя, хто з-за вялікай занятасці ва ўніверсітэце. Таму ў кожнага свая норма выдаткаў і колькасць «безграшовых дзён». Але ці можна лічыць таго, хто ніводнага разу не «адчуў» пустэчу ў кішэнях, сапраўдным студэнтам?

Вікторыя ЧАПЛЕВА.

Muz=загруз

РОК НА ВАШУ МОВУ...

Многія ў рок-н-рольных суполках упэўнены:

рок можа быць толькі на англійскай мове.

Перадаецца былінай з пакалення ў пакаленне

меркаванне гэта —

пра слова праведнае

англійскае, змешчанае сярод рыфаў гітарных ды збівак барабанных, што ствараюць адзіны правільны рок-н-рол.

Як прабівала сабе дарогу ў нашых шыроках заходняя музыка, вядома: гушкар ды буралом на шляху. Зра-зуме, што першапраходцам даводзілася капіраваць Запад, здымаючы пад кальку (наколькі было магчыма) ноты і словы. Вучыліся як маглі. А маглі годна, калі верыць удзельнікам і сведкам мінскага біт-фестывалю 1968 года.

Але дастаткова. Забудзем пра той час, калі зямлю тапталі маманты. З часам з'яўляліся гурты з мэтай даказаць: рок можна рабіць не толькі на англійскай мове. Даказалі многія, цяпер змагаюцца за права называцца першымі тыя, хто заспяваў не на англійскай і нешта даказаў. Змагаюцца, як за стаж у працоўнай кніжцы.

Шоў час, і з'явіліся людзі, якія рабілі песні, укладваючы ў іх душу і сэрца, на роднай мове, тым самым даючы новы віток эвалюцыі рок-н-ролу. Ужо для песні стала недастаткова адной толькі музычнай асновы «каб патанцаваць». З'явіўся тэкст, які нёс сэнс — прычым рознага спектру: ад манерна-філасофскіх да дваровых.

Нягледзячы на ўсе прыродныя законы, абумоўленыя мясцовасцю, заўсёды быў пласт мясцовых англамоўных гуртоў, якія гнулі сваю лінію. Чуючы песні многіх з іх, складваецца адчуванне, нібы старажытны чалавек спрабуе перадаць інфармацыю, выкарыстоўваючы адначасова ірландскую мову і дыялект сталага наведвальніка віна-гарэлачнага аддзела. Існуе шмат такіх гуртоў.

Матуў зразумелы: жаданне рвануць на Запад. Бо там — шоу-бізнес з усімі сваімі гуказапісвальнымі кампаніямі, там — кантракты, і ўсе астатнія «салодкія плюшкі», неабходныя для жыцця рок-музыкі. Уплыў куміраў таксама не варта адкідаць, але гэта малаўплывовы фактар. Бо адкрыта крадучы ў... няхай гэта будзе RAMMSTEIN, ніхто не заспяваў на нямецкай мове «Ohne dich zahl ich die Stunden ohne dich».

Не так даўно адбылася прэзентацыя альбома мінскага гурта Stardust Circus. Дастаткова добрая каманда. Хлопцы на ўзроўні валодаюць інструментамі, відаць, што ўкладваюць многае ў песні, выступаюць. І не хочацца мець рацыю, але ж... загубіць іх мова англійская! На Захадзе такіх, як яны — як мінімум тысячы. Дома адбываецца пастаянны кругаварот гуртоў на сцэне, і ўчарашнія «зоркі» андэграўнда сыходзяць у нябыт. На вошта слухаць нешта другаснае, няхай нават нядрэнна сыграннае і запісанае, калі можна знайсці групу, якая выдатна спявае на сваім «інглішы» ў англамоўных краінах?

Так і рушаць на Запад мясцовыя гурты, губляючы свой рок там і не пакідаючы яго тут...

Андрэй КЛЯНОЎСкі.

«НАВАТ ПАЎДЗЕЛЬНІЧАЦЬ У ТАКІМ КОНКУРСЕ — ГЭТА ПЕРАМОГА»

(Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар. «ЧЗ».)

— Чым ты цікавішся, акрамя музыкі?

— Я прафесійна займаюся спартыўна-бальнымі танцамі. Сёлета перамог у першынстве і на чэмпіянаце Беларусі ў праграме Standard. Быў час, калі хадзіў у басейн, але зараз на яго не хапае часу, таму перастаў займацца плаваннем. Люблю слухаць музыку, гуляць з сябрамі ў футбол, чытаю энцыклапедыі, найперш шукаю ў іх нешта пра космас.

— І што новага даведаўся па гэтай тэме?

— Я адкрыў для сябе, што космас — вельмі вялікі. Вучонымі наследавана ўжо шмат, але наперадзе яшчэ многа адкрыццяў. Больш за ўсё ў гэтай тэме прываблівае касмічная таямнічасць.

— Ты любіў слухаць казкі перад сном?

— Вельмі! Калі тата чытаў мне перад сном «Ката ў ботах» ці нейкую іншую казку, то хацелася быць такім жа адважным, як героі гэтых гісторый.

— А зараз на каго хацелася б быць падобным?

— Мяне заўсёды ўражваюць героі коміксаў і фільмаў. Але ча-

сам думаю, што калі ўсе людзі былі б такімі, то нават складана ўявіць, якім было б наша жыццё. Аднак у героях падабаецца не толькі адвага, але і іх дабрныя, гатоўнасць прыйсці ў любы момант на дапамогу, а таксама тое, што яны не здраджваюць.

— Твае сябры — таксама такія?

— Так, у сваіх сябрах я цаню дабрны і адданасць. Вельмі важна, што мы не крыўдзім адзін аднаго. Кажуць, у сяброў павінны быць агульныя інтарэсы, а я з гэтым не зусім згодны. Лічу, што галоўнае — каб нам было пра што пагаварыць і каб з імі было цікава.

— А твая сястра Каця з'яўляецца для цябе ў нечым прыкладам?

— З сястрой мы сябры і заўсёды падтрымліваем адно аднаго. У Каці мне падабаецца яе настойлівасць і стараннасць. Вось, напрыклад, яна іграе, як і я — на фартэпіяна, але часам няма жадання практыкавацца. Каця ўсё роўна садзіцца і займаецца амаль што «да страты пульсу». І гэтаму я ў яе вучуся.

— Пра што ты марыш?

— Да паступлення ў гімназію-каледж мастацтваў імя Ахрэмчыка я марыў стаць вялікім дырыжорам. А цяпер хачу стаць знакамітым спеваком і танцорам.

— Ты неяк сказаў, што калі танцуеш на сцэне, то не хвалюешся, а выконваючы песні, адчуваеш хваляванне. Чаму?

— Прычына ў тым, што ў танцах я фізічна больш натрэніраваны. Валоданне вакалам у мяне таксама добрае, але ў танцах я больш старанны. Калі спяваеш на сцэне, то трэба паказаць сябе і свае эмоцыі, а ў танцы — у першую чаргу тэхніку. Аднак і там і там ствараеш настрой і перадаеш пачуцці.

— Якія танцавальныя стылі табе падабаюцца?

— Спартыўна-бальныя танцы, хіп-хоп. Я імі займаюся прафесійна. Магчыма, з часам абяру нейкі адзін кірунак. Але яшчэ не думаю пра гэта. Жыццё пакажа.

— Дома ты таксама любіш спяваць і танцаваць ці адпачываеш?

— Для мяне танцы — лепшы адпачынак.

— Скажы, калі ты вырасцеш і твае мары спраўдзяцца, што ты зробіш для бацькоў?

— Мае маці і бацька вельмі любяць мяне і падтрымліваюць. Калі б не такое іх стаўленне, то я не займаўся б тым, што мне цікава. А дзякуючы бацькам я ўсё гэта маю. Таму з дзяцінства мару купіць ім дом дзе-небудзь у цёплых краінах ці ў Мінску. А я буду прыязджаць да іх у госці.

Алена ДРАПКО.

За дзвярыма — іншы свет

ДА СУСТРЭЧЫ НА «КВАТЭРНІКУ»!

Фота Юлія Кірэўчык

...Заходжу ў кватэру — і адразу ж ствараецца ўражанне, што літаральна за пару секунд я перанеслася ў зусім іншы свет. Чуюцца гукі жывой гітарнай музыкі, тоненькі галасок дзяўчыны... Кватэра бітком набіта самымі рознымі людзьмі. У адным з пакояў музыканты рыхтуюцца да свайго выступлення, размаўляюць з тымі, хто прыйшоў сюды. Многія хлопцы — з доўгімі валасамі, а дзяўчаты «стракочуць» самымі незвычайнымі колерамі прычосак: сінім, чырвоным, фіялетавым...

Атмасфера на «кватэрніках» заўсёды цёплая, хатняя, сяброўская. Людзі прыносяць з сабою ўсялякую смакату, а потым п'юць гарбату, размаўляюць, абмяркоўваюць розныя музычныя стылі, ацэньваюць музыкантаў. Чуецца вясёлы смех, і здаецца, што ўсе праблемы некуды знікаюць...

Былі і будуць

Такія музычныя з'явы былі распаўсюджаны яшчэ ў СССР, тады, калі ў музыкантаў не было магчымасці выступаць адкрыта. У часы праўлення Л. Брэжнева да «кватэрнікаў» ставіліся памяркова: калі ўлады і даведваліся пра іх, то абмяжоўваліся ўсяго толькі вуснай вымовай. Але некалькі пазней, у пачатку 1980-х гадоў, па ініцыятыве генеральнага сакратара ЦК КПСС К. Чарненкі «кватэрнікі» прыраўноўваліся да прадпрымальніцкай дзейнасці і за іх правядзенне можна было патрапіць за кратамі. З пачатку 2000-х гадоў яны перажылі новую папулярнасць. «Кватэрнікі» і сёння праводзяцца ў гарадах Расіі, Украіны і Беларусі. Гаворачы пра музыкантаў, якія пачыналі сваю творчую дзейнасць менавіта з іх, можна назваць Барыса Грабеншчыкова, Віктара Цоя, Юрыя Шаўчука і іншых.

— Я прыязджаю на «кватэрнікі» таму, што менавіта тут я магу даць волю ўсім сваім пачуццям, пазнаёміцца з новымі для мяне людзьмі і атрымаць асалоду ад зносінаў з імі, — кажа Андрэй, гітарыст аднаго з беларускіх гуртоў. — «Кватэрнікі» адрозніваюцца ад канцэрта тым, што тут я магу вольна камунікаваць з публікай. Часам арганізуюцца літаратурныя сустрэчы, на якіх аўтары знаёмяць публіку са сваімі вершамі і прозай. Узгадваецца адзін выпадак, калі на «кватэрнікі» прыехаў украінскі музыкант Вальдэмар Ле'он. Ён «зачапіў» аўдыторыю

не толькі сваёй музыкай і словамі з песень, але і тым, што пасля зачытваў свае творы на філасофскія тэмы і знаёміўся з кожным з прысутных. Бываюць хатнія канцэрты, прысвечаныя каму-небудзь з музыкантаў альбо паэтаў. Такія «кватэрнікі» праводзяцца ў значныя дні — дзень нараджэння ці дзень памяці музыканта.

Як правіла, сам гаспадар вызначае колькасць чалавек, якія могуць прыйсці, часцей за ўсё, гэта не больш за 25 чалавек.

Узрост тут «сціраецца»

Вось я і трапляю ў пакой, дзе адбываецца такі канцэрт. На канапах і падлозе размясцілася шмат людзей. Дар'я Янулевіч, дзяўчына, якая захапляецца такімі мерапрыемствамі, распавядае: «Мне вельмі падабаецца атмосфера «кватэрнікаў». Там я забываюся пра ўсё на свеце».

Алесь Круткін прыходзіць на такія сустрэчы дзеля добрай музыкі, а яшчэ для чытання сваіх вершаў. «Апошні «кватэрнікі», які я наведаў, уразіў сваёй прафесійнасцю: усе удзельнікі прадэманстравалі найвышэйшы клас». Колькасць наведвальнікаў музычных мерапрыемстваў самая розная.

...Калі я ўпершыню вырашыла наведаць «кватэрнікі», там знаходзілася каля 40 ча-

лавек. Спачатку я адчувала сябе чужынцам сярод незнаёмых мне людзей, нават хацела пайсці адтуль. Але літаральна праз некалькі хвілін развіталася з гэтым пачуццём, нібы яго не існавала зусім: як гаспадары жылля, так і яго наведвальнікі цёпла і ветліва ставяцца да тых, хто выказвае жаданне прысутнічаць, знаёмяцца з новымі цікавымі людзьмі. Але існуе такая з'ява, які закрывае «кватэрнікі». Як правіла, сам гаспадар вызначае колькасць чалавек, якія могуць прыйсці, часцей за ўсё, гэта не больш за 25 чалавек. Калі казаць пра ўзрост аматараў такіх мерапрыемстваў, то ён можа быць любым. Як правіла, на «кватэрніках» ён «сціраецца».

Правераныя часам

Калі хто-небудзь вырашыць ладзіць «кватэрнікі» у сваім жыллі, ён павінен расплановаць усё так, каб пасля правядзення не стварылася аніякіх праблем. Шмат наведвальнікаў — новыя людзі, і часам ад іх невядома чаго чакаць. Як каза Ігар Пальчыні, які і сам не раз праводзіў такія мерапрыемствы, выступаць і слухаць хочацца, а ніхто ініцыятывы не праяўляе. Вось і выснова: хочаш канцэрт — зладзь яго сам. Акрамя ўспамінаў пра добрую музыку і кампанію, часам «кватэрнікі» пакідаюць пасля сябе горы смецця, і гаспадары застаюцца сам-насам з беспарадкамі. Многія наведвальнікі адразу ж пасля заканчэння сустрэчы хуценька збіраюцца і рушаць дахаты, не пацікавіўшыся, ці патрэбна гаспадару дапамога. Здавалася б, навошта гаспадарам гэты галаўны боль, калі збіраецца поўная хата народу? Адказ прасты: многія з іх з'яўляюцца аматарамі музыкі, камунікавання і знаёмстваў з новымі людзьмі. Гэта магчымасць набыць новых сяброў.

Такія музычныя мерапрыемствы дораць мора незабыўных эмоцый і ўспамінаў. Мяркую, што «кватэрнікі» праіснуюць яшчэ вельмі доўга. Магчыма, калі-небудзь у паважным узросце мы зноў наведаем іх і ўгадаем тую асалоду, якую атрымлівалі шмат гадоў таму.

Караліна ГУБАРЭВІЧ, студэнтка Інстытута журналістыкі БДУ.

Мужынская справа

КРОСНЫ ЯК... «МАШЫНА ЧАСУ»

У філіяле Веткаўскага музея стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Ф.Р. Шклярава мяне сустракаюць народнымі спевамі і гарбатай з мятаю і святаяннікам. «Сам Пётр Міхайлавіч збіраў!» — усміхаюцца супрацоўніцы, маючы на ўвазе зёлкі. Што да спеваў, то Валянціна і Наталля рыхтуюцца да сустрэчы гасцей з Шатландыі. Песню, якую яны выконваюць, таксама запісаў ад сваёй бабулі Пётр Міхайлавіч Цалка, ці проста Пётр, 24-гадовы загадчык установы.

ПА ТРАДЫЦЫЮ — З УСЯГО СВЕТУ

Я прыехала ў Гомель спецыяльна дзеля гэтага чалавека. Па адукацыі ён настаўнік беларускай мовы і літаратуры, але ўжо два гады працуе ў музеі. А яшчэ гэта хлопец, які ўмее ткаць на кроснах і вучыць гэтаму ахвотных.

— Да нас прыходзяць розныя людзі: і дзеці, і моладзь, і асобы сярэдняга ўзросту, і пенсіянеры. Нехта хоча навучыцца ткаць, нехта — авалодаць майстэрствам запраўкі ткацкага станка. Напрыклад, сёлета з Краснадара ды Самары жанчыны прыезджалі на тыдзень — яны пра нас у інтэрнэце даведаліся.

Малады чалавек кажа, што, хоць цяпер тэхналогіі рамяства вывучаюцца ва ўніверсітэтах (а пры жаданні можна і самому навучыцца ткаць пры дапамозе спецыяльнай літаратуры і сайтаў), аднак зусім па-іншаму ткацтва ўспрымаецца, калі аб ім распавядаюць носьбіткі гэтага майстэрства. Пётр Цалка з задавальненнем ездзіць у экспедыцыі і размаўляе з бабулькамі, для якіх працэс ткацтва — не забытая традыцыя, а звыклая рэч.

— Экспедыцыі даюць магчымасць зразумець працэс не проста як нешта тэхналагічнае, а адчуць у ткацтве жывое, душу. Сапраўднае асалода — калі ты разумееш, што з'яўляешся транслятарам гэтай старажытнай дзеі для наступных пакаленняў! Нават ткацкі станок з «кабылкамі» і «вочкамі» — нібы жывая істота, якая пераносіць майстэрства ў іншы, боскі свет.

Пётр Цалка ўпэўнена адчувае сябе за кроснамі.

«Я — ШЧАСЛІВЫ ЧАЛАВЕК»

З тым, што не мужынская справа — ручнікі вырабляць, ён можа паспрачацца. Кажы, што ў Старажытным Егіпце ткалі выключна мужчыны, ды і на сярэднявечных гравюрах за кроснамі можна ўбачыць менавіта іх выявы.

— Калі ўва мне ёсць здольнасці і жаданне ткаць — чаму б гэта не рабіць? Хоць нехта можа сказаць, што ў мяне заробак невялікі ці гэта не рэнтабельна, затое я — шчаслівы чалавек, бо займаюся любімай справай і без яе сябе ўжо не ўсведамляю.

Ды і нерэнтабельнасць ткацтва Пётр Цалка аспрэчвае: хлопец не паспявае спраўляцца з усімі заказамі, што паступаюць да яго. Найбольшым попытам карыстаюцца ручнікі і традыцыйныя строі. Праўда, і каштуець такіх вырабы нятанна. Напрыклад, за тканую кашулю давядзецца аддаць як мінімум 100 долараў. Далей усё залежыць ад складанасці арнаменту. Але, па словах майстра, сапраўдныя рэчы, а не падробкі пад іх, не могуць мала каштаваць.

— Традыцыйная культура заўжды будзе сучаснай, і я бачу, што яна запатрабавана. Усё часцей можна пабачыць у людзей торбы

з арнамантам ці сімволіку нашых продкаў у сучасным адзенні. Прычым людзі не проста набываюць такія рэчы таму, што тыя — прыгожыя. Яны спрабуюць «чытаць» гэтыя арнаменты.

КАБ ЛАНЦУЖОК НЕ ПЕРАРВАЎСЯ...

Па суботах Пётр праводзіць у музеі бясплатныя майстар-класы для ўсіх ахвотных. На заняткі прыходзяць каля дзесяці школьнікаў. Яны вывучаюць не толькі тэхналогію ткацтва, але і традыцыйную сімволіку. Але, па словах суразмоўцы, адначасова можна працаваць з двума-чатырма навучэнцамі, бо гэта — «інтымная справа»: перадача ў пэўным сэнсе сакральных ведаў. Цікаўся, ці можа старажытнае рамяство скласці канкурэнцыю гаджэтам, ад якіх не адарваць сучасных дзяцей. Хлопец кажа, што зацікавіць дзятву рэальна, асабліва калі распавядаць не толькі аб тэхналагічным працэсе, але і аб значэнні арнаменту.

Нашу гутарку перарывае тэлефонны званок. Пасля размовы Пётр паведамляе, што званіла жанчына і пыталася, ці можа яна наведваць майстар-класы па ткацтве. Аказваецца, заняткі сапраўды карыстаюцца попытам.

Магчыма, паспрыяў гэтаму і фестываль «Кросенцы», што праходзіць сёлета ў Гомелі, адным з ініцыятараў якога быў Пётр. Яго мэтай было сабраць маладых майстроў (не толькі ткачоў, але і іншых рамеснікаў) з розных рэгіёнаў і паказаць шырокай публіцы, наколькі сучасная і актуальная нацыянальная культура.

ЧАЎНОК —

З БЕРАЖКА НА БЕРАЖОК

Авалодаць практыкай навучэнцы пачынаюць ужо з першага занятку. Пётр сцвярджае, што ткаць можна навучыць любога чалавека, проста першы час ім трэба «крыху пакіраваць». Я вырашыла правесці на сабе, ці так гэта насамрэч.

Саджуся за кросны, якім больш за паўстагоддзя. На іх пачаты ўзорчаты ручнік.

— Для таго, каб стварыць узор, будзем працаваць з двума чаўнамі — белым і чырвоным, — тлумачыць мой «настаўнік».

SpArt
Улад КАСЦЮЧЭНКА:

«ФУТБОЛЬНЫ ФРЫСТАЙЛ — ГЭТА НЕ ПРОСТА ТРУКІ»

Найбольш частыя пытанні, якія чуюць футбольныя фрыстайлеры, гэта «Ці займаешся ты футболам?» і «Колькі разоў можаш набіць мяч?». На другое пытанне адказ просты: шмат разоў. А вось на першае давядзіцца доўга і падрабязна тлумачыць, што футбол і футбольны фрыстайл суадносяцца гэтак жа, як, скажам, хакей і фігурнае катанне. У першых дзвюх дысцыплін з агульнага толькі мяч, у другіх — канькі. У астатнім — абсалютна іншая сутнасць і эстэтыка. Разабрацца ў тым, калі і як узнік футбольны фрыстайл і што ён сабой уяўляе, «Чырвоны» дапамог адзін з лепшых фрыстайлераў Беларусі Улад Касцючэнка.

— Улад, на твой погляд, футбольны фрыстайл — гэта спорт, моладзевая субкультура ці, магчыма, мастацтва?

— Мне здаецца, дакладнага адказу на гэтае пытанне не існуе. Футбольны фрыстайл — з'ява зусім маладая і занадта эклектычная. Безумоўна, у ім ёсць элементы спорту. І калі развіваць гэтую тэму, то прародзіць футбольнага фрыстайла, хутчэй, не футбол, як прынята лічыць, а «футбэг фрыстайл», які ў нас вядомы як «сокс». Толькі замест «футбэгаў» — мяккіх мяшэчкаў, набітых пяском ці іншым напавунальным кам, — мы выкарыстоўваем звычайны футбольны мяч. Акрамя гэтага, футбольны фрыстайл шмат чаго запазычыў з брэйк-данса. Перш за ўсё, гэта бі-бойскія (B-boy ці B-girl — танцор брэйк-данса. — Аўт.) стойкі. Ёсць у гэтай дысцыпліне штосьці і ад мастацтва, бо кожнае выступленне — гэта не проста набор трюкаў, а своеасабліва самапрэзентацыя,

акт самавыяўлення. Зараз нават сустракаецца такое вызначэнне, як «спарт» — спорт плюс арт. Думаю, яго можна выкарыстоўваць і ў дачыненні да футбольнага фрыстайла. Бо ў тэрмін «субкультура» ён наўрад ці ўпісваецца: гэта занадта шырокае і шматграннае паняцце.

— Раскажы, калі ласка, больш падрабязна пра самі трукі.

— Яны падраздзяляюцца на «ловы», «аперы» і «сіцінгі». «Ловы» называюцца абводкі нагамі вакол падкінутага мяча. Гэта, напэўна, самыя складаныя трукі. І многія фрыстайлеры адточваюць толькі гэты стыль, ігнаруючы астатняе. Хаця, на маю думку, гэта няправільна. У «аперах» задзейнічаны толькі корпус — шыя, плечы, грудзі, спіна. А «сіцінгі» — гэта фінты, якія выконваюцца седзячы ці нават лежачы на зямлі. На спаборніцтвах, дарэчы, судзіць вельмі часта ацэньваюць выступленне па трох кірунках. Хаця зноў-такі гэта спрэчны момант. Бо, акрамя пазначаных элементаў, у выступленні могуць прысутнічаць нейкія акрабачыныя трукі, танцавальныя рухі, іншыя ўласныя «фішкі», якія не падгоніш ні пад адну з катэгорый.

— У якой форме праходзяць чэмпіянаты па футбольным фрыстайле?

— Спаборніцтва ладзяцца ў форме «батлаў». Гэта таксама прыйшло з брэйк-данса. На пляцоўцы выступаюць два фрыстайлеры (у кваліфікацыйным раўндзе — чатыры). У кожнага ёсць тры падыходы па 30 секунд, каб здзівіць свайго саперніка. Галоўнае правіла — мяч не павінен дакрануцца да зямлі. Калі адбываецца «дроп» (страта мяча), фрыстайлер працягвае выступленне, але гэта, безумоўна, лічыцца сур'ёзнай памылкай. Пасля паядынку судзіць вырашаюць, хто з удзельнікаў пра-

ходзіць далей. На нядаўнім чэмпіянаце Беларусі якраз упусціў тытул з-за «дропаў», заняў другое месца.

— Ці трэба фрыстайлеру абавязкова падтрымліваць выдатную фізічную форму?

— Не думаю, што мускульная маса ці хуткасця магчымасці — такая ўжо сур'ёзная перавага. Мне хапае звычайных трэніровак з мячом, каб трымаць сябе ў тонусе. Але важна грамадна размяркоўваць свае сілы. На сёлетнім турніры Super ball у Празе, які лічыцца чэмпіянатам свету, я ператрэніраваўся перад «батлам», і падчас паядынку ў мяне пачало зводзіць ногі. Пасыпаліся памылкі — у выніку прайграў на раннім этапе.

— Некаторыя лічаць, што першымі фрыстайлерамі былі жанглеры...

— Існуе нават гісторыя пра тое, як маленькі Дыяга Марадона, захапіўшыся падобнымі цыркавымі нумарамі, пачаў адпрацоўваць розныя прыёмы і вось такім чынам з цягам часу стаў адным з лепшых футбольных імправізатараў. Але як пэўны рух футбольны фрыстайл узнік пасля таго, як адзінаццаць гадоў таму галандзец Суфіян Тузані выклаў на «ютубе» ролік са сваімі трукамі. Відэа набірала мільёны праглядаў, і па ўсім свеце пачалі з'яўляцца паслядоўнікі Тузані. Я таксама адзін з іх. Калі некалькі гадоў таму ўбачыў кліп гэтага галандца, не мог уявіць, што калісьці змагу паўтарыць тое ж самае. Цяпер ужо тыя фінты здаюцца вельмі простымі. Але спачатку я толькі глядзеў падобныя ролікі, цікавіўся, а зрабіць штосьці самастойна паспрабаваў толькі два з паловай гады таму.

Фота Марыны БЕГІНЮКАЙ

— Ці значыць гэта, што трукам цябе ніхто не навучаў?

— Так. Нягледзячы на тое, што досыць хуткімі тэмпамі ствараюцца школы футбольнага фрыстайла, усе крутыя фрыстайлеры — самавучкі. Я ўвогуле сумняваюся, што гэтаму можна навучыць. Можна паказаць, скіраваць, даць параду, але «вылепіць» з чалавека самабытнага фрыстайлера, бадай, немагчыма. Бо вучыць па канонах — значыць заганяць у пэўныя рамкі. А фрыстайл ён на тое і «фры», што мае на ўвазе ўменне думаць свабодна.

— Раскажы пра ролікі, якія здымаеш. Гэта яшчэ адно тваё захапленне?

— Можна і так сказаць. Шчыра кажучы, пачаў здымаць свае трукі, каб выкласці ў інтэрнэце і паказаць, чаму навучыўся. Але з цягам часу зразумеў, што мне падабаецца гэтая справа. І цяпер я не проста стаўлю камеру і націскаю «REC», а падрабязна прадумваю канцэпцыю кліпа: падбіраю музыку, шукаю прыгожыя месцы для здымак, выкарыстоўваю цікавыя ракурсы. У мяне ёсць канал на «ютубе», куды я «заліваю» ролікі. Людзі праглядаюць, каментуюць,

Тэхналогія ткацтва на першы погляд падаецца складанай і забытанай. Падчас работы папераменна павінны «адкрывацца» два «зеў» — палатняны (белы) і ўзорны (чырвоны). Іншымі словамі, пры націску на панажы («педаль») нацягнутыя ніткі асновы чаргуюцца, парамі ідуць ўніз і ўверх, пераплятаюцца (таму і петлі, якія іх трымаюць, называюцца «кабылкі», бо яны «скачучы»). А яшчэ ў «кабылак» ёсць «вочкі» — кружкі, якія атрымліваюцца пры перасчэнні верхніх і ніжніх петляў і ў якія праходзяць ніткі. А з дапамогай спецыяльных дошчачак-«бральніц» адкрываецца «зеў» — прастора паміж ніткамі асновы, куды заходзіць чаўнок («з берэжка на берэжок плыве», як казалі неглубокае ткачыхі). У ткацтве сімвалічна ўсё: як жывая істота ўспрымаюцца самі кросны, чаўнок, які «правозіць» нітку паміж краямі палатна, — берагамі зямнога (чырвоны колер) і нябеснага (белы колер) свету. Такім чынам сам ткані выбар раней меў сакральнае значэнне — гэта быў спосаб звароту да вышэйшых сіл. Нездарма самыя прыгожыя і багата аздобленыя ручнікі вешалі на покуці — да Бога.

Пад кіраўніцтвам Пятра адзін за адным прапускаю чаўны, цісну на панажы, «прыбіваю» ніткі, каб узор атрымліваўся шчыльным. Ох, зусім не жаночая сіла патрэбна для гэтага! За дваццаць хвілін я саткала палоску міліметраў пяць шырынёй. «Бачыш, во яна, глушачка пачылася, далей яна пойдзць рясціць, чэрыз адзін перыскаваіць і крыльця будзья ўжо заканчвацца, а ў глушачцы ўжо верябейка пачнецца», — каментуе сатканы мной фрагмент Пётр, у якога пры рабоце над палатном нават мяняецца маўленне: яно становіцца дыялектным, як у тых бабуль, якія раскрывалі перад ім таямніцы ткацкага рамяства падчас экспедыцый.

Безумоўна, да багдановіцкага «і тэа збыўшыся рука» мне яшчэ далёка, асабліва калі не да канца разумееш тэхналогію і не маеш практыкі. Але за кроснамі з'явілася неверагоднае адчуванне яднання з продкамі, нібы зніклі ўсе межы прасторы і часу. Бо менавіта так сотні гадоў таму ткалі нашы прабабулі, і, магчыма, такія самыя ўзоры квітнелі пад іх рукамі...

Дзіяна СЕРАДЗЮК. Фота аўтара.
Мінск — Гомель — Мінск.

дзеляцца ўражаннямі. Гэта класна! Але часам здымаю не «проста так», а для ўдзелу ў анлайн-турнірах. У такіх кліпах эстэтычная планка, вядома, зніжаецца, бо ўсё трэба рабіць хутка. Ды і асноўная задача — прадэманстраваць свае навыкі, а не прыгожыя пейзажы. Зараз якраз удзельнічаю ў падобным турніры, які праводзіць адна піцёрская каманда. І ўжо нават прайшоў у чвэрцьфінал (усміхаецца).

— Ці ёсць нейкія хітрыкі, якімі карыстаюцца фрыстайлеры, каб лягчэй спраўляцца з трукамі?

— Некаторыя выкарыстоўваюць спецыяльныя мячы фірмы «Monta» з джынсамым пакрыццём. Яны трохі меншыя, чым звычайныя мячы, і з імі, напрыклад, прасцей рабіць «ловы». Таксама важную ролю адыгрывае абутак. Для трукаў з утрыманнем мяча на падэшве лепш выбіраць красоўкі з ідэальнай прамоў платформай.

— Часта давядзіцца змяняць абутак?

— Так. Раней я купляў красоўкі вядомых марак. А потым зразумеў, што для фрыстайла па ўсіх параметрах ідэальна падыходзяць звычайныя кеды з рынку (смяецца). Праўда, хапае іх толькі на два тыдні ў лепшым выпадку. Бо ўлетку часта давядзіцца трэніравацца на асфальце, і падэшва хутка змульваецца.

— Напэўна, усе твае мары звязаны з фрыстайлам?

— Амаль што. Спадзяюся, што аднойчы я змагу зарабляць грошы футбольным фрыстайлам. Але, каб калясць па свеце з майстар-класамі ці адкрыць уласную школу, спачатку трэба стаць асам у сваёй справе. Так што наперадзе ў мяне яшчэ шмат чэмпіянатаў і фестываляў.

Дарына ЗАПОЛЬСКАЯ.

Справы маладых

БІЗНЕС З СЯБРАМ НА ДВАІХ

Нехта будзе ўласны бізнес разам з жонкай ці дзяўчынай, нехта — у адзіночку. Але, напэўна, найбольш папулярны варыянт для старту сваёй справы сярод моладзі — з сябрам на дваіх. Менавіта такім чынам многія спадзяюцца зменшыць адказнасць і фінансавыя ўкладанні. Іван ГАРГУН пайшоў якраз па гэтым шляху і разам з сябрам адкрыў цырульню ў цэнтры сталіцы. Карэспандэнт «Чырвонкі» сустрэўся з хлопцам, каб паразмаўляць пра гісторыю гэтага «бізнесу на дваіх» і аб праблемах, з якімі могуць сутыкнуцца пачаткоўцы.

...На ўваходзе нас сустракае сам Іван, разам з ім мы ідзем у так званае «тэхнічнае памяшканне». Гэта пакой, дзе цырульнікі могуць адпачыць і выпіць гарбаты. Тут жа працу з дакументацыяй і касай вядуць уласнікі прадпрыемства. Адрозніжжя цікавімся, ці ёсць кампаньён. На жаль, другі гаспадар цырульні, Андрэй АРЛОУ, зараз знаходзіцца ў адпачынку.

— Адкрыццё сваёй справы было, хутчэй, неабходнасцю, — расказвае Іван. — І я, і Андрэй вучыліся на факультэце журналістыкі БДУ: я — на трэцім, а ён — на першым курсе. Ужо тады я разумееў, што сур'ёзныя грошы працай журналіста, (ды яшчэ і студэнту дзённай формы), зарабіць цяжка. А для хлопца гэта праблема. Пачаў думаць пра малы бізнес. Прыкладна ў гэты ж час нас з Андрэем засялілі ў адзін пакой у інтэрнаце. Паўгода мы проста жылі побач, не сварыліся, але і не сябравалі асабліва. А ў нейкі момант зразумелі, што ў нас шмат агульнага, у тым ліку і жаданне адкрыць сваю справу. Што нарадзілася раней: сяброўства ці ідэя пра бізнес? Нават не ведаю. Хутчэй, сяброўства, бо спачатку мы зацікавілі адзін аднаго, а ўжо потым пачалі дзяліцца ідэямі, якіх было шмат.

Хлопцы доўга перабіралі варыянты, думалі з чаго пачаць. Іван расказвае, што спачатку ў планах быў летні гандаль у сталічных парках. Прадаваць хацелі марозіва і іншыя ласункі, але да рэалізацыі справа не дайшла. Праблема была ў тым, што месцы для такога гандлю прадаюцца з аўкцыёну, і ў той момант, калі хлопцы толькі пачыналі планаваць сваю дзейнасць, усё ўжо было прададзена.

Пасля гэтага сябры пачалі распрацоўваць другі варыянт — адкрыць

цё невялікай кавярні з прадукцыяй уласнай вытворчасці ў будынку адной з навучальных устаноў. Тое, што гэтая задумка не была рэалізавана, Іван звязвае з недахопам вопыту менавіта ў гэтым кірунку дзейнасці.

— У многіх установах ёсць свае сталовыя альбо міні-кавярні, таму «ўціснуцца» туды было цяжка, — успамінае Іван. — Гэтак жа цяжка, як і некаторым студэнтам — у «сталоўскія» чэргі. Мы атрымлівалі шмат адмоў, альбо нас проста завальвалі патрабаваннямі аб розных паперах. Нават не разумеем, чаму нам адмаўлялі: магчыма, кіраўніцтва некаторых універсітэтаў проста баіцца пусціць да сябе працаваць непрафесіяналаў у сферы харчавання.

Пасля некалькіх няўдач хлопцы зразумелі, што для адкрыцця справы ім абавязкова спатрэбіцца сваё памяшканне. Паўстала пытанне: дзе ўзяць грошы на набыццё ці арэнду? Многія ў такіх выпадках ідуць у банк і афармляюць крэдыт на развіццё малага бізнесу, але партнёры знайшлі больш зручны шлях. Грошы яны пазычылі, але не ў банка, а ў родных і сяброў. Тут жа ўзнікла патрэба і ў размежаванні працы. Вырашылі, што Андрэй будзе займацца фінансамі, а Іван — паперамі і пытаннямі юрыдычнага кшталту.

Хутка ў адным з часопісаў хлопцы пачыналі аб'яву аб тым, што амаль у цэнтры Мінска прадаецца права на арэнду фактычна гатовай цырульні. Кошт, па іх меркаванні, быў адекватным. Таму, доўга не думаючы, сябры выкупілі гэтае права ў мінулага гаспадара памяшкання і пачалі рыхтавацца да адкрыцця.

— Абсталяванне, з якім мы пачыналі працаваць, ужо амаль не засталася, за год мы практычна ўсё памяншалі на больш новае, — расказвае Іван. — Ідэя стварэння добрай цырульні нам спадабалася, а таму мы вырашылі не мяняць старую спецыялізацыю. Ды гэта было б і нявыгадна. Таму мы прыняліся за пошукі першага цырульніка. Ведаецца, на пачатку заўжды цяжка, але ёсць ва ўсім гэтым нейкі азарт, які напэўняе чалавека невычэрпнай энергіяй. Прынамсі, чалавека, які зацікаўлены ў тым, каб яго справа жыла. Ну і, безумоўна, вялікую ролю адыгрывае фактар маладосці. Чым больш праблем (а ў нас іх было шмат), тым больш цікава іх вырашаць.

Праблему з цырульнікам хлопцы вырашылі хутка. Знайшлі знаёмага, які, па словах Івана, быў не надта

Што нарадзілася раней: сяброўства ці ідэя пра бізнес? Нават не ведаю. Хутчэй, сяброўства, бо спачатку мы зацікавілі адзін аднаго, а ўжо потым пачалі дзяліцца ідэямі.

моцным спецыялістам, але дапамог зрабіць першы крок наперад. Паралельна хлопцы шукалі яму замену.

— Нам вельмі пашанцавала з першым нашым пастаянным цырульнікам. Вікторыя (менавіта так завуць дзяўчыну) дапамагла нам нават не толькі добрым выкананнем сваёй работы, але і парадзіла менавіта па бізнесе. Яна ўжо паспела папрацаваць у розных цырульнях, ведала, як і што робіцца, а таму стала для нас у нейкай ступені партнёрам. Ужо праз 2-3 месяцы мы трохі «раскачаліся» і знайшлі яшчэ адну дзяўчыну, таксама добрага майстра.

Іван кажа, што наведвальнікаў самім шукаць не прыходзілася: зусім побач — інтэрнаты. Амаль усім патрэбныя паслугі цырульніка, пажадана — танныя, таму кліентаў хапала. Прайшоў ужо год з часу адкрыцця цырульні, але Іван кажа, што прадпрыемства дагэтуль не распараджаецца сваімі даходамі. Усе грошы адразу ж «кідаюцца» ізноў у справу.

— Мы абсалютна спакойна ставімся да таго, што прыбытку пакуль што няма. Разам з тым, бачым пэўныя перспектывы. Самы галоўны паказчык — у нас ёсць пастаянныя кліенты. Я маю на ўвазе не толькі тых людзей, што прыходзяць сюды з

жаданнем падстрыгчыся ў цырульні максімальна блізка ад свайго дома. Да нас прыежджаюць ужо і з суседніх раёнаў, таму што нашы цырульнікі могуць выконваць вельмі складаныя задачы. І пры гэтым мы арыентуемся на людзей з сярэднім узроўнем заробку. Пастаянных кліентаў мы таксама спрабуем заахвочваць. Напрыклад, нядаўна быў выпадак, калі да нас прыйшла кліентка, а цырульня па пэўных прычынах была зачынена. На наступны дзень мы падстрыглі гэтую жанчыну бясплатна, каб кампенсаваць ёй змарнаваны час. Вынік — яна зноў прыйшла стрыгчыся да нас.

Размаўляем з Іванам пра маркетынг і прасоўванне брэнда. У цырульні ёсць свае суполкі ў сацыяльных сетках, дзе размяшчаюцца навіны і фотаздымкі модных стрыжкаў.

— Лічу, што калі не займацца хоць якім відам прасоўвання брэнда, то нічога добрага не будзе. Проста існуюць пэўныя носьбіты рэкламы, якія патрабуюць вялікіх грашовых уліванняў, а ёсць альтэрнатыўныя, для якіх патрэбны толькі энтузіязм і вольны час. Мы свой шлях выбралі.

Пытаюся ў хлопца пра адукацыю. Яго паплекнік сваё навучанне на журфаку скончыў пасля першага курса, забраўшы дакументы. Сам Іван цяпер вучыцца на апошнім, пятым курсе. Эканамічнай адукацыі няма ні ў таго, ні ў другога.

— Атрыманне вышэйшай эканамічнай адукацыі для чалавека, які хоча займацца малым бізнесам, — справа неабавязковая. Я сам працаваў у часопісе, што піша пра фінансы і эканоміку, размаўляў з многімі дасведчанымі людзьмі, наведваў самыя розныя бізнес-курсы і трэнінгі. А калі адкрыў сваю справу,

зразумеў, што тут усё па-іншаму. Натуральна, трэба мець нейкую мінімальную базу і разуменне таго, што ты робіш. Але ў некаторых выпадках адукаванасць нават можа замінаць. Напрыклад, чалавек можа доўга і карпатліва ацэньваць сітуацыю на рынку перад тым, як пачаць працу, але гэта не прынясе плёну. Бо сфера бізнесу вельмі імпульсіўная, дзе патрэбна ўлічваць занадта вялікую колькасць кампанентаў і складнікаў. А многія з іх адцягваюць не залежаць. Мяркую, што пачаць працаваць можна і без спецыяльнай адукацыі. І нават дасягнуць чাগосці. Усе сапраўды паспяхова людзі, з якімі мне даводзілася мець справу, казалі самае рознае пра тое, адкуль бярэцца гэты самы поспех. Я ж зараз прыходжу да такой высновы: поспех любой арганізацыі складаецца з асабістага поспеху як яе кіраўніка, так і падначаленых. Калі ў цябе ўсё добра ў сям'і, у асабістым жыцці, калі табе няма за што перажываць, а ўсе тылы — прыкрытыя, смела кідай выклік абставінам і крок наперад. Вось такая няхітрая формула.

Напрыканцы размаўляем з Іванам пра ўплыў сумеснага бізнесу на дваіх разбурыць гэтыя адносіны, няхай і вельмі моцныя?

— Усё атрымліваецца якраз наадварот. Вялікія праблемы толькі аб'ядналі нас. Цяжка сказаць, што адбылася, калі сябрыма даводзіцца дзяліць вялікія грошы. Верагодна, сквапнасць знішчае ў людзях усё добрае. Але для маладых людзей лепшага варыянту, чым бізнес на дваіх з сябрам, як мне падаецца, няма.

**Яраслаў ЛЫСКАВЕЦ,
Фота Надзеі БУЖАН.**

Ідэі маладых

«ДРУГОЕ ЖЫЦЦЁ» АДХОДАЎ, або Як не пусціць грошы на вецер

Здабыць электраэнергію, пабудаваць дом і многае іншае можна, калі даць бытавым адходам «другое жыццё».

Як гэта зрабіць без шкоды для экалогіі і з фінансавай выгадай? Свой спосаб вырашэння праблемы прадставіў вучань сярэдняй школы № 118 г. Мінска Ягор Макарэвіч у праекце «Мадэрнізацыя сістэмы ўтылізацыі бытавых адходаў», які юнак прэзентаваў у рамках акцыі Беларускага рэспубліканскага саюза моладзі «100 ідэй для Беларусі».

— Ідэя праекта з'явілася год таму, калі я рыхтаваўся да навукова-практычнай канферэнцыі, — расказвае Ягор. — Вынікі даследавання па тэме ўтылізацыі бытавых адходаў пазней сталі асновай для далейшай працы і штуршком для развіцця задумаў, якія я адстойваю сёння.

Усведамленне таго, што ён хоча займацца экалогіяй, прыйшло яшчэ ў 9 класе, на ўроку географіі. Настаўніца Таццяна Уладзіміраўна Сакольчык, якая выкладае гэты прадмет, а зраз'яўляецца кіраўніком праекта Ягора, дапамагла яму зарыентавацца ў выбары тэмы для навуковых даследаванняў. За зборам матэрыялу нават пра канікулы давялося забяцца!

Даследавалі працэсы перапрацоўкі смецця ў Беларусі, якія параўноўвалі з во-

пытаннем еўрапейскіх напрацовак у гэтай сферы.

— Наогул, калі ўзяць Беларусь, то ў нас перапрацоўваецца пакуль толькі 10 працэнтаў бытавых адходаў, у той час, як, да прыкладу, у Германіі гэтая лічба складае 60 працэнтаў, а ў Японіі — усе 90, — кажа Ягор.

Юнак прапануе будаваць перапрацоўчыя заводы з выкарыстаннем нямецкіх тэхналогій. Пралічыць эканамічную і экалагічную выгаду можна, выходзячы з тых рэальных аб'ёмаў, якія падлягаюць перапрацоўцы. Тое ж шкло можа зноў і зноў «набываць новае жыццё».

А усё, што застаецца пасля перапрацоўкі, ёсць магчымасць перапрацаваць на біягаз. Для гэтага трэба будаваць біягазавыя заводы на палігонах. Праз спецыяльныя ўстаноўкі і турбіны біягаз можна перапрацаваць на электраэнергію. Як паказвае практыка еўрапейскіх краін, такі падыход дазваляе прадпрыемствам акупляць выдаткі на электрычнасць. Але не варта будаваць заводы, якія проста спальваюць адходы, бо ў такім выпадку яны — проста «печ для грошай», паколькі кошт фільтраў, патрэбных для такіх

прадпрыемстваў, складае палову ад кошту самога завода. І пры гэтым яны патрабуюць замены праз кожныя 10-15 гадоў.

Таксама юнак прапануе будаўніцтва біядаму. Гэта новы кірунак нават у сусветнай практыцы. Яго сутнасць у тым, каб будаваць дамы з перапрацаванага смецця, у тым ліку з адходаў звычайных будаўнічых матэрыялаў. Такое будаўніцтва дазволіць не толькі зрабіць уклад у захаванне экалогіі, але і сэканоміць грошы.

Можна будаваць дзясяткі і сотні заводаў, але варта не забываць і пра асабісты ўнёсак кожнага. Кажуць жа: «Хочаць змяніць свет — пачні з сябе». Ягор так і зрабіў падчас працы над сваім праектам. На працягу месяца па ініцыятыве юнага даследчыка ў школе адбыліся розныя мерапрыемствы экалагічнай тэматыкі, а потым праводзілася апытанне. І вынік сведчыць пра хоць і невялікі, але прагрэс. Дзеці ўжо больш ведалі пра праблемы экалогіі і шляхі іх вырашэння. Таму хлопец выступіў за тое, каб у школе сістэматычна праводзіліся заняткі, пазакласныя гадзіны, якія дапамогуць вучням фарміраваць правільную пазіцыю па пытаннях захавання экалогіі.

Сёння без пяці хвілін выпускнік рэальна ацэньвае перспектывы свайго праекта: будзе ён рэалізаваны альбо не, залежыць ад таго, ці зацікавіцца ім гарадскія ўлады. Але не хоча, каб пра яго забылі.

А зараз Ягор займаецца падрыхтоўкай да паступлення ў ВНУ і прадумвае выбарную кампанію ў Мінскую моладзевую палату дэпутатаў. Кажуць, большая частка ідэй, якія прапануюць там, рэалізуецца. Наш герой рашуча настроены адстойваць свае экалагічныя прапановы.

Алена ДРАПКО.

Пацвердзіць гатоўнасць!

НЕСЕРЫЯЛЬНЫЯ БУДНІ ІНТЭРНАЎ

Каб «зарабіць» дыплом, студэнты медыцынскіх ВНУ вучацца на год ці два больш, чым студэнты іншых ВНУ. І нават пасля яго атрымання іх чакаюць яшчэ адзінаццаць месяцаў інтэрнатуры. Гэта як сертыфікацыя дыплама, без якой выпускнік ВНУ не мае права займацца ўрачэбнай дзейнасцю. Падчас яе праходжання ўрач-інтэрн ужо не студэнт, але яшчэ і не «зусім» спецыяліст. Мы наведліся ў вёску Малькавічы Ганцавіцкага раёна, дзе працуе ўрач-інтэрн Святлана Макарэвіч, якая сёлета скончыла Гродзенскі медуніверсітэт.

ЧЫГУНКА І ЁСЦЕ «ВЫГОДЫ ЦЫВІЛІЗАЦЫІ»

Ад раённага цэнтра да Малькавічаў пяць разоў на дзень ходзіць цягнік. Дарага займае паўгадзіны. Але Святлана дабраецца на працу яшчэ хутчэй, бо жыве ў суседняй вёсцы Люсіна — а гэта ўсяго дзевяць хвілін на цягніку. Білет на праезд каштуе нашмат танней, чым квіток у сталічным грамадскім транспарце. Дарэчы, жыхары вёсак Малькавічы і Люсіна лічаць, што ім вельмі пашанцавала, бо ў іх ёсць чыгунка, па якой можна хутка дабрацца да горада. З іншых жа вёсак раёна ў Ганцавічы ездзяць толькі аўтобусы. Таму дзяўчыне вельмі зручна дабрацца да раённага цэнтра, ды і да «партовага» горада Баранавічы ходзіць прамы цягнік — а адтуль даедзць нават да Караганды! Але Святлана ездзіць у Ганцавічы рэдка, бо і ў роднай вёсцы ёсць «цывілізацыя». У цэнтры Люсіна на чысценькім двары стаіць белы цагляны дом, вакол якога растуць кветкі — тут урач-інтэрн жыве з матуляй і малодшай сястрой. Зусім побач — дзве крамы, камбінат бытавога абслугоўвання, школа, бібліятэка. У вёсцы ёсць і кавярня, і клуб, у якія, дарэчы, наведваюцца гараджане. Толькі Святлана прызнаецца, што лепш пачытае кнігу ці павышывае крыжыкам, чым пойдзе на дыскатэку. Колькі ў яе прыгожых работ! А яшчэ дзяўчына дапамагае матулі —

хоць у сям'і і няма вялікай гаспадаркі, але ж праца ў вёсцы заўсёды ёсць.

УВОСЕНЬ МОЖНА І ПАЛЯЧЫЦА

У Малькавічах дарогу ад чыгуначнага прыпынку да бальніцы не заўважаеш, бо вакол — маляўнічая прырода ды прыгожыя двары руплівых гаспадароў. Двухпавярховы будынак сярод магутных хваін — вясковая бальніца, дзе мы са Святланай дамовіліся сустрэцца а 14 гадзіне, калі ў яе з'явіцца трохі вольнага часу. — Панядзелак і аўторак — самыя цяжкія дні, — распавядае ўрач-інтэрн. — Раніцай я сяджу на прыёме ў амбулаторыі, якая ў нас знаходзіцца на першым паверсе, пасля — еду на выклікі па вёсцы. У другой палове дня працую ў стацыянары на другім паверсе: абыходжу пацыентаў, гляджу іх прызначэнні, калі трэба, карэкцірую, накіроўваю на аналізы. А па серадах і пятніцах — выезд у іншыя вёскі. У сераду еджу ў Задубе, у пятніцу — у Ліпск, але гэта таксама пасля абеду. Восенню шмат пацыентаў, бо летам у людзей праца, хварэць няма калі, а зараз ужо ўсе папрыбіралі з палеткаў і прыходзяць лячыцца.

Але, нягледзячы на тое, што часам даводзіцца цяжка, Святлана не шкадуе, што стала ўрачом. Гэта ж была яе дзіцячая мара!

Працы ў Святланы кожны дзень шмат, бо яна — адзін урач на ўсю бальніцу. Летам адсюль з'ехаў спецыяліст: у яго скончыўся кантракт... Здавалася б, ва ўрача ў вёсцы вялікі прастор для медыцынскіх практыкі, бо тут ён самастойна прымае рашэнні, да таго ж медработнікі на вёсцы карыстаюцца асаблівай павагай! Дык чаму ж маладыя ўрачы не затрымліваюцца?

— У Малькавіцкай бальніцы ёсць стацыянар, і гэта плюс. А ў іншых жа толькі на прыёме сядзіш, — дзеліцца сваім меркаваннем урач-інтэрн. — Ва ўрачоў мала магчымасцяў для дыягностыкі. Дыягназ ставіцца толькі на падставе анамнезу (што раскажа сам пацыент) і таго, што запісана ў медыцынскай картцы... Хацелася б, каб было і ўльтрагукавое даследаванне, хоць гэта мары ўсё, вядома (усміхаецца), апарат для рэнтгенаграфіі.

У вясковай бальніцы можна зрабіць толькі самыя неабходныя лабараторныя аналізы: крыві, мачы і глюкозы крыві. А па аўторках адсюль у раённы цэнтр ездзіць машына — у раённай бальніцы можна зрабіць біяхімічны аналіз крыві, потым патэлефанаваць, каб даведацца пра вынікі.

НЕ ЁСЦЕ ТАК ВЕСЕЛА, ЯК У «ІНТЭРНАХ»

Праца ў Малькавіцкай бальніцы — добры вопыт для ўрача-інтэрна, бо тут ёсць і амбулаторыя, і стацыянар. А гэта дае магчымасць прасачыць за поўным цыклам лячэння пацыента.

— Прыходзіць да цябе чалавек на прыём — глядзіш пацыента. Калі ёсць неабходнасць — адпраўляеш яго ў стацыянар. Звычайна ўсе згаджаюцца, — распавядае Святлана. — А часам сутыкаешся і з чымсьці, чаго раней не бачыў. Тады бывае страшнавата...

Але ж студэнтам-медыкам выкладчыкі заўсёды кажуць, што яны даюць ім толькі асноўную базу, а далей тыя павінны самі развівацца, нельга стаць на месцы, бо і медыцына ж развіваецца. Таму для Святланы інтэрнатура дае новыя карысныя практычныя навыкі.

— Тое, што раней вывучаў у тэорыі, цяпер бачыш на практыцы. Але ж не ўсё так «класічна», як у падручніках.

Калі ўрач-інтэрн у чымсьці сумняваецца і не знаходзіць адказаў, то можа звярнуцца да свайго куратара. Святлане ён заўсёды дапамагае — не тое, што доктар Быкаў з папулярнага серыяла «Інтэрны»! Дарэчы, рэальная праца інтэрнаў амаль не мае нічога агульнага з гэтым сіткам.

— Людзі, якія не звязаны з медыцынай, кажуць: у вас, медыкаў, усё так весела і цікава, кожны дзень нейкія гісторыі здараюцца. Але ў серыяле шмат выдуманых.

МАГЧЫМА, І ЗАСТАНУСЯ

Пасля праходжання інтэрнатуры Святлану чакае размеркаванне. Яе мара здзейснілася: «адпраўляюць» у Ганцавіцкі раён.

— Размеркавалі мяне ў вёску Раздзялавічы. Два гады абавязковай адпрацоўкі. Потым паглядзім: магчыма, там і застануся. Ці ў Ганцавічы паеду: хацелася б быць кардыёлагам. Для гэтага трэба будзе толькі курсы скончыць...

Не сакрэт, што маладыя спецыялісты імкнуцца ў гарады па вялікі заробкі. Дзяўчына з задавальненнем прызналася, што яна атрымлівае столькі ж, колькі і яе калегі ў абласных цэнтрах.

Пасля нашай размовы Святлана «паляцела» да пацыентаў на другі паверх: абед скончыўся... Лагодны погляд, шчырая ўсмішка і ўвага да кожнага пацыента — такім павінен быць урач, якому хочацца даверыць сваё здароўе. Калі мы збіраліся на цягнік, Святлана паклала ў сумку падручнік па медыцыне, якім карыстаецца на працы і які чытае амаль кожны вечар: трэба ж развівацца! Яна цвёрда вырашыла для сябе, што будзе лячыць людзей!

Юлія КІРЭЙЧЫК, фота аўтара.
Мінск — Ганцавіцкі раён — Мінск.

ГАСПАДАРЫЦЬ «ПА-БРАЦКУ»

(Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар. «ЧЗ».)

Але што для нас, не мясцовых, — суцэльная паззія, у тым тутэйшых людзі бачаць прозу жыцця. На схілах узгоркаў віднеюцца ўзараныя чорныя палоскі палёў. Менавіта іх амаль круглы год апрацоўваюць 11 камбайнаў, 4 кормаўборачныя машыны, 22 трактары і 5 «амкадораў», за спраўнасць якіх адказвае Аляксей, а яго малодшы брат Віктар праводзіць інструктажы па тэхніцы бяспекі для ўсіх, хто на вышэйзгаданай тэхніцы працуе.

Абодва хлопцы вучыліся ў Беларускай дзяржаўнай аграрна-тэхнічным універсітэце і атрымалі спецыяльнасць інжынера-механіка.

— Туды, дзе спачатку асвоіўся старэйшы брат, можна смела было ісці і мне, малодшаму, — кажа Віктар. — З дзяцінства нас цягнула да «гаечак». «Круцілі» спачатку веласіпеды, мапеды, потым справа дайшла да матацыклаў і машын.

Універсітэт, у які браты паступілі з розніцай у два гады, па іх словах, даў дастаткова ведаў, каб зараз лёгка разбірацца ў самых сучасных

сельскагаспадарчых машынах і запчастках. Але сама вучоба часам была вельмі складанай. Фізіка, вышэйшая матэматыка, хімія, біялогія...

Хлопцы прызнаюцца, што было доволі цяжка, а таму яны не асабліва вераць у бесклапотнае студэнцкае жыццё...

ПРАЦА НЕ ДЛЯ КВОЛЫХ

Для Аляксея пяць гадоў вучобы праляцелі вельмі хутка. І вось яно, размеркаванне.

— Пасля школы для мяне галоўным было паступіць, а куды працаваць паеду, неяк не думаў тады. Здавалася, калі гэта яшчэ будзе, — раскажвае Аляксей.

Калі ж той дзень прыйшоў, ён зразумеў, што ехаць кудысьці ў невядомае не хочацца.

Можна было выбраць з некалькіх варыянтаў: Ельск, Хойнікі ці блізка да роднай вёскі Кальчуны СВК «Крэйванцаўскі». Аджаз быў відэавочны. Да таго ж на пятым курсе Аляксей ажаніўся з мясцовай дзяўчынай. Калі ж прыйшоў час шукаць працу малодшаму Віктару, ён таксама вырашыў ад родных не адрывацца.

Зараз найбольш часу браты праводзяць у майстэрні і на мехдвары.

— На «малых-зьялёных», якія прыходзяць і нбыта пачынаюць наводзіць новы парадок, рэакцыя звычайна не вельмі прыязная, — распавядае Аляксей. — Брат у гаспадарцы толькі пару месяцаў, не заўжды да яго прыслухоўваюцца. Я ж крыху больш працую, таму мне прасцей.

Зразумела, акрамя характару, работніку сельскай гаспадаркі нядрэна было б мець ідэальнае здароўе. Рэжым, па якім жывуць браты Каханскія, не для кволых супрацоўнікаў офісаў.

Самая напружаная праца пачынаецца вясной, калі патрэбна падрыхтаваць тэхніку для апрацоўкі зямлі і сяўбы. Вясна плаўна перацякае ў лета, падчас якога без занятку не даюць сядзець касьба і жніво.

Цяпер, восенню, большасць тэхнікі ўжо на поле не выходзіць, а таму на працы хлопцам патрэбна быць у 7.30 раніцы (летам падымацца з ложка неабходна як мінімум на паўгадзіны раней). Ісці дадому можна толькі ў 6—7 вечара, а ў цёплую пару года — на 3-4 гадзіны пазней. Няцяжка ўявіць, колькі часу ў такім выпадку застаецца на сон і ўсё астатняе.

— Хацелася б дапамагач з жонцы, прысвячаць маленькай дачцэ больш часу. Але не атрымліваецца, — дзеліцца Аляксей.

А якая ў братоў зарплата? Кожны з іх зарабляе па 3—3,5 мільёна рублёў у месяц. Гэта з улікам ненармаванага працоўнага дня і ўсіх даплат. Прычым нават падчас уборачнай кампаніі, калі працы як ніколі шмат, гэтая сума не істотна змяняецца.

ЛЕПШЫ ДОМ — СВОЙ

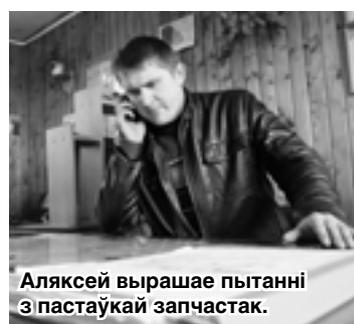
Адзін вялікі бонус для выпускнікоў ВНУ, што вярнуліся на малую радзіму: ім абавязкова будзе дзе жыць. Віктар і Аляксей з сям'ёй зараз дзеліць прыватны дом з бацькамі. Гаспадарку трымаюць, але невялікую.

— Вялікую мець цяпер нявыгадна, — сцвярджае Віктар. — Калі няма ўласнай тэхнікі, даводзіцца вельмі цяжка. Спачатку заплаці за паліва для трактара, пасля — за саму апрацоўку зямлі. Мама працуе на пошце, а бацька — у прыватнай фірме ў Ашмянах, таму і часу на вялікую гаспадарку не асабліва хапіла б.

Аляксей падумвае пра сваё жыллё — ужо набыў участак і з дапамогай бацькі і брата мяркуе збудоваць справіцца.

— Калі працуеш у СВК, ёсць магчымасць атрымаць новы службовы дом. Але я ад яго адмовіўся. Лепш пабудую свой і зраблю ў ім усё так, як зручна менавіта мне і маёй сям'і,

— тлумачыць сваю пазіцыю Аляксей. — Але трэба шукаць грошы, каб пачаць будоўлю. На жаль, цяпер нельга будаваць дом па сваім праекце, неабходна выбіраць з тыпавых варыянтаў. Крэдыт можна ўзяць чамусьці толькі на самыя танныя і не самыя, на мой погляд, прыгожыя і зручныя з іх.

Аляксей вырашае пытанні з пастайкай запчастак.

Як раскажаў Аляксей, моладзь яго ўзросту, якая жыве ў вёсцы, імкнецца быць «бліжэй да цывілізацыі»: калі будаваць дом, то каб недалёка ад мяжы ці ад раённага цэнтра, і абавязкова каб газ можна было правесці, бо з дровамі вельмі шмат трэба вазіцца.

Такія вось клопаты адбіраюць шмат часу, таму на любы мужчынскі адпачынак — павудзіць рыбу — удаецца выбрацца не часта. Адзінае «хобі», у якім браты сабе не адмаўляюць, — займацца ўласным аўто. Адзін з братоў ездзіць на «Аўдзі», другі — на «БМВ». Машына ёсць і ў бацькі.

ПРА ПАВАРОТЫ ЛЁСУ...

— А як вы тут яшчэ адпачываеце? — цікаўлюся ў братоў.

Пачуўшы такое пытанне, хлопцы неяк хітра заўсміхаліся.

— Адпачыць можна, калі ёсць грошы. А калі ёсць грошы, можна з'ездзіць у Мінск, — патлумачылі мне.

А калі сур'ёзна, то самы папулярны варыянт адпачынку ў моладзі — дыскатэка ў мясцовым ДOME культуры. Яшчэ ёсць спартыўныя секцыі, бібліятэка, але большасць маладых і

Віктар аднаўляе інфармацыю па ахове працы.

актыўных самастойна шукае сабе заняткаў на вольны час.

— Я часам хаджу на дыскатэку, а вось ён — сямейны, яму нельга, — ківае Віктар на брата. — Увогуле, тут, у нас, веселей, чым у горадзе, прыходзіць заўжды шмат народу.

— Можа, і з Ашмян прыезджаюць?

— Бывае, і прыезджаюць. Калі нікалі ж трэба размяцца, — загадкава адказваюць браты.

Аляксей прыгадвае, што пасля вяртання ў вёску пэўны час адчуваў сябе вельмі разгубленым, але хутка гэта прайшло. За пяць гадоў вучобы ў Мінску ён да горада вельмі прывык і добра яго вывучыў. Ды і магчымасці для працы і заробку ў сталіцы большыя.

— Усе мае аднакурснікі ўжо жанатыя. Большасць, вядома, імкнецца жыць бліжэй да горада. Два чалавекі, напрыклад, засталіся ў сталіцы. Адзін сябар адпрацаваў у вёсцы па спецыяльнасці два месяцы і з радасцю пайшоў у армію. У іншых гісторыі падобныя. У сельскай гаспадарцы амаль ніхто не хоча затрымлівацца, — распавядае Аляксей.

...Пакуль старэйшы брат гадуе дачку і марыць пра ўласны дом, на пабудову якога трэба зрабіць нямала грошай, малодшы збіраецца адслужыць у арміі, а там — жыццё пакажа. Вельмі хочацца, каб яно падказала абодвум самыя правільныя кірунак.

Ганна ГАРУСТОВІЧ.
Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ.
Мінск — Ашмянскі раён — Мінск.

Зараз — самы «сезон» для рамонту тэхнікі.

SEX-БАЛАСЫ

АГУЛЬНЫ
ІНТАРЭС

«Не, каб ён служыў у армейскай разведцы, хадзіў на перадавую, каб захапіць «языка», тады яшчэ было б зразумела. А так...» Гэтыя словы вымавіла на кухні жонка, меланхалічна пераварочваючы на патэльні бульбу адразу пасля сумеснага прагляду серыяла на ваенную тэму. Сюжэт стужкі просты: у тыл закідваюць дыверсійную групу, якая неўзабаве гіне. У жытых застаецца толькі камандзір. Цяпер яму аднаму трэба выканаць заданне «цэнтра». Для гэтага неабходна спачатку патрапіць у горад. Дзея адбываецца ва Украіне...

Усё б нічога, толькі галоўны герой серыяла — казах Касым. Ну, таму што стужка здымалася сумесна з Казахстанам. Дык вось, разумеючы, бясспрэчна, гэтую недарэчнасць, сцэнарысты ўкладаюць у вусны іншага героя фразу, звернутую да Касыма, калі той пасля ўсіх прыгод збіраецца адзіні ісці да лініі фронту 150 кіламетраў: «Знешнасць у цябе не зусім мясцовая». Пры ёй, сапраўды, знаходзіцца на акупаванай тэрыторыі — далёка не тое самае, што ўначы перапаўзці нейтральную паласу і выцягнуць з варожай траншэі «языка». Ну, ды Бог з тым серыялам — я ж пра іншае. Ці кожны сучасны хлопчык гэтак жа «падкаваны» ў ваеннай тэматыцы? Мая ж «палавіна» цудоўна ведае, што рота ўваходзіць у састаў батальёна, а не наадварот. Адзінае, дагэтуль не можа зразумець, чаму першае генеральскае званне — гэта «генерал-маёр», а не «генерал-лейтэнант». Не здзіўляйся гэтым ведам: мы любім разам глядзець фільмы пра вайну. А ў мяне ёсць звычка каментавачы іх: ніводная стужка зараз не абыходзіцца без «кіналяпаў», калі ўзнагароды, зброя, тэхніка не адпавядаюць часу дзеі.

...Думаю, ніхто не будзе аспрэчваць, што ў сям'і павінен быць нейкі агульны інтарэс. Не глабальнае — «пабудоваць дом, вырасіць дзіця, пасадзіць дрэва, жыць доўга і шчасліва і памёрці ў адзін дзень». А нешта на ўзроўні хобі, захаплення — якога заўгодна, абы толькі абое задавальненне атрымлівалі. Разам у грыбы схадзіць, пачытаць, на веласіпедках пакатацца, прыгатаваць нейкую страву. Ды хаця б сабе і ў ложку ў выхадныя павалаяцца!.. Не смейцеся, вось выпадак з жыцця. Некалі, было, заходзіў у госці да родзіча (ён даволі рана ажаніўся). Толькі я на парог — а ён мне: «Пайшли пакурым». Выйдзем, пакуль курым, быццам і ўсе справы «перацёрлі», можна і дадому ісці... Але я яго разумею: мы тут дым пускаем, а ў спальні маладая жонка чакае. Горш, калі інакш атрымліваецца — як у тым анекдочце. Звярнуўся нека чалавек да «мужчынскага» ўрача. Той пасля агляда кажа: «Нічога страшнага. Пры сучасным узроўні медыцыны ў вас нават выбар ёсць: або тры невялікія аперацыі цягам месяца, кожная па тысячы долараў, або адна «генеральная» — па ца-

не тры тысячы. Парайдзеся з жонкай, што будзеце рабіць». Праз нейкі час урач пытаецца ў пацыента: «Вызначыліся. Што сказала жонка?» «Будзем купляць новую кухню...»

Адна знаёмая сям'я любіць у вольны час гуляць у настольныя гульні. А яшчэ ў ёй муж — здаровы малады мужчына — дапамагае жонцы, калі тая вяжа: трымае ніткі. Дзіўна? А ім добра! Муж гатаваць не ўмее, але, калі гаспадыня ідзе на кухню, таксама пераходзіць туды займацца сваімі справамі: падтрымлівае маральна сваёй прысутнасцю. І гэта таксама важна: калі нешта не разам рабіць, дык хаця б з разуменнем ставіцца да клопатаў і інтарэсаў другога. Каб не атрымалася як у тым анекдочце. Без дзясці шэсць раніцы жонка ціхенька вылезла з-пад коўдры і на дыбачках прайшла ў кладоўку. Шчыльна зачыніўшы дзверы, яна парэзала нажом гумаваы лодку, боты і лёску, пераламала ўсе вуды і паплаўкі, высыпала ў памыйнае ядро грузілы і кручкі... Шчаслівая, вярнулася ў пакой, ціхенька залезла назад пад коўдру, прытулілася да мужа і з усмешкай на вуснах заплюшчыла вочы. Яна нават не падазравала, што жыць ёй заставалася толькі пяць хвілін...

Іншая маладая пара сужэнцаў разам займаецца ёгай, любіць у чатыры «ўмелыя» рукі нешта вырабіць для аздаблення інтэр'еру. А яшчэ — гадуе кошку, якую жонка напачатку не хацела браць, але саступіла жаданню свайго абранніка. І цяпер не ўяўляе сумеснага жыцця без Манісы. Тут жа галоўнае — каб было жаданне паспрабаваць зразумець іншага. І тады ўсё атрымаецца. Хаця, магчыма, не адразу... Як яшчэ ў адным анекдочце. Жонка доўгі час прасіла сужэнца ўзяць яе з сабой на паляванне. Той адмаўляў, пакуль пытанне не паўстала рубам: «Або разам едзем, або ты больш ніколі з сябрамі ў лес не пойдзеш». Рабіць няма чаго, паехалі... Але які паляўнічы з жанчыны? Карацей кажучы, даў ёй муж стрэльбу і кажа: «Сядзі на паляне, сюды лось павінен выйсці. А мы яго зараз пашукаем...» Задаволеныя, сышлі мужыкі, напалываліся, вяртаюцца назад. І ўжо здалёк чуюць з паляны крыкі жанчыны: «Гэта мой лось! Гэта мой лось!» Прыбеглі і бачаць, як па той самай паляне за нейкім мужчынам беге жонка нашага паляўнічага і крычыць тую самую фразу. На што той, запыхаўшыся, стомлена адказвае: «Ды твой лось, твой! Дай толькі сядло забяру...»

...Калі іншым разам мне падаецца, што жонка некалькі «перабірае», напрыклад, з шопінгам... І нават калі не падаецца... Я прыгадваю пра наш агульны інтарэс і намагаюся заплюшчыць вочы на гэтую «шопінгавую» акалічнасць. А інакш — з кім я потым «пайду ў разведку»?
**Кастусь ХАЦЕЛАЎ-ЗМАГЕЛАЎ.
Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ.**

Друкуецца ў «Малодосці»

Вікторыя Фядзьковіч — дэбютантка «Малодосці». Працуе ў выдавецтве «Беларуская Энцыклапедыя» і пераважна мае справу з на-

вуковымі тэкстамі. Чаму пачала пісаць мастацкія? Ды проста адчула патрэбу. На яе «Яблыкi» рэакцыя рэдакцыі адназначная: выдатна!

— Вера! — пачуўся жаночы голас з-за спіны. Яна павярнулася і зразумела, што звярталіся не да яе, а да вялікай і паважнай аўчаркі, і шпарка пакročыла далей. Ужо амаль каля самага прыпынку дзяўчына ўбачыла патрэбны ёй трамвай і паспяшалася да яго. У салоне было халодна, але калі параўнаць з тым, што адбывалася на вуліцы, то тут мажліва нават крыху сагрэцца. Вера села каля акна і пачала назіраць за людзьмі. Гэта ўлюбены занятак дзяўчыны ў транспарце. Публіка ў трамваі ў

эмацыянальная і жартаўлівая, у час працы рабілася сур'эзнай і стрыманай, а ў голасе з'яўляліся халодныя ноткі. Мала хто рашаўся турбаваць яе ў такія моманты. Нягледзячы на пэўныя падводныя камяні, Вера адчувала сябе ў рэдакцыі цалкам камфортна. Ёй былі даспадобы адносіны паміж супрацоўнікамі — без залішніх складанасцяў і ўмоўнасцяў. Можна, толькі адсутнасць схільнасці да прылюднага абмеркавання асабістага жыцця прыносіла ёй крыху дадатковага клопату.

ла так прастаяць і гадзіну, але голас рэдактара вярнуў яе на зямлю:

— Вы памятаеце пра інтэрв'ю? — Так. З мадам «першай ракеткай», — Веры прыйшлося прыкласці пэўныя намаганні, каб яе замілаванне не было зусім відавочным.

— Усе афіцыйныя моманты ўжо вырашаны, таму будзьце гатовы праз тыдзень.

— Магу і раней.

— Не ўпэўнены. Здымкі і інтэрв'ю пройдуць у Манака, — яго інтанацыя не змянілася ні на кроплю.

Вікторыя ФЯДЗЬКОВІЧ

ЯБЛЫКІ

Урывак з аповесці

плане цікавасці заўсёды выйгравала, асабліва адносна тралейбуса, які меў выразна пралетарскае аблічча. Жанчыны ў капялюшыках і паліто, акуратненькія і чысценькія пенсіянеры, мужчыны са скуранымі партфелямі і пафігісты студэнты... Усіх іх аб'ядноўвала нейкая агульная інтэлігентнасць знешняга выгляду, што для непатрабавальнага грамадскага транспарту не заўсёды ўласціва. Вера таксама любіла знаходзіць сярод людскога натоўпу выразныя жаночыя твары. І калі ў дзяўчыны атрымлівалася заўважыць адпавядаючы яе эстэтычнаму густу аб'ект, яна радавалася свайму адкрыццю, нібы сапраўдны знаўца. Аднак у гэты ранак ёй не пашанцавала. У трамваі было шмат людзей, і ўбачыць каго-небудзь, акрамя дзвюх даволі таўставатых суседак гадоў п'ятдзесці ў смешных і недарэчных шапках-кацялках, Вера так і не змагла. Яна задумалася і ледзь не прапусціла свой прыпынак.

У офісе Веру ўжо чакалі. Галоўны рэдактар хацеў даручыць ёй нейкае важнае інтэрв'ю з вядомай спартсменкай. Дзяўчына падышла да свайго стала і падумала, як жа шмат усяго трэба зрабіць. Часопіс выходзіў кожны месяц, таму працы звычайна было больш, чым трэба. Вера не магла нават дакладна сказаць, ці падабаецца ёй гэта. З аднаго боку, цікава, добрыя перспектывы для развіцця ды і асалода ад адчування ўпэўненасці ва ўласных сілах і магчымасцях. Гэта той яшчэ допінг. Але Веру засмучала, як шмат забірала ў яе праца, не пакідаючы аніякай вольнай прасторы ў жыцці. Яе ўжо не задавальнялі варты жалю рэшткі часу на сябе і сям'ю. Яна ўключыла камп'ютар і пачала працаваць. Славабоства ды невынішчальная рэінкарнацыя выхавання зноў святкавалі перамогу над чалавечай натурой.

Калі Вера скончыла артыкул для чарговага нумара, на гадзінніку было дванаццаць. Яна так паглыбілася ў тэкст, што не заўважыла, як праляцеў час. Дзіўна, але сёння ёй так лёгка ўдалося засяродзіцца і адмежавацца ад размоў калег і шуму ў рэдакцыі... Бывалі дні, калі і яна з задавальненнем становілася часцінкай гэтага гулу. Але, калі дзяўчына пачынала пісаць, яна змянялася да непазнавальнасці. Калегі не раз заўважалі, што Вера, звычайна даволі

Вера перачытала артыкул і адправіла яго рэдактару. Цяпер можна расслабіцца. Яна паставіла чайнік і адкрыла на маніторы навіны. Дзяўчына з маленьства мела незвычайна моцную сувязь з тым месцам, дзе нарадзілася, і ўпарта працягвала лічыць аб'якавасць у дачыненні да яго смяротным грахам. Калі цябе не цікавіць твой дом — гэта праява маладушша ці сведчанне непрабівальнай абмежаванасці. І першае, і другое — канец асобы. Можна, тое, што яна любіла пасядзець і падумаць пра жыццё каля маг'лака сваіх прапрадзедкаў, і зрабіла яе непарыўнасць з уласнымі каранямі натуральнай.

— Вера Паўлаўна, зайдзіце да мяне, — паклікаў галоўны рэдактар.

Яна зайшла ў кабінет, і ў тую ж хвіліну зазваніў тэлефон. Рэдактар зняў трубку, паспеўшы толькі прамовіць:

— Пачакайце, калі ласка, пару хвілінка.

— Добра, Алег Аркадзевіч. Я нікуды не спяшаюся, — адказала Вера і падышла да велізарных, на ўсю вышыню пакоя, вокнаў, за якімі адкрываўся шыкоўны від на парк і сучасныя будыні. Кабінет поўніўся святлом і свежым паветрам. Сонца свяціла так ярка, аж нават не верылася, што звонку цяпер мороз і сцюжа. Яна грэлася ў промяні і ледзь заўважна сачыла за рэдактарам. На яго прыемна глядзець. Алегу Аркадзевічу гадоў сорак ці крыху менш. Ён выглядаў маладзейшым за свой узрост, але яго выдавалі валасы, цёмныя і густыя, але ўжо кранутыя сівізнай. Рукі, твар, цела — усё аблічча мужчыны было да жудасці прыягальным. У кожным руху адчувалася самадастатковасць і ўпэўненасць. Дзяўчына маг-

— Вы гэта сур'эзна? — Верын голас загучаў значна вышэй.

— Абсалютна. Нам патрэбна добрая вокладка.

— Можна, я пайду, пакуль вы не перадумалі?

— Ідзі, — і на сур'эзным твары Алега Аркадзевіча з'явілася цёплая усмешка. — Пагавары толькі з фатографам і кампаніяй.

Вера выйшла з кабінета і асцярожна, нібы баючыся спалохаць удачу, зачыніла за сабой дзверы. Яна яшчэ доўга потым узгадвала навіну і роўны голас свайго галоўнага рэдактара.

Алег Аркадзевіч устаў з-за стала і пачаў хадзіць па пакоі. На яго твары не засталася і знаку ад таго спакою, які ён дэманстраваў у прысутнасці Веры. Вось ужо два гады як гэта дзяўчына з'яўлялася галоўнай прычынай перыядычнага вэрхалу ў яго галаве. Ён так і не здолеў прыдумаць хоць нейкую назву сваім пачуццям. Алег Аркадзевіч не ведаў, што адчуваў у адносінах да яе. Гэта не каханне, але і не проста фізічнае прыцягненне. Гэта невядома што. Ён не сустрэкаў іншай жанчыны, у якой прырода так спакусліва спалучыла б востры, па сутнасці, мужчынскі, розум з норавам коткі. Яе незвычайны твар і гнуткае цела не аднойчы яўляліся яму ў марах, але іх жа ён бачыў і ў кашмарах. Алег Аркадзевіч лепей бы адрэзаў сабе палец, чым паказаў каму-небудзь, а тым больш ёй, сваю слабасць.

ЧЫРВОНКА
Чырвоная змена

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ №12

ад 19 лютага 2009 года выдана

Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Заснавальнікі газеты —

рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда»;

грамадскае аб'яднанне «Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі».

Галоўны рэдактар

КАРЛЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч.

Адказны за выпуск: першы намеснік галоўнага рэдактара Наталля КАРПЕНКА, рэдактар аддзела Надзея НІКАЛАЕВА, рэдактар аддзела Сяргей РАСОЛЬКА.

Адрас рэдакцыі: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10А.

Кантактны тэлефон: 292 44 12.

e-mail: posts@tut.by; info@zvyzda.minsk.by

Газета адрэдавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку».

ЛД №02330/0494179 ад 03.04.2009. 220013,

г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.

Тыраж 23.185.

Нумар падпісаны ў 19.30.10.2013 г.

«ПраМОТАнае» дзяцінства

Адзін заезд у мотакросе доўжыцца ад 15 да 20 хвілін. Хапае часу, каб стаціцца.

Калі спачатку стрыечная сястра, а ўслед і яе малодшы брат пачалі займацца мотакросам, сваякі забілі трывогу. Па-першае, слова незнаёмае. Па-другое, як аказалася, слова гэта нясе ў сабе небяспеку. Круці не круці, а від спорту экстрэмальны: гойсаць на матацыкле па калдобістай трасе — тая жшчэ справа! Але з цягам часу хатнія супакоіліся: дзеці задаволены, рукі-ногі цэлыя — і добра. Карэспандэнты «Звязды» выправіліся на трэніроўку юных гоншчыкаў, каб зразумець, навошта бацькі яшчэ малечамі аддаюць сваіх дзяцей у мотакрос і ці варта чакаць аддачу ад гэтага «нятаннага» віду спорту.

Калі ў вас няма ўласнага аўтамабіля, патрапіць у гасці да мінскіх мотакросмэнаў будзе праблема тычна. Стадыён «Зара», дзе трэніруюцца выхаванцы дзіцяча-юнацкай спартыўна-тэхнічнай школы па аўтаматаспорце ДТСААФ, знаходзіцца ў вёсцы Баравая пад Мінскам. Як аказалася, найбольш зручны шлях — даехаць да кальцавой дарогі ў раёне Уручча, а там пешшу па леспаласе ўздоўж бетоннай агароджы. У добрае надвор'е такая прагулка, напэўна, у радасць: ідзеш сабе, удыхаеш свежае паветра. Азіраеш наваколле: раптам натрапіш на ягадна-грыбное сямейства. А вось нам давалося крочыць да месца прызначэння пахмурным восеньскім вечарам пад дробным калючым дожджыкам. Зрэшты, для гоншчыкаў няма паняцця «дрэннае надвор'е». Яны трэніруюцца і ў лівень, і ў спёку, і нават у мароз.

— На спаборніцтвах надвор'е таксама не замаўляюць, — слухна заўважае трэнер Аляксей Пацкевіч. — Таму хлопцы павінны быць гатовымі да любых умоў надвор'я.

МАТАЦЫКЛ... НА АДЗІН СЕЗОН. ПАСЛЯ — НОВЫ

Выступленне ў гэтым відзе спорту падзяляецца на некалькі класаў, у залежнасці ад аб'ёму рухавіка матацыкла. У першым класе — 50 куб. см — спаборнічаюць хлопчыкі і дзяўчынкі ад 6 да 8 гадоў. Апошні клас — 500 куб. см — аб'ядноўвае дарослых спартсменаў ад 18 гадоў. Ёсць таксама разрады «Хобі» і «Ветэраны», у якіх выступаюць аматары і ўзроставаы спартсмены са стажам.

Калі пачынаць займацца мотакросам — пытанне спрэчнае. Некаторыя бацькі ўсаджваюць сваіх дзяцей на байк ледзьве не ў чатыры гады. Але гэта ўсё ж такі ранавата, лічыць Аляксей.

— Зразумела, міжнародная спартыўная арэна дыктуе свае ўмовы: чым раней аддасі сына ў секцыю, тым больш шанцаў вы-

гадаваць з яго чэмпіёна. Але мотакрос — гэта не проста «сеў і паехаў». Трэба ўмець разлічваць дыстанцыю і размяркоўваць па ёй свае сілы. А мысленне маленькага дзіцяці можа быць да гэтага не падрыхтавана. Таму лепш пачынаць хаця б у 6-7 гадоў.

Тым больш што гэты від спорту патрабуе сур'ёзных фізічных нагурузак. За адзін круг дыстанцыі спартсмен прысядае каля ста разоў! І чым больш хуткасць, тым больш стамляецца арганізм. Таму трэніроўкі па мотакросе таксама ўключаюць бег, падцягванне, адцісканне, плаванне, практыкаванні на батуче.

Мотакрос — гэта не проста «сеў і паехаў». Трэба ўмець разлічваць дыстанцыю і размяркоўваць па ёй свае сілы. А мысленне маленькага дзіцяці можа быць да гэтага не падрыхтавана.

Тым не менш галоўны трэнажор для гоншчыка — гэта матацыкл. Набліжэнне павароту, напрыклад, можна адчуць толькі за рулём. Між іншым, матацыклы хутка зношваюцца: прафесійныя гоншчыкі мяняюць іх кожны сезон! Часам даводзіцца рабіць гэта некалькі разоў на год. Спартсмены, якія рыхтуюцца да сур'ёзных вынікаў, маюць два байкі — адзін «баявы», для спаборніцтваў, другі — для трэніровак.

— Заканамерна, што росквіт гэтага віду спорту ў нас прыйшоўся на 2003—2007 гг., калі на яго пачалі выдаткоўваць больш-менш сур'ёзныя грошы. Раней юныя гоншчыкі і іх бацькі маглі дазволіць сабе толькі абслугоўванне матацыклаў. Тэхнікі не хапала катастрофічна. Пайшло фінансаванне, сталі закупляць матацыклы — і людзі пацягнуліся займацца, — тлумачыць трэнер.

На Захадзе мотакрос — гэта бізнес. Каб трапіць у вядомую каманду, трэба заплаціць каля 100 тысяч еўра. Калі гэта гоншчык вельмі высокага класа, яго могуць прыняць бясплатна і нават будучы налічваць зарплату. Але, зразумела, такая шчодрасць павінна акупляцца добрымі вынікамі. Таму ў Еўропе і Амерыцы мотакросам звычайна займаюцца дзеці заможных людзей, чые фірмы спансоруць экстрэмальную забаву.

ЧЭМПІЁН 2 «ДОМА НА КАЛЁСАХ»

У Беларусі ўсе гучныя дасягненні ў мотакросе звязаны з прозвішчам Тылецкі. Калісьці Аляксандр Васільевіч быў мацнейшым гоншчыкам БССР, чэмпіёнам Савецкага Саюза. Але яшчэ большыя вышынь дасягнуў яго сын.

Калі маленькаму Жэню споўнілася чатыры гады, тытулаваны бацька пасадзіў яго на байк. Хлопчык рос... у дарозе. У Тылецкіх была вялікая машына, нахштальт амерыканскіх трэйлераў, у якой спартыўная сям'я

раз'язджала па свеце, удзельнічаючы ў самых прэстыжных спаборніцтвах. Хлопчык нават не ведаў сваіх аднакласнікаў: амаль што ўсё школьнае жыццё Жэня правёў на самастойным навучанні. Ужо ў трынаццаць гадоў юны спартсмен выканаў нарматыў на прысваенне «майстра спорту», а праз год сенсачыйна выйграў Кубак свету ў сваім класе. Пазней неаднаразова станаўся прызёрам чэмпіянатаў Еўропы. Але раптоўная смерць бацькі падкасіла хлопца — у спартыўнай кар'еры пачаўся спад. У цяжкую хвіліну падтрымалі добрыя сябры Аляксандра Васільевіча, і гоншчык зноў адчуў смак перамог.

Летась Яўген Тылецкі ўпершыню стаў чэмпіёнам Еўропы! Нягледзячы на вялікую колькасць прэстыжных тытулаў і ўсемагчымых узнагарод, хлопец па-ранейшаму прымае ўдзел у спаборніцтвах, якія праходзяць на радзіме. І самы важны з іх — Адкрыты Кубак ДТСААФ па мотакросе памяці А.В. Тылецкага.

НА ЗБОРЫ — У ПРЫБАЛТЫКУ!

У Беларусі мотакрос развіваецца нераўнамерна. У Гродзенскай вобласці гэты экстрэмальны від спорту вельмі папулярны. Там і трасы больш набліжаны да еўрапейскіх стандартаў, і спаборніцтвы

Яўген ТЫЛЕЦКІ — самы тытулаваны беларускі мотакросмэн.

У Тылецкіх была вялікая машына, нахштальт амерыканскіх трэйлераў, у якой спартыўная сям'я раз'язджала па свеце, удзельнічаючы ў самых прэстыжных спаборніцтвах.

збіраюць шматлікую публіку, ды і займаюцца цэлымі сем'ямі.

У Ваўкавыску, напрыклад, ёсць дынастыя Махновых. Вялікая сям'я, у якой шмат сыноў, і ўсе — гоншчыкі. Іх гісторыя таксама пачалася з галавы сямейства, які калісьці па маладосці займаўся мотакросам. А цяпер дзеці працягваюць бацькаву справу.

— У Гродзеншчыны ёсць яшчэ адна істотная перавага, — працягвае Аляксей. — Калі ў нас яшчэ ляжыць снег, там ужо поўным ходам ідуць трэніроўкі на грунце. Да таго ж да Польшчы і Прыбалтыкі рукой падаць — на турніры прыязджаюць замежныя спартсмены. У астатніх абласцях пра мотакрос ці ўвогуле нічога не ведаюць, ці ведаюць, але вельмі і вельмі няшмат.

Дарэчы, з трасамі ў нас паўсюль праблемы. Яны размяшчаюцца за горадам, дабірацца нязручна. Вакол, па тэхніцы бяспекі, павінна быць агароджа. Разам з тым, гэтаму патрабаванню адпавядаюць толькі дзве трасы ў краіне! Наняць вартаўніка часцей за ўсё няма магчымасці. Спецыялістаў, здольных стварыць «правільны» ландшафт,

трэба днём са свечкай шукаць... Замкнёнае кола.

Крытых пляцовак для зімніх трэніровак няма ўвогуле. Ёсць «недабуд» у Оршы, аднак займацца там зусім нязручна: месца вельмі мала. Прыходзіцца ездзіць на зборы ў Прыбалтыку: у Латвіі, Літве, Эстоніі недахопу ў крытых трасах няма.

ВЕРАБЕЙЧЫК, ІГРА НА СКРЫПАЧЦЫ І ТРАЎМЫ

Пакуль мы размаўляем з Аляксеем, па трасе ганяюць хлопцы рознага ўзросту. Побач — іх бацькі, якія цалкам кантралююць ход трэніроўкі: падганяюць, выкрыкваюць парады і нават прыбіраюць каменне з дарогі.

ГІСТАРЫЧНАЯ ДАВЕДКА:

Адзін з першых мотакросаў адбыўся ў 1908 годзе на лонданскім ваенным пляцы, дзе спаборнічалі матацыклісты і... кавалерысты на конях. Тады матацыклы былі яшчэ недасканалы машынай — фінішавалі ўсе коннікі і толькі двое гоншчыкаў.

У СССР рэгулярныя чэмпіянаты краіны па мотакросе праводзіліся з 1928 года. Папулярная ў перадаенныя гады камандная гонка «Чкалаўскі мотакрос» збірае сотні ўдзельнікаў, а яе пераможцы лічыліся нацыянальнымі героямі.

Пасля Другой сусветнай вайны мотакрос набыў сусветны маштаб. З 1947 года праводзіцца буйнейшая гонка «Мотакрос нацый», якая, па сутнасці, з'яўляецца камандным чэмпіянатам свету. Да 1970-х гадоў у гэтых спаборніцтвах дамінавалі брытанцы, пасля на першы план выйшлі амерыканцы і бельгійцы. Савецкая каманда станаўлася пераможцам толькі аднойчы — у 1968 годзе.

параўнанне: «Вось вядзе бабуля ўнука ў музычную школу, а ён не хоча, упіраецца, плача. Плача і іграе на сваёй скрыпачцы. А потым падрасце і дзякуе бабулі, што тая яго прымушала. Каштоўнасць некаторых момантаў мы разумеем толькі з узростам».

14-гадовы Алег Сергіенка, дзякуючы мотакросу, ужо аб'ехаў паў-Еўропы. Выступаў на турнірах у Польшчы, Славакіі, Чэхіі, быў чэмпіёнам Беларусі ў класе 50 куб. см і сярэбраным прызёрам у класе 65 куб. см. Зараз хлопчык перайшоў у самы складаны клас — 85 куб. см. Матацыкл невялікі, а хуткасці ўжо як у дарослым разрадзе. Адсюль траўмы, і мінімізаваць іх можна толькі ўпартымі трэніроўкамі, на якіх трэнеры вучаць, як управіцца на трасе з «жалезным канём». Падлетак расказвае, што ўжо сутыкаўся з сур'ёзнымі пашкоджаннямі (два разы ламаў ключыцу, адзін раз — руку і кісьць), але жаданне вярнуцца за руль гэта не адбіла. Хлопец разважае філасофскі:

— У любым спорце ёсць траўмы. Не бяды! Яны хутка загойваюцца.

Алег раўняецца на свайго куміра... Жэню Тылецкага. «Аднойчы я скажаў Жэню, што хачу быць падобным да яго, — успамінае юны гоншчык. — А ён усміхнуўся і сказаў: «Імкніся быць лепшым за мяне». Я запомніў гэтыя словы. Цяпер гэта мой дэвіз».

Дарына ЗАПОЛЬСКАЯ. Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ

Кожны з гэтых хлопцаў марыць стаць падобным да Жэні Тылецкага.

КОЛЬКІ КАШТУЕ СТАЛІЧНЫ ДАХ НАД ГАЛАВОЙ?

(Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.)

За 56-59 тысяч «амерыканцаў» можна набыць аднапакаёўку ў аддаленым ад цэнтара раёне (напрыклад, каля кінатэатра «Кіеў» або ў Зялёным Лузе). Гаспадары нават інтрыгуюць патэнцыяльных пакупнікоў зробленым рамонтам і шклопакетамі. Плошча такіх кватэр — ад 29 да 34 кв.м.

Маючы 60-70 тысяч долараў, пакупнік можа прэтэндаваць на кватэру непадалёк ад станцыі метро і з больш-менш нармальным рамонтам. Так, аднапакаёўка ў папулярным сярод пакупнікоў Фрунзенскім раёне на праспекце Пушкіна каштуе трохі больш за 64 тысячы «зялёных». За такую ж суму можна набыць кватэру ў навастройцы на Паўднёвым Захадзе, дзе ў хуткім часе абячаюць адкрыць новую станцыю метро «Малінаўка». Паказальна, што за 60-70 тысяч долараў пры жаданні можна лёгка набыць трохпакаёвую кватэру ў любым з абласных гарадоў. Але пра гэта ніжэй.

ШЧАСЦЕ НЕ Ё МЕТРАЖЫ?

Самая танная двухпакаёвая кватэра ў Мінску, якую мне ўдалося знайсці, каштуе 49,7 тысячы долараў і знаходзіцца ў завулку Багдановіча. Плошча яе — 34 кв.м. Далей разбегка ідзе амаль у 12 тысяч долараў. Так, кватэра на вуліцы Лер-

мантава са сціплай плошчай у 32 кв.м каштуе 61,5 тысячы долараў. У той жа час, чым такое «шчасце» адрозніваецца ад звычайнай аднапакаёўкі, скажаць цяжка. Натуральна, не метражом.

Таксама ёсць прапановы двухпакаёвак за 68, 70 і больш тысяч долараў: гэта невялікія кватэры, плошча якіх 40-42 кв.м у Ленінскім раёне (вуліца Козыраўская), Савецкім (вуліца Кальцова), Партызанскім (завулак Шчарбакова). У сярэднім жа такая кватэра ў сталіцы каштуе 80-100 тысяч долараў. Напрыклад, кватэра (42 кв.м, з рамонтам) каля станцыі метро «Пралетарская» каштуе 85 тысяч дола-

Маючы 60-70 тысяч долараў, пакупнік можа прэтэндаваць на кватэру непадалёк ад станцыі метро і з больш-менш нармальным рамонтам.

раў, а ў мікрараёне Сухарава, што ў Фрунзенскім раёне, — ужо 105 тысяч долараў, хаця амаль кожны прадавец не супраць торгу. Прычым нярэдка можна скінуць ад 2 да 8 тысяч «зялёных».

СТАЛІЦА ЦІ ПЕРЫФЕРЫЯ?

На вуліцы Фабрыцыуса, што ў Маскоўскім раёне, прадаюць трох-

Хто з мінчан і гасцей сталіцы не ведае вялікага новага дома ў Траецкім прадмесці! Гэты будынак, дарэчы, узведзены па тэхналогіі «разумны дом». Дык вось, аднапакаёвую кватэру на трэцім паверсе там прадаюць за 297 тыс. долараў.

пакаёвую кватэру за 76 тыс. долараў. Гэта ці не самы танны варыянт. Метраж яе складае, згодна з інфармацыяй у аб'яве, прыкладна 48 кв.м. А вось на вуліцы Фабрычнай (непадалёк ад станцыі метро «Пралетарская») кватэра агульнай плошчай трохі больш за 56 «квадратаў» каштуе 81 тыс. долараў.

Больш за ўсё прапаноў для пакупнікоў ёсць у цанавой катэгорыі ад 100 тысяч долараў. Так, у Кунцаўшчыне трохпакаёвую кватэру (плошча яе — 79,5 кв.м) можна набыць за 115 тыс. долараў.

Для параўнання, у абласных гарадах з рынкам трохпакаёвых кватэр назіраецца такі расклад:

у Брэсце трохпакаёўку можна набыць у сярэднім за 60 тысяч долараў;

у Гродне — за 63 тысячы;
у Віцебску — за 62 тысячы;
у Магілёве — за 55-60 тысячы;
у Гомелі — за 65 тысяч долараў.

НЕРАЗУМНАЯ ЦАНА ЗА «РАЗУМНУЮ» КВАТЭРУ

Калі прапановы самай таннай кватэры знайсці яшчэ больш-менш рэальна, то самую дарагую (хаця б дзеля цікавасці) выявіць будзе не так проста. Так, у адной з новабудуляў Серабранкі прапануюць элітнае аднапакаёвае жыллё за 95 тысяч долараў, а за 100 тысяч можна дазволіць сабе кватэру непадалёк ад стэлы «Мінск — горад-герой». Прычым у цану жылля, акрамя зробленага рамонтна, уваходзіць і кошт бытавой тэхнікі. Калі цікава, плошча такой кватэры складае 38 кв.м.

Хто з мінчан і гасцей сталіцы не ведае вялікага новага дома ў Траецкім прадмесці! Гэты будынак, дарэчы, узведзены па тэхналогіі «разумны дом» — з лічбавым відэадамафонам, датчыкамі ўчэчкі вады, датчыкамі руху ў кватэры, а таксама магчымасцю задаць пэўную тэмпературу паветра ў кожным пакоі. Дык вось, аднапакаёвую кватэру на трэцім паверсе там прадаюць за 297 тыс. долараў.

тэру на трэцім паверсе там прадаюць за 297 тыс. долараў.

На праспекце Незалежнасці ў доме, які з'яўляецца гісторыка-архітэктурным помнікам, двухпакаёўка каштуе 160 тысяч долараў. Метраж гэтай кватэры — 58 «квадратаў». На Карла Маркса кватэру ў 60 кв.м з еўрарамонтам, мэбляй і бытавой тэхнікай прадаюць за 270 тысяч. Іншая «двушка» на той жа вуліцы з еўрарамонтам, але метражом, роўным 84 «квадратам», каштуе 324 тысячы долараў.

Натуральна, кожны сам выбірае, у якім горадзе жыць і якая кватэра яму патрэбна. Але калі цэны за адны і тыя ж умовы пачынаюць адрознівацца ў некалькі разоў толькі з-за таго, што кватэра сталічная і нічога, што выбірацца з яе ў горад трэба гадзіну, — гэта прымушае задумацца. Ці трэба выкідваць такія грошы, калі загадзя ведаеш, што кватэра таго не каштуе?

Надзея ЮШКЕВІЧ.

ЯК І КАЛІ ЁНОСІЦЬ ГНОЙ?

Любы дасведчаны садоўнік і агароднік адкажа: у кастрычніку, пры восеньскай перакопцы глебы. Унясенне гною мы нярэдка адкладаем «на потым», развозім «духмяныя» купкі на ўчастак, якія нярэдка падоўгу псуецца яго знешні выгляд. Да таго самага часу, пакуль не закапаем гной у глебу. У выніку — непазбежна губляецца ледзь ці не ўся яго каштоўнасць. Любы аграном вам скажа: найбольшую каштоўнасць мае або свежы гной, які ўносяць у глебу без усякіх прапаруджанняў, або той, што паспеў ператварыцца ў перагной у выніку правільнага кампаставання.

На жаль, на справе мы звычайна выкарыстоўваем той, што мае зусім невялікую каштоўнасць і дзе галоўныя пажыўныя рэчывы паспелі знікнуць разам з пахам...

Як жа быць? Калі ўжо купляць свежы гной, то выкарыстоўваць яго лепш неадкладна. А калі ёсць свая жылва, то гной трэба складаць у адгароджанае гноесховішча, па магчымасці, ушчыльняць і праз кожныя 60-70 см абавязкова перакладаць пластом саломы, лісця, торфу ці проста зямлі (пілавінне і габлюшка непажаданыя, бо прыводзяць да вялікіх страт азоту).

Пры друзлай кладцы ў вялікіх кучах (звыш 2,5 метра) гной моцна разгравяецца, і пажыўныя рэчывы, якія змяшчаюцца ў ім, распадаюцца і знікаюць. Захаванню іх спрыяе дадатак у свежую арганіку двух адсоткаў суперфасфату.

САКАВІТАЯ ЗЕЛЯНІНА КРУГЛЫ ГОД

Давайце ўспомнім пра агародніну, якая можа расці і даваць ураджай круглы год — спачатку ў агародзе, а затым і дома, у кватэры.

Усім даўно вядома, што цыбуля змяшчае фітанцыды, біялагічна актыўныя рэчывы, якія забіваюць хваробатворныя мікробы і павялічваюць супраціўляльнасць арганізма да розных захворванняў. Узімку, калі за акном снег, зялёная цыбулька можа расці ў вазонах. На зеляніну добра вырошчываць Стрыгнуноўскі. Гэта многазачаткавы гатунак цыбулі. У агародную зямлю шчыльна, праз 2 см адна ад адной, саджаем вельмі буйныя цыбуліны, паліваем цёплай вадой. Праз два тыдні атрымліваем шмат зеляніны. Пасля зрэзкі падкармливаем цыбулю вадкім настоём жывакошту з крапівой (з сухой сыравіны) і настоём птушынага памёту, і цыбуля працягвае расці і цешыць ураджаем.

На зеляніну вырошчываюць і іншыя цыбулі

— батун, шніт-цыбулю, шмат'ярусную. Цыбуля-батун — шматгадовая расліна, вельмі падобны на рэпчатую цыбулю, толькі не дае сапраўднай цыбуліны. Дома ў вазоне батун расце з восені да вясны, і даглядаць яго трэба гэтак жа, як і рэпчатую цыбулю.

Шніт-цыбуля — адна з першых агародных культур, якія даюць рана ўвесну вітамінавую зеляніну. Вільгацелюбівая цыбуля ўтварае моцна галінаваныя кусцікі з трубчастым шылападобным лісцем, якое вельмі багата на аскарбінавую кіслату (да 75%/мг). Лісце гэтай цыбулі змяшчае кальцый, фосфор, вітаміны, эфірныя алеі. Зеляніну зразаюць у шніт-цыбулі часта, бо яна хутка грубе, і ўжываюць яе ў свежым выглядзе ва ўсіх стравах. Для вырошчвання цыбулі дома ў вазоне саджаюць увосень. Выкопваюць кусцікі (а гэта сучальны дзёран — дробныя лжывыя цыбуліны, шчыльна прылеглыя адна да адной)

з зямлэй, абразаюць вяршыні і ставяць у прыцемнене месца, папярэдне паліўшы цыбулю. Калі з'явіцца першыя далікатныя лісточкі, выстаўляюць вазон з цыбуляй на акно.

Вельмі хутка можна атрымаць ураджай крэс-салаты. Усходы з'яўляюцца на 4—5-ы дзень, а праз 2 тыдні ўжо збіраюць зеляніну. Лісце асцярожна зразаюць, і вельмі хутка адрастае новае. Крэс-салата вельмі карысная пры авітамінозе, змяшчае рэчывы, якія паляпшаюць працэс стрававання.

Ліставая гарчыца змяшчае вітамін С, гарчычны эфірны алеі, мінеральныя рэчывы. Лісце яе гатовае да ўжывання праз 3 тыдні пасля з'яўлення ўсходаў.

У любой стадыі паспявання смачная яшчэ адна хуткаспелая ранняя агароднінная культура — кітайская капуста. Ужо праз тры тыдні пасля пасеву атрымліваюць ураджай.

НЕЗВЫЧАЙНАЯ АГАРОДНІНА І САДАВІНА КАПУСТА РАМАНЕСКА

Агародніна, якая выглядае як прышэлец, з'яўляецца блізім сваяком квяцістай капусты і брокалі, толькі яго далікатна-зялёныя суквецці не круглявай формы, а конусападобнай і размяшчаюцца на качане па спіралі. Дарэчы, яго форма служыць нагодай для жартаў. Кажуць, што качан раманескі выпаў з лягучай талеркі дзесьці ў Італіі, адкуль гэтая капуста родам. У раманескі шмат карысных рэчываў і мала абалоніны, за кошт чаго яна лёгка засвойваецца. Пры прыгатаванні раманескі не ўзнікае характэрнага паху капусты, які многія так не любяць. Гатаваць раманеску можна як звычайную брокалі — варыць, тушыць, дадаваць у салаты і ў пасту. Матэматыкі сцвярджаюць, што на прыкладзе раманескі можна тлумачыць геаметрычнае паняцце «фрактал».

ЁШТА

Каб даць назву плоду каханна парэчак і агрэсту, ёшце, злучылі два нямецкія словы Johannisbeere (парэчка) і Stachelbeere (агрэст). Ягады ёшты амаль чорнага колеру, памерам з вішню, маюць кісла-салодкі смак, трохі вяжучы і прыёмна аддаюць парэчкамі.

Стварыць парэчкі велічынёй з агрэст, але пры гэтым без калючак марыў яшчэ Мічурын. Ён змог вывесці агрэст цёмна-фіялетавага колеру, які атрымаў назву «Маўр чорны». Прыкладна ў той жа час у Берліне над стварэннем гібрыда працаваў Пол Лорэнц. Да 1939 года ён вырасіў 1000 саджанцаў, з якіх намерваўся выбраць лепшы, але пачалася Другая сусветная вайна. І толькі ў 1970 годзе нямецкі вучоны Рудольф Баўэр змог стварыць ідэальны гібрыд. Цяпер існуюць два гатункі ёшты: «Чорны» і «Чырвоны» — карычнева-бардовага і блякла-чырвонага колераў адпаведна.

Куст ёшты за сезон прыносіць 7-10 кг ягад, якія выкарыстоўваюцца ў дэсертах, хатніх нарыхтоўках і нават для араматызацыі газіроўкі. Ёшту рацяць есці пры страўнікава-кішачных захворваннях, для паляпшэння кровазвароту і вывядзення з арганізма радыеактыўных рэчываў і цяжкіх металаў.

КАЛІ ЁСЦЬ ПЛАНШЭТ — ДЗЕЦЯМ НЕ ДА РАЗМОЎ...

Як высветлілі амерыканскія даследчыкі, кожнае трэцяе дзіця ў ЗША пачынае карыстацца мабільным тэлефонам або планшэтным камп'ютарам яшчэ да таго, як навучыцца размаўляць.

«Настаўнікі, бацькі, урачы, спецыялісты па дзіцячым развіцці пагаджаюцца, што электронныя ўстройства, якія выкарыстоўваюцца дзецьмі, могуць аказваць вельмі моцны эффект — як станоўчы, так і адмоўны — на іх вучобу, сацыяльнае развіццё і паводзіны. Адзіны спосаб максімальна павялічыць пазітыўны ўплыў на дзіця — мець дакладнае ўяўленне, якую ролю тыя адыгрываюць у іх жыцці, якія гаджэты яны выкарыстоўваюць, для чаго і як гэта залежыць ад узросту, полу дзіцяці або сацыяльна-эканамічнага статусу яго сям'і», — пішуць аўтары артыкула, апублікаванага на сайце даследчай арганізацыі Common Sense Media.

Група пад кіраўніцтвам Вікторыі Райдаўт з Common Sense Media ў 2011 годзе ўжо праводзіла даследаванне па гэтай тэме. Праз два гады вырашылі ацаніць, як змянілася колькасць юных карыстальнікаў розных устройстваў, і запрасілі паўдзельнічаць у даследаванні амаль 1,5 тысячы сям'яў, якія выхоўваюць дзіцяці ва ўзросце да 8 гадоў. Навукоўцы цікавіліся ў бацькоў, колькі часу дзіця траціць на відэагульні або, напрыклад, на прагляд мультыкаў.

Высветлілася, што на прагляд тэлевізара, гульні на камп'ютары, планшэце і мабільным тэлефоне ў двухгадовых малых ідзе каля гадзіны, амаль дзве гадзіны — у дзіцяці двух—чатырох гадоў і амаль 2,5 гадзіны — у пяці—васьмігадовых дзіцяці.

А фаварытам сярод дзіцячых пераваг застаецца тэлебачанне. Пры гэтым яго адукацыйная функцыя вышэйшая, чым у іншых устройствах: каля 61% дзіцяці часта глядзяць па тэлебачанні розныя навучальныя праграмы.

Аднак новыя гаджэты паступова набіраюць папулярнасць. Так, каля 38% дзіцяці пачынаюць карыстацца імі яшчэ да таго, як навучацца размаўляць: з 2011 года паказчык вырастае амаль у чатыры разы! Навукоўцы тлумачаць гэтую тэндэнцыю прастотай у карыстанні мабільнікамі і планшэтамі.

Надзея НІКАЛАЕВА.

**ИЗВЕЩЕНИЕ
О ПРОВЕДЕНИИ ОТКРЫТОГО АУКЦИОНА
НА ПРАВО ЗАКЛЮЧЕНИЯ ДОГОВОРА АРЕНДЫ
ДЛЯ ОБСЛУЖИВАНИЯ КИОСКА**

Организатор:

Чашникский районный исполнительный комитет

Местоположение земельного участка, его площадь и кадастровый номер	ЛОТ № 1 – Витебская обл, Чашникский р-н, г. Чашники, ул. Ленинская (район жилого дома № 93), площадь – 0,0016 га, кадастровый номер 225150100001001741
Целевое назначение	для обслуживания киоска
Площадь, га	0,0016
Срок аренды	5 лет
Начальная цена объекта аукциона, руб.	179 935
Сумма залога, руб.	17 993
Расходы по подготовке и изготовлению документации, руб.	нет
Условия и ограничения	- оформление всех разрешительных документов по размещению объекта и подключению к инженерным коммуникациям за счет арендатора

1. Аукцион состоится 29 ноября 2013 года в 15⁰⁰ по адресу: г. Чашники, ул. Советская, 44, кабинет № 37.
 2. Заявления от граждан Республики Беларусь на участие в торгах принимаются по рабочим дням с 8⁰⁰ до 13⁰⁰ и с 14⁰⁰ до 17⁰⁰ по адресу: г. Чашники, ул. Космонавтов, 2, кабинет № 3. Последний день приема заявлений 25 ноября 2013 года до 17⁰⁰.
 3. Для участия в аукционе необходимо представить: гражданину – копию документа, содержащего его идентификационные сведения, без нотариального засвидетельствования; индивидуальному предпринимателю – копию свидетельства о государственной регистрации индивидуального предпринимателя без нотариального засвидетельствования; представителю гражданина или индивидуального предпринимателя – нотариально удостоверенную доверенность; представителю или уполномоченному должностного лица юридического лица Республики Беларусь – доверенность, выданную юридическим лицом, или документ, подтверждающий полномочия должностного лица, копии документов, подтверждающих государственную регистрацию юридического лица, без нотариального засвидетельствования, документ с указанием банковских реквизитов юридического лица; копию платежного документа, подтверждающего уплату залога на расчетный счет 3602329002013 в ЦБУ № 222 филиала № 215 ОАО «АСБ Беларусбанк», МФО 647, УНП 300168699, код платежа 04002, получатель – Чашникский райисполком.
 4. Аукцион состоится при наличии не менее двух участников. Не допускается начало торгов по начальной цене.
 5. Оплата стоимости предмета аукциона, расходов победителем, осуществляется в течение 10 рабочих дней со дня оформления протокола аукциона на право заключения договора аренды земельного участка.
 6. Всем желающим предоставляется возможность предварительного ознакомиться с документами и земельным участком в натуре.
- Контактные телефоны: 8(02133) 4-24-05, 8 (02133) 4-14-46.**

**Общество с ограниченной ответственностью
«Кредитум»**

извещает о том, что в проспект эмиссии облигаций первого выпуска ООО «Кредитум» (публикация краткой информации об открытой продаже облигаций в газете «Звезда» №165 (27530) от 04.09.2013 г.) **ВНОСЯТСЯ СЛЕДУЮЩИЕ ИЗМЕНЕНИЯ:** В пункте 2, пункте 21 (абзац 3), пункте 27 (абзац 3) Проспекта эмиссии облигаций первого выпуска ООО «Кредитум» вместо слов *комм. П1 «2»* следует читать кабинет П1/1. Остальной текст проспекта эмиссии оставить без изменений. Изменения зарегистрированы Департаментом по ценным бумагам Министерства финансов РБ от 25.10.2013 г. УНП 191760494

11 ноября 2013 г. в 12.00 состоится внеочередное общее собрание акционеров ОАО «Полесьежилстрой».

Повестка дня:

1. О совершении сделок общества.

Местонахождение ОАО «Полесьежилстрой»: г. Брест, ул. Кижеватова, 60.

Место проведения собрания: г. Брест, ул. Кижеватова, 60.

Время регистрации в день проведения собрания с 11.30 до 12.00. При себе необходимо иметь документ, удостоверяющий личность (для представителя акционера — доверенность). С материалами собрания можно ознакомиться в рабочие дни, начиная с 04.11.2013 г. (с 14.00 до 16.00) по месту нахождения общества. УНП 200050191 Совет директоров.

Гражданам и юридическим лицам, имеющим сведения о ДЕДЮЛЕ Олеге Олеговиче, 21 мая 1962 года рождения, уроженце г. Минска, ранее проживавшего по адресу: г. Минск, ул. Космонавтов, 38/2-34, просьба в течение двух месяцев с момента публикации объявления сообщить эти сведения в суд Московского района г. Минска по адресу: г. Минск, просп. газеты «Правда», 27.

Считать недействительными страховые полисы ЗАО «СК «Белросстрах»:

- квитанции 1 СУ серия КС №№ 03847198, 0907539-0907540, 0908857, 0908955, 0908960, 0913678, 0913689, 0929832, 3482198, 3847125, 3475062;
- добровольное страхование строений; добровольное страхование домашнего имущества форма 2РН серия БИ № 0392751;
- добровольное страхование от несчастных случаев и болезней на время поездки за границу (2РН, 2РП) серия БИ №№ 1066307, 0947423, 0947432, 1021916, 1021917, 1041049, 1096359, 1133457, 1133483, 1150037, 1220743, 0994411, 0994433, 1057680, 1070027, 1074545, 1074585, 1094054, 1133099, 1133122, 1133143, 1146783, 1146796, 1164024, 1164099, 1164118, 1191041, 1191106, 1274701, 1234924, 1199325, 1199326, 1199081, 0836934, 0836937, 0836938, 0836939, 0836942, 0836944, 0836945, 0851806, 0851812, 0863612, 0863621, 0873986, 0873989, 0873990, 1133816, 1133817, 1158136, 1158137;
- страховой полис «Универсальный» Ф. 2РН, 2РП серия УП №№ 0002987, 0006718, 0006720, 0006721, 0004830-0004833;
- добровольное страхование наземных транспортных средств (авто-каско) 2РН, 2РП серия АК № № 0056241, 0067778;
- страховой полис комбинированный «Добровольное страхование строений и домашнего имущества граждан; Добровольное страхование гражданской ответственности владельцев квартир» (форма 2РН) серия БИ №№ 0013888, 0013889;
- страховой полис комбинированный «Добровольное страхование наземных транспортных средств (авто-каско); Добровольное страхование от несчастных случаев» (ф.2РН, 2РП) серия БИ № 0004766. УНП 100782388

СИГ ПАЙШОЎ НА НЕРАСТ

3 1 лістапада ў краіне ўстанаўліваецца забарона на лоўлю чудскога сіга. Гэта звязана з пачаткам перыяда нерасту ў гэтага віду сямейства ласасёвых.

— Чудскі сіг — насельнік глыбакаводнай часткі азёраў з добрым кіслародным рэжымам. Толькі зрэдку ён уваходзіць у вусцевыя прасторы рэк, якія ўпадаюць у азёры, пазбягае малых вадаёмаў, бо не пераносіць каламутнай вады. Назва вяду звязана з месцам яго асноўнага жыхарства — Чудскім возерам, — паведаміла прэс-сакратар Дзяржаўнай інспекцыі аховы жывёльнага і расліннага свету пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь Вольга Грамовіч. — Асноўныя работы па засяленні чудскога сіга ў вадаёмы Беларусі пачаліся ў сярэдзіне мінулага стагоддзя. Галоўным чынам, зарыбляліся азёры Лукомльскае і Нарач.

Перыяд забароны на лоўлю чудскога сіга прадоўжыцца паўтара месяца — да 15 снежня.

Сяргей РАСОЛЬКА.

В суд Фрунзенского района г. Минска поступило заявление о признании безвестно отсутствующим ТИХАНОВИЧА Дмитрия Ивановича, 26 февраля 1988 года рождения, уроженца г. Минска, последнее известное место жительства — г. Минск, ул. Притыцкого, 112-174. Просьба ко всем гражданам и юридическим лицам, располагающим какими-либо сведениями о Тихановиче Д.И., сообщить их суду Фрунзенского района г. Минска в течение двух месяцев со дня опубликования объявления.

**Уважаемые акционеры
открытого акционерного общества
«Дорожно-строительный трест № 1, г. Витебск»**

**12 ноября 2013 года в 14.00 СОСТОИТСЯ
ВНЕОЧЕРЕДНОЕ ОБЩЕЕ СОБРАНИЕ АКЦИОНЕРОВ**
открытого акционерного общества
«Дорожно-строительный трест №1, г. Витебск»

Собрание пройдет по адресу:
г. Витебск, ул. Суворова, 16, актовый зал

Повестка дня собрания:

1. О принятии решения об аннулировании акций, выкупленных на баланс Обществом по требованию акционеров.
2. О принятии решения об уменьшении уставного фонда Общества.
3. О внесении изменений в устав Общества.
4. О выплате дивидендов за 3 квартал 2013 года.

С материалами, подготовленными к собранию, можно ознакомиться по адресу: г. Витебск, ул. Суворова, 16 (наблюдательный совет), с 05 по 11 ноября 2013 года (время работы с 8.30 до 17.30, тел. 37 45 66).

Регистрация участников собрания с **13.00 до 13.45** по месту проведения собрания.

Список акционеров для участия в собрании составлен по состоянию на 04 ноября 2013 г.

Для регистрации при себе иметь следующие документы: акционеру Общества – паспорт, представителю акционера – паспорт и доверенность.

УНП 300000398 *Наблюдательный совет*

КРАТКАЯ ИНФОРМАЦИЯ

ОБ ОТКРЫТОЙ ПРОДАЖЕ ЖИЛИЩНЫХ ОБЛИГАЦИЙ ЧЕТВЕРТОГО ВЫПУСКА

Закрытого акционерного общества «ТОПЗАПЭЛЕКТРО» (ЗАО «ТОПЗАПЭЛЕКТРО»)

1. **Полное и сокращенное наименование эмитента (на русском и белорусском языках)**
На русском языке: полное наименование: Закрытое акционерное общество «Топзапэлектро»
сокращенное наименование: ЗАО «Топзапэлектро».
На белорусском языке: полное наименование: Закрытае акцыянернае таварыства «Топзапэлектра»; сокращенное наименование: ЗАТ «Топзапэлектра».
2. **Место нахождения эмитента**
Республика Беларусь, 220030, г. Минск, ул. К. Маркса, дом 25, комн. 1а, телефон: 8 (017) 290-89-54, факс: 8 (017) 253-04-16, e-mail: topzarelektro@mail.ru, www.tze.by.
3. **Основные виды деятельности эмитента**
Согласно Общегосударственному классификатору Республики Беларусь «Виды экономической деятельности» ОКРБ 005-2006:

Код	Наименование вида деятельности
45211	Общее строительство зданий
74201	Деятельность в области архитектуры, инженерные услуги
70110	Подготовка к продаже недвижимого имущества

4. **Номер расчетного счета эмитента для зачисления денежных средств при проведении открытой продажи**
Денежные средства при проведении открытой продажи жилищных облигаций четвертого выпуска эмитента (далее по тексту – облигации) будут поступать на расчетный счет эмитента № 3012004261000 в ЗАО «Идея Банк», код 755 (г. Минск, ул. К. Маркса, д. 25, УНП 807000122).
5. **Наименование периодического печатного издания, определенное эмитентом для раскрытия информации, сроки ее публикации**
Бухгалтерская отчетность эмитента в составе, определенном законодательством, будет публиковаться в газете «Звезда» не позднее трех месяцев со дня окончания отчетного финансового года.
Информация о принятом эмитентом решении о реорганизации подлежит публикации в газете «Звезда» не позднее двух месяцев с даты принятия соответствующего решения уполномоченным органом эмитента.
Информация о принятом эмитентом решении о ликвидации подлежит публикации в приложении к журналу «Юстиция Беларуси» в порядке, определенном законодательством, но не позднее двух месяцев с даты принятия соответствующего решения уполномоченным органом эмитента.
Информация о возбуждении в отношении эмитента производства по делу об экономической несостоятельности (банкротстве) публикуется в журнале «Вестник Высшего Хозяйственного Суда Республики Беларусь», а также в печатном органе, определенном приказом Председателя Высшего Хозяйственного Суда Республики Беларусь, в течение пяти дней с момента получения соответствующего судебного постановления.
Информация об изменениях, внесенных в проспект эмиссии, будет опубликована Эмитентом в газете «Звезда» в семидневный срок с даты государственной регистрации соответствующих изменений в регистрирующем органе.
6. **Размер уставного фонда**
Уставный фонд эмитента сформирован в размере 5 000 000 (Пять

миллионов) белорусских рублей. Уставный фонд сформирован полностью за счет денежных средств.

7. **Наименование депозитария, обслуживающего эмитента**
Депозитарное обслуживание эмитента осуществляет Закрытое акционерное общество «Минский транзитный банк» (ЗАО «МТБанк»), код депозитария 014, зарегистрирован Национальным банком Республики Беларусь 14 марта 1994 года, регистрационный номер 38, расположен по адресу: Республика Беларусь, г. Минск, Партизанский пр-т, 6А. Специальное разрешение (лицензия) № 02200/5200-1246-1112 на право осуществления профессиональной и биржевой деятельности по ценным бумагам, продлено Министерством финансов Республики Беларусь на основании решений № 265 от 27.07.2007 на пять лет, №145 от 16.05.2012 на десять лет и действовательно до 29.07.2022.
8. **Дата, номер государственной регистрации эмитента и наименование органа, его зарегистрировавшего**
Закрытое акционерное общество «Топзапэлектро» (далее по тексту – эмитент) зарегистрировано решением Минского городского исполнительного комитета от 14 сентября 2000 года № 1044 в Едином государственном регистре юридических лиц и индивидуальных предпринимателей за № 100896485.
9. **Место, время и способ ознакомления с проспектом эмиссии облигаций**
Ознакомиться с проспектом эмиссии можно в течение всего срока обращения жилищных облигаций в офисе эмитента ежедневно в рабочие дни с 9.00 до 13.00 и с 14.00 до 16.00 по адресу: г. Минск, ул. Притыцкого, д. 39, офис 8Н.
10. **Форма выпуска и вид облигаций, объем эмиссии, количество, серия, номера**

Форма выпуска и вид облигаций	Жилищные, бездокументарные, именные, неконвертируемые
Объем эмиссии	60 000 000 000 (Шестьдесят миллиардов) белорусских рублей
Количество облигаций	10 000 (Десять тысяч) штук
Серия, номера облигаций	ТЗЭ-4, №№ 000001-010000

11. **Номинальная стоимость облигаций**
Номинальная стоимость одной облигации составляет 6 000 000 (Шесть миллионов) белорусских рублей и имеет эквивалент, равный одному квадратному метру общей площади жилых помещений в строящихся многоквартирных жилых домах со встроенно-пристроенными помещениями торгового-общественного назначения по генплану № 24 и № 25 по ул. Алибегова.
12. **Цель выпуска облигаций и направление использования средств, полученных от размещения облигаций**
Целью выпуска жилищных облигаций является привлечение денежных средств физических и (или) юридических лиц для осуществления строительства объекта – «Комплекс многоквартирных жилых домов с объектами торгового и общественного назначения по ул. Алибегова, Я. Брыля. Два многоквартирных жилых дома со встроенно-пристроенными помещениями торгового-общественного назначения по генплану № 24 и № 25 по ул. Алибегова (1-я очередь строительства)», в том числе

для хозяйственной деятельности эмитента, связанной с выполнением им функций заказчика (застройщика) по указанному объекту строительства и возможностью временного размещения привлекаемых денежных средств на депозитные счета банков.

Эмитент использует средства, полученные от размещения облигаций в соответствии с целями их выпуска.

13. **Обеспечение выпуска облигаций**
Исполнение обязательств по облигациям 4-го выпуска (далее по тексту – облигации) обеспечивается залогом недвижимого имущества в составе административно-торговых помещений №№ 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, торговых помещений №№ 7, 8, помещение ручной мойки № 32, помещения неустановленного назначения № 33 по ул. Алибегова, дом 12Б, общей площадью 2379,7 кв. м.
- Недвижимое имущество принадлежит эмитенту на праве собственности. Дополнительные обременения отсутствуют.
- Оценка объекта залогового недвижимого имущества произведена собственником в соответствии с актом о внутренней оценке от 07 октября 2013 года.
- При расчете стоимости объекта залогового недвижимого имущества использовалась средняя рыночная стоимость аналогичных объектов, сходных с объектом оценки по основным характеристикам.
- Оценочная стоимость объекта залогового недвижимого имущества в соответствии с актом о внутренней оценке составляет 75 291 398 780 (Семьдесят пять миллиардов двести девяносто один миллион триста девяносто восемь тысяч семьсот восемьдесят) белорусских рублей.
14. **Период проведения открытой продажи облигаций**
Дата начала открытой продажи облигаций: 01 ноября 2013 года. Дата окончания открытой продажи облигаций: дата продажи последней облигации, но не позднее 27 марта 2015 года.
15. **Место и время проведения открытой продажи облигаций**
Размещение облигаций осуществляется эмитентом ежедневно в рабочие дни с 9.00 до 13.00 и с 14.00 до 16.00 по адресу: г. Минск, ул. Притыцкого, д. 39, офис 8Н.
16. **Порядок размещения облигаций**
Размещение облигаций осуществляется путем открытой продажи физическим и юридическим лицам – резидентам и нерезидентам Республики Беларусь на внебиржевом рынке в соответствии с законодательством Республики Беларусь.
- До момента покупки облигаций, покупатель должен заключить с эмитентом договор в простой письменной форме, предусматривающий обязательства эмитента по строительству жилых помещений владельцам жилищных облигаций.
- Цена, по которой эмитент будет осуществлять размещение облигаций, определяется исходя из соотношения спроса и предложения, сложившегося в период размещения облигаций, и может отличаться от номинальной стоимости облигаций.
17. **Срок обращения облигаций**
Срок обращения облигаций: 515 календарных дней, с 01 ноября 2013 года по 31 марта 2015 года включительно.
18. **Дата начала погашения облигаций**
Дата начала погашения облигаций: 31 марта 2015 года.

Генеральный директор **В.Н. Косило.**
Главный бухгалтер **М.Л. Гришилова.**

